Alkukartoituksen avuksi

Esimerkkejä kotoutumislain mukaisen alkukartoituksen hyvistä käytännöistä

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja
Työ ja yrittäjyys
11/2012

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET
MINISTRY OF EMPLOYMENT AND THE ECONOMY

HANNU-PEKKA HUTTUNEN – RISTO KARINEN – KRISTEL KIVISIK –
ILONA KORHONEN – HELI LAINE – MIIA MIKKONEN – JIULIANO PRISADA –
ILONA RUOHOMÄKI – SAARA SALLINEN

Alkukartoituksen avuksi

Esimerkkejä kotoutumislain mukaisen alkukartoituksen hyvistä käytännöistä

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja
Työ ja yrittäjyys
11/2012

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja Työ ja yrittäjyys 11/2012
Arbets- och näringsministeriets publikationer Arbete och företagsamhet 11/2012
MEE Publications Employment and entrepreneurship 11/2012

Tekijät | Författare | Authors

Hannu-Pekka Huttunen, Risto Karinen, Kristel Kivisik,
Ilona Korhonen, Heli Laine, Miia Mikkonen,
Jiuliano Prisada, Ilona Ruohomäki, Saara Sallinen

Julkaisuaika | Publiceringstid | Date
Helmikuu 2012

Toimeksiantaja(t) | Uppdragsgivare | Commissioned by
Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet
Ministry of Employment and the Economy

Toimielimen asettamispäivä |
Organets tillsättningsdatum | Date of appointment

Julkaisun nimi | Titel | Title

Alkukartoituksen avuksi – Esimerkkejä kotoutumislain mukaisen alkukartoituksen hyvistä käytännöistä

Tiivistelmä | Referat | Abstract

Tämän julkaisun tavoitteena on tuoda esille maahanmuuttajien kotoutumiseen liittyvän lakisääteisen alkukartoitusmenettelyn erilaisia menetelmiä. Näitä menetelmiä ja alkukartoitustapoja on kehitetty sisäasianministeriön maahanmuuttoosaston, 1.1.2012 alkaen työ- ja elinkeinoministeriön hallinnoiman ESR-rahoitteisen ALPO-tukirakenteen piirissä toimivissa projekteissa. Kirja on suunnattu kaikille kotouttamistoimintaan osallistuville tahoille, työ- ja elinkeinohallinnon sekä kunnan viranomaisille. Myös kotoutumis- ja kielikoulutusta järjestäville oppilaitoksille siitä on hyötyä.

ESR-ALPO-tukirakenteen hankkeet ovat vuodesta 2008 olleet kehittämässä alkuvaiheen ohjauksen ja neuvonnan sekä alkukartoituksen hyviä käytänteitä. Tässä julkaisussa alkukartoitusmetodejaan esittelevät Palapeli2-projekti, Palo/Testori, Erkki, Kotoraide/Testipiste sekä Koulutusportti. Näillä hankkeilla on erilaisia kohderyhmiä ja niiden paikalliset toimintaympäristöt sekä viranomaisverkostot poikkeavat toisistaan. Nämä olosuhteet on aina otettava huomioon suunniteltaessa alkukartoitusta omalla paikkakunnalla. Tässä julkaisussa hyviä käytäntöjä esitellään esimerkkeinä ja muunneltaviksi. Julkaisun loppuun on kerätty hankkeissa kehiteltyjä hyviä käytäntöjä, vinkkejä ja suosituksia. Julkaisun liitteissä puolestaan on haastattelurunkoja, lomakkeita ja palautekeskustelumalleja sekä muita hyväksi osoittautuneita työkaluja.

Hyvin tehdyt ja suunnitellut alkukartoitukset vaikuttavat siihen, kuinka nopeasti maahanmuuttaja-asiakas pääsee juuri hänelle sopivaan koulutukseen tai muuhun toimenpiteeseen. Hyvin järjestetyssä alkukartoituksessa toteutuvat seuraavat kriteerit:

1) Omakielisyyden merkitys on suuri
2) Arviointi edellyttää erityistä asiantuntemusta
3) Alkukartoitus ei saa jäädä irralliseksi toimenpiteeksi
4) Alkukartoituksen järjestäminen tulee suunnitella asiakaslähtöisesti.
5) Paikallisesti tai alueellisesti tulee sopia parhaiten soveltuvista alkukartoitusmalleista ja -käytännöistä
6) Alkukartoituksesta viestiminen tulee suunnitella huolella, jotta maahanmuuttaja ymmärtää alkukartoituksen sisällön oikein ja sen, että kartoituksen laadinnasta on hänelle oikeasti hyötyä.

Työ- ja elinkeinoministeriön yhteyshenkilö: Työllisyys- ja yrittäjyysosasto/Juha-Pekka Suomi, puh. 010 604 7122

Asiasanat | Nyckelord | Key words

Alkukartoitus, maahanmuuttajien ohjaus ja neuvonta, kielitaidon testaaminen, oppimisvalmiudet

ISSN
1797-3562

ISBN
978-952-227-617-9

Kokonaissivumäärä | Sidoantal | Pages
77

Kieli | Språk | Language
Suomi, Finska, Finnish

Julkaisija | Utgivare | Published by
Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet
Ministry of Employment and the Economy

Vain sähköinen julkaisu
Endast som elektronisk publikation
Published in electronic format only

Alkusanat

Hyvä lukija,

Maahanmuuttajan kotoutuminen on prosessi, joka tapahtuu vuorovaikutuksessa laajojen verkostojen kanssa. Prosessi on yksilöllinen, mutta toisaalta maahanmuuttoon kuuluu myös piirteitä, jotka ovat yhteisiä, kuten tiedon tarve uuden yhteiskunnan rakenteista ja toiminnasta, sekä tuen tarve kielen oppimiseen. Yleisesti on tarpeellista ja hyödyllistä, että maahanmuuttajalle mahdollisimman pian maahantulon jälkeen tarjotaan hänen tarvitsemansa tiedot ja taidot, jotta tie kotoutumiseen olisi mahdollisimman sujuva ja joustava.

Panostus maahanmuuton alkuvaiheeseen on kotoutumislain (1386/2011) punainen lanka. Jotta viranomaisten toimenpiteet voivat aidosti edistää maahanmuuttajan kotoutumista, niiden pitää tukeutua tietoon maahanmuuttajan aikaisemmasta osaamisesta, hänen elämäntilanteestaan ja omista toiveistaan. Tämän tietopohjan rakentamista varten on laissa säädetty alkukartoituksesta.

Alkukartoitusta koskevat säännökset eivät anna tyhjentävää vastausta siihen, mikä alkukartoituksen sisältö on tai miten se tulee järjestää. Kotouttamispalvelujen järjestämistavat vaihtelevat eri puolilla Suomea, ja myös maahanmuuttajien tilanne vaihtelee. Olemme vielä alkuvaiheessa kattavien kotouttamispalvelujen järjestämisessä, ja siksi myös kotoutumislain soveltamisessa olemme rakentamisvaiheessa. ESR-ALPO-tukirakenteen hankkeet ovat vuodesta 2008 olleet kehittämässä alkuvaiheen ohjauksen ja neuvonnan sekä alkukartoituksen hyviä käytänteitä, ja näitä halutaan tällä julkaisulla levittää, esimerkkeinä ja muunneltaviksi.

Työ- ja elinkeinoministeriö seuraa nyt kotoutumislain toimeenpanoa ja kerää tietoa myös alkukartoituksen toteutuksesta eri puolilla maata. Toivon, että tämän julkaisun esimerkit antavat pohjaa ja inspiraatiota alkukartoitusten toteuttamiselle ja kehittämiselle. Palautteenne ja jaetut kokemukset ovat tärkeänä pohjana kotouttamisen edelleen kehittämiselle, ja siksi toivomme edelleen aktiivista vuoropuhelua kotoutumislain sisältämien toimenpiteiden toteuttamisesta.

KRISTINA STENMAN
maahanmuuttojohtaja
Työllisyys- ja yrittäjyysosasto/Kotouttaminen
Työ- ja elinkeinoministeriö

Sisältö

Alkusanat 5

1 Johdanto 9

2 Alkukartoitukseen liittyvien hankkeiden toimintamallien ja tulosten esittely 12

2.1 Palapeli2 12

Toimintaympäristön lyhyt kuvaus 12

Toimintamallin kehittäminen 13

Toimintamalli 13

Lain tarkoittama alkukartoitus projektin näkökulmasta 20

Oppeja matkan varrelta 22

2.2 Palo/Testori 24

Toimintaympäristön lyhyt kuvaus 24

Toimintamallin kehittäminen 25

Toimintamalli 26

Lain tarkoittama alkukartoitus projektin näkökulmasta 31

Oppeja matkan varrelta 32

2.3 Erkki 33

Toimintaympäristön lyhyt kuvaus 33

Toimintamalli 33

Oppeja matkan varrelta 35

2.4 Kotoraide/Testipiste 36

Toimintaympäristön lyhyt kuvaus 36

Toimintamallin kehittäminen 37

Toimintamalli 38

Lain tarkoittama alkukartoitus toimintamallin näkökulmasta 46

2.5 Väline alkukartoituksen avuksi: Koulutusportti 46

Toimintaympäristön lyhyt kuvaus 46

Toimintamalli 47

Lain tarkoittama alkukartoitus toimintamallin näkökulmasta 49

Oppeja matkan varrelta 50

3 Hyvän alkukartoituksen kriteerit 51

Liite 1 Palapelin alkukartoituksen aikataulu 53
Liite 2 Palapelin äidinkielen kirjoitusvalmiuksien kartoitus 54
Liite 3 Palapelin havainnointilomake 55
Liite 4 Palapelin henkilökohtainen koontilomake 56
Liite 5 Palapelin haastattelulomake 57
Liite 6 Testorin prosessikuvaus 58
Liite 7 Testorin haastattelurunko 60
Liite 8 Testorin todistus 62
Liite 9 Testipisteen alkuhaastattelu 64
Liite 10 Testipisteen alkuhaastattelu – Raiteen haarukointi ja kielitaidon alustava arviointi 69
Liite 11 Testipisteen profilointitaulukko 71

1 Johdanto

Kotoutumislaki astui voimaan 1.9.2011 (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010). Siinä määritellään, millaisilla portailla maahanmuuttajan kotoutuminen ja kotouttaminen edistyy. Nämä portaat muodostuvat **perustiedosta, ohjauksesta ja neuvonnasta, alkukartoituksesta ja kotoutumissuunnitelmasta**.

Lain edellyttämät toimenpidekokonaisuudet ja niiden toteuttamiseen osallistuvat vastuutahot ilmenevät seuraavasta jaottelusta:

1. **Perustieto** kaikille (7 §)
- Oleskeluluvan yhteydessä, viimeistään kotikunta- ja väestörekisteröinnin yhteydessä
- Perustieto oikeuksista, velvollisuuksista yhteiskunnassa ja työelämässä
- Tieto mahdollisuuksista kotoutumista edistäviin palveluihin
- Kukin viranomainen vastaa tiedon tuottamisesta, TEM yhteensovittamisesta, kääntämisestä ja jakelusta

2. **Ohjaus ja neuvonta** (8 §)
- Kunnan ja TE-toimiston ja muiden viranomaisten annettava opastusta, ohjausta ja neuvontaa kotoutumista edistävistä toimenpiteistä, palveluista ja työelämästä

3. **Alkukartoitus** työttömille työnhakijoille, toimeentulotuen saajille ja sitä pyytäville (9–10 §)
- Kunta tai TE-toimisto arvioi alustavasti työllistymis-, opiskelu- ja muut kotoutumisvalmiudet
- Kielikoulutuksen ja muiden kotoutumista edistävien toimenpiteiden tarve
- Alkukartoituksen perusteella työ- ja elinkeinotoimisto tai kunta arvioi, tarvitseeko maahanmuuttaja 11 §:ssä tarkoitetun kotoutumissuunnitelman

4. **Kotoutumissuunnitelma** tarpeen mukaisesti (11–18 §)
- Kunta tai TE-toimisto laativat yhdessä maahanmuuttajan kanssa
- Laaditaan aina työttömälle työnhakijalle tai toimeentulotuen saajalle sekä alaikäiselle ilman huoltajaa tulleelle ja oleskeluluvan saaneelle
- Ensimmäinen kotoutumissuunnitelma laaditaan enintään yhden vuoden ajaksi. Kotoutumissuunnitelmaan oikeuttava enimmäisaika on kolme vuotta ensimmäisen kotoutumissuunnitelman allekirjoittamisesta. Erityisiä toimenpiteitä tarvitseville voidaan laatia pitempikestoinenkin suunnitelma. Perhevapaa- sairaus- tms. aikaa ei sisällytetä tähän aikaan
- Perhekohtainen yhteensovitus, tarvittaessa alaikäisen oma kotoutumissuunnitelma
- Työmarkkinatuki ja toimeentulotuki kotoutumistukena, toimenpiteisiin osallistuminen kotoutumistuen edellytyksenä

- Maahanmuuttajan velvollisuus osallistua toimenpiteisiin, viranomaisten velvollisuus tarjota aktiivisesti toimenpiteitä määrärahojen rajoissa

Asetuksen (570/2011) mukaan "… Alkukartoitus toteutetaan siten, että sen perusteella maahanmuuttaja voidaan ohjata työmarkkinoille, tarvettaan vastaavaan koulutukseen tai muihin kotoutumista edistäviin toimenpiteisiin ja palveluihin. Alkukartoituksen perusteella arvioidaan myös muun kuin kotoutumisen edistämisestä annetun lain … perusteella kotoutumissuunnitelmaan oikeutetun maahanmuuttajan tarve suunnitelmaan … ".

Hyvälle alkukartoitukselle voidaan myös määritellä kriteerit asetuksen mukaan. Siihen on sisällyttävä **henkilön osaamisen kartoitus ja tunnistaminen** sekä **tämän luku- ja kirjoitustaidon selvittäminen**. Siinä käydään läpi hänen **aikaisempi koulutuksensa** ja **työkokemuksensa**. Kartoitukseen kuuluu myös henkilön **suomen ja/tai ruotsin kielen suullisen ja kirjallisen taidon arvioiminen**. Henkilön **opiskelutaidot ja –valmiudet** on nekin selvitettävä. Kartoitettavan henkilön **suunnitelmat ja toiveet omasta urasta** (työllistyminen ja/tai koulutukseen hakeutuminen) sekä hänen yleisen elämäntilanteensa luotaaminen sisältyvät myös tähän toimenpiteeseen.

Edellä olevat kriteerit täyttävä hyvin toteutettu kartoitus tuo esille lopulta henkilön **palvelutarpeet**.

Tämän julkaisun tavoitteena on nimenomaan tuoda esille maahanmuuttajien kotoutumiseen liittyvän, lakisääteisen **alkukartoitusmenettelyn** erilaisia menetelmiä. Näitä menetelmiä ja alkukartoitustapoja on kehitetty sisäasianministeriön maahanmuutto-osaston, 1.1.2012 lähtien työ- ja elinkeinoministeriön hallinnoiman ESR-rahoitteisen ALPO-tukirakenteen piirissä toimivissa projekteissa. Kirja on suunnattu kaikille kotouttamistoimintaan osallistuville tahoille, työ- ja elinkeinohallinnon sekä kunnan viranomaisille. Myös kotoutumis- ja kielikoulutusta järjestäville oppilaitoksille siitä on hyötyä.

Julkaisun tekovaiheessa usealta suunnalta tuli pyyntöjä yksityiskohtaisen, ohjeistetun ja selkeän haastattelulomakkeen saamiseksi levitykseen. Valtakunnallisia ja yleispäteviä ohjeita on kuitenkin mahdotonta tässä vaiheessa laatia, koska laki on ollut vasta niin vähän aikaan voimassa. Paikkakuntien toimintaympäristöt ja asiakkaiden elämäntilanteet vaihtelevat nekin suuresti. Toivomme tässä esitetyistä menetelmistä kuitenkin olevan apua, kun kunnissa ja TE-toimistoissa suunnitellaan omia alkukartoituksia.

Erilaisista määräaikaisista, tilapäisen ESR- tai muun rahoituksen turvin toimivista projekteista todetaan usein, että niiden hyvätkään tulokset tai tuotteet eivät yleensä jää elämään projektin päätyttyä. ALPO-hankkeiden kohdalla voidaan hyvällä syyllä sanoa, että ne ovat jo nyt antaneet vaikuttavan panoksensa. Uutta kotoutumislakia työstettäessä niiden konkreettisia kokemuksia pystyttiin jo käyttämään hyväksi.

Hyvin tehdyt ja suunnitellut alkukartoitukset vaikuttavat siihen, kuinka nopeasti maahanmuuttaja-asiakas pääsee juuri hänelle sopivaan koulutukseen tai muuhun

toimenpiteeseen. TE-toimiston kohdalla hyöty tulee ainakin siitä, että tehokas alkukartoitus helpottaa työpainetta asiakasprosessin muissa vaiheissa, jolloin virkailija voi keskittyä enemmän työllistymistä edistävien ydintehtäviensä hoitoon. Parhaimmillaan silloin myös asiakaskäyntien määrä vähenee. Asiakaslogistiikan helpottumista edesauttavat myös ”monikieliset työkalut”, kuten kirjassa esitelty Koulutusportti-järjestelmä. Kieli- ja kotoutumiskoulutusta tarjoavien oppilaitosten näkökulmasta hyöty syntyy lähinnä siitä, että voidaan muodostaa homogeenisempia opiskelijaryhmiä. Tällöin motivaatiotaso pysyy paremmin yllä, yksittäisen opiskelijan tarpeisiin voidaan kiinnittää enemmän huomiota ja koulutusten keskeyttämisiltä voidaan välttyä.

Myös ne maahanmuuttajat, joille tehdään näiden omasta pyynnöstä ja viranomaisten harkinnan perusteella kotoutumissuunnitelma, hyötyvät hyvästä alkukartoituksesta. Esimerkiksi työn perusteella maahan tulleet tai täällä tutkintonsa suorittaneet ulkomaalaiset opiskelijat saavat uusina kunnan asukkaina tietoa kunnan palveluista.

Seuraavilla sivuilla omia alkukartoitusmetodejaan esittelevät **Palapeli2**-projekti, **Palo/Testori**, **Erkki**, **Kotoraide/Testipiste** sekä **Koulutusportti**. Näillä hankkeilla saattaa olla hieman erilaisia kohderyhmiä ja niiden paikalliset toimintaympäristöt sekä viranomaisverkostot poikkeavat toisistaan. Nämä olosuhteet on aina otettava huomioon suunniteltaessa alkukartoitusta omalla paikkakunnalla.

Julkaisun loppuun on kerätty näissä hankkeissa kehiteltyjä hyviä käytäntöjä, vinkkejä ja suosituksia. Sinne on samoin lisätty haastattelurunkoja, lomakkeita ja palautekeskustelumalleja sekä muita hyväksi osoittautuneita työkaluja.

Tämän julkaisun laadintaan ovat osallistuneet Hannu-Pekka Huttunen, Risto Karinen, Kristel Kivisik, Ilona Korhonen, Heli Laine, Miia Mikkonen, Jiuliano Prisada, Ilona Ruohomäki ja Saara Sallinen.

2 Alkukartoitukseen liittyvien hankkeiden toimintamallien ja tulosten esittely

2.1 Palapeli2

Toimintaympäristön lyhyt kuvaus

Palapeli2-projekti on Keski-Suomen ELY-keskuksen hallinnoima ja Jyväskylän TE-toimiston toteuttama ESR-osarahoitteinen maahanmuuttajien kotoutumis- ja koulutusprojekti, joka toimii Jyväskylässä toimialueenaan koko Keski-Suomi. Palapeli2 kehittää ja vastaa monista alkuvaiheen kotoutumispalveluista. Projekti järjestää alkukartoituksen ja tarjoaa monipuolista alkuvaiheen koulutusta, ohjausta ja neuvontaa. Palapeli2:ssa käy alkukartoituksessa ja aloittaa koulutuksen noin 130–150 maahanmuuttajaa vuodessa.

Palapeli on alueen maahanmuuttajien alkeiskielikurssi, jossa maahanmuuttaja opiskelee suomen kielen alkeita ja muita kotoutumista tukevia opintoja. Tavoitteena on tarjota kielikoulutusta mahdollisimman nopeasti maahan tulon jälkeen. Opetus tapahtuu neljässä eritasoisessa ryhmässä, jotka on muodostettu opiskelijoiden suomen kielen taidon, koulutustaustan ja opiskeluvalmiuksien mukaan. Keskimääräinen opiskeluaika projektissa on 2,5 kuukautta (1 opintojakso). Palapelin tarjoama koulutus ei ole varsinaista kotoutumiskoulutusta vaan se määritellään nykyisen kotoutumislain mukaan omaehtoiseksi opiskeluksi (22–25 §). Palapelin jälkeen maahanmuuttaja yleensä jatkaa opiskelua työvoimapoliittisessa kotoutumiskoulutuksessa.

Projektissa toimii myös ohjauspalvelut, joka tukee maahanmuuttajia kotoutumisessa ja urasuunnittelussa sekä kielen opiskeluun, koulutukseen ja työelämään liittyvissä kysymyksissä (Laki kotoutumisen edistämisestä 8 §). Ohjaus on tarkoitettu kaikille Keski-Suomen alueella asuville maahanmuuttajille. Ohjauspalvelujen työntekijät käyvät jokaisen Palapeli-kurssin aloittavan opiskelijan kanssa ohjauskeskustelun, jossa käsitellään kotoutumista, koulutusta ja tulevaisuuden suunnitelmia. Tarvittaessa keskustelussa käytetään tulkkia. Ohjauskeskustelu aloittaa pitkäjänteisen ohjausprosessin, joka jatkuu niin kauan, kuin maahanmuuttaja sitä tarvitsee.

Palapeli2-projekti kehittää myös ryhmämuotoista kontaktiohjausta ja neuvontaa, jonka kautta maahanmuuttajalle tarjotaan perustietoa Suomesta (Laki kotoutumisen edistämisestä 7 §). Ohjausta ja neuvontaa tarjotaan mahdollisuuksien mukaan maahanmuuttajan äidinkielellä sekä englanniksi. Omakielisen palvelun mahdollistaa yhteistyö alueen maahanmuuttajayhdistysten kanssa. Tällöin ohjaustilanteessa on mukana kulttuuritulkki, joka auttaa maahanmuuttajaa ymmärtämään myös kulttuurisia eroja.

Toimintamallin kehittäminen

Palapeli2-projektin alkukartoitusmallin tavoitteena on löytää kullekin maahanmuuttajalle sopiva kotoutumiskoulutuksen muoto. Projekti on kehittänyt alkukartoituksen tyyppistä toimintaa vähitellen osana projektin opetusjärjestelyjä. Aiemmin alkukartoitusta tehtiin koko Palapelin 2,5 kuukauden opintojakson ajan: samalla kun maahanmuuttaja opiskeli kieltä, hänen tietojaan, taitojaan, kokemuksiaan ja valmiuksiaan kartoitettiin. Näiden kokemusten pohjalta aloitettiin varsinainen alkukartoituksen kehitystyö vuonna 2010. Nykyisen alkukartoitusmallin osioita on testattu vuosien 2010 ja 2011 aikana erilaisissa ryhmissä ja erilaisilla opiskelijoilla. Kokeilemalla on pyritty löytämään ja valitsemaan ne toimenpiteet, joiden avulla saadaan esille olennaisimmat tiedot, jotka vaikuttavat siihen, mikä kotoutumiskoulutuksen muoto on kullekin maahanmuuttajalle sopiva. Huhtikuussa 2011 alkukartoitus järjestettiin kahden viikon mittaisena opintojakson alussa. Syksyllä 2011 alkukartoituksen toimenpiteet tiivistettiin yhdelle viikolle ja erotettiin opintojakson aloituksesta. Syksyllä 2011 järjestettiin kolme alkukartoitusta, elo-, loka- ja marraskuussa, ja niihin osallistui yhteensä 108 maahanmuuttajaa.

Alkukartoituksen perusmalli on nyt luotu, mutta sen kehittäminen jatkuu edelleen.

Toimintamalli

Kuvio 1. Palapeli2-projektin alkukartoituksen asiakasprosessin kuvaus

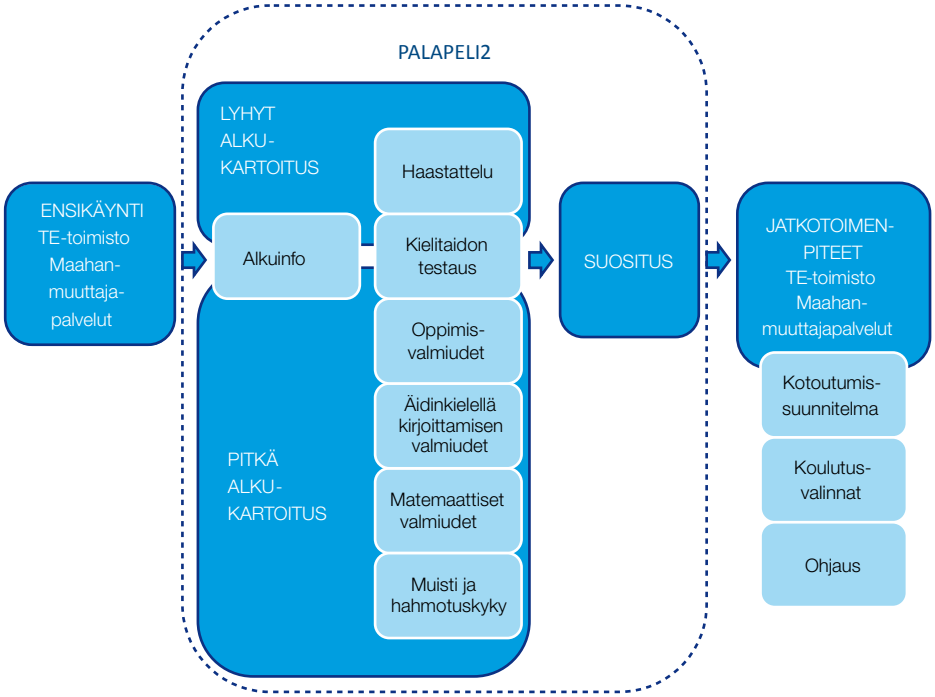

Alkukartoitukseen ohjautuminen

Alkukartoitus järjestetään 4–5 kertaa vuodessa noin 2,5 kuukauden välein. Jyväskylään muuttanut uusi maahanmuuttaja ohjataan hakemaan alkukartoitukseen, kun hän käy työ- ja elinkeinotoimistossa tai Jyväskylän kaupungin maahanmuuttajapalvelussa ensikäynnillä. Kaikki syksyn 2011 alkukartoituksien osallistujat ohjattiin alkukartoitukseen työ- ja elinkeinotoimistosta.

Maahanmuuttaja tekee alkukartoituksen hakemuksen (esitiedot) ja jättää sen Palapeli2-projektin toimistoon. Samalla hän saa tiedon seuraavan alkukartoituksen ajankohdasta (alkuinfon päivämäärä ja kellonaika). Hänelle ei lähetetä erillistä kutsua vaan kaikki hakemuksen määräpäivään mennessä jättäneet osallistuvat seuraavaan alkukartoitukseen. Maahanmuuttajalla täytyy kuitenkin olla toistaiseksi pysyvä oleskelulupa (A), ennen kuin alkukartoituksen toimenpiteet voidaan käynnistää.

Alkukartoitusmalli

Esitietojen perusteella hakijat jaetaan kahteen eri ryhmään: ns. lyhyeen ja pitkään alkukartoitukseen. Lyhyeen alkukartoitukseen (2,5–4 tuntia) ohjataan korkeasti koulutetut, useaa kieltä opiskelleet maahanmuuttajat. Oletuksena on, että tällaisilla henkilöillä on hyvät opiskeluvalmiudet, jotka voidaan selvittää haastattelussa. Pitkään alkukartoitukseen (9 tuntia) ohjataan muut maahanmuuttajat, jotta heidän opiskeluvalmiuksiaan voidaan selvittää tarkemmin havainnoimalla ja erilaisilla testeillä. Ryhmäjako tehdään kokouksessa, johon osallistuu Palapeli2-projektin ohjauspalvelujen ohjaaja, psykologi, suomi toisena kielenä -opettaja sekä työ- ja elinkeinotoimiston kotouttamispalvelujen työvoimaohjaajia.

Pitkä alkukartoitus tapahtuu osittain yksilö- ja osittain ryhmätyöskentelynä, jossa sopiva ryhmäkoko on 8–12 maahanmuuttajaa, joten tarvittaessa pitkään alkukartoitukseen osallistuvat jaetaan useaan ryhmään. Jakoperusteena käytetään sitä, mitä hakemusten perusteella voidaan olettaa osallistujien opiskeluvalmiuksista: koulutustaustaa, koulutuksen kestoa, äidinkieltä, muuta kielitaitoa ja sekä kokemusta kielenopiskelusta. Esimerkiksi jos osallistujat jaetaan kahteen ryhmään, yhteen ryhmään sijoitetaan sellaiset maahanmuuttajat, joilla on vähän koulutusta (kuten muutama vuosi peruskoulua), joiden äidinkieltä ei kirjoiteta latinalaisilla aakkosilla tai jotka puhuvat vain äidinkieltään. Toiseen ryhmään sijoitetaan vastaavasti maahanmuuttajat, joilla on kotimaastaan perus- ja ammattikoulutus ja joilla on kokemusta vieraan kielen opiskelusta. Ryhmäjaolla pyritään sijoittamaan samaan ryhmään ne osallistujat, joilla oletetaan olevan samanlaiset opiskeluvalmiudet. Näin pyritään keskittymis- ja työskentelyrauhaan ryhmätilanteissa ilman, että osallistujat alkavat vertailla itseään toisiin osallistujiin.

Alkukartoitus alkaa alkukartoitusinfolla (1,5 tuntia), johon osallistuvat molemmat ryhmät (pitkä ja lyhyt alkukartoitus) ja joka tulkataan. Infossa maahanmuuttajalle kerrotaan, miksi alkukartoitus tehdään ja mitä alkukartoitus sisältää sekä millainen on alkukartoituksen aikataulu. Lisäksi kerrotaan lyhyesti alkukartoituksen

jälkeisistä vaihtoehdoista ja selvennetään myös alkukartoituksen ryhmäjakoa painottaen sitä, että lyhyt ja pitkä alkukartoitus ovat jatkotoimenpiteiden kannalta samanarvoisia.

Pitkä alkukartoitus (9 tuntia)

Pitkä alkukartoitus sisältää eri osia, jotka voidaan jakaa 4–5 päivälle. Osien järjestyksellä ei ole väliä. Palapeli2-projekti kuitenkin suosittelee, että opiskeluvalmiuksien selvittäminen eli oppimistehtävät sijoitetaan toiselle tai kolmannelle päivälle ja kielitaidon testaus alkukartoitusjakson viimeiselle päivälle. Lisäksi aikataulussa on hyvä huomioida testien korjaamisen sekä tulosten koonnin, analysoinnin ja vertailun vaatima aika. Esimerkki Palapeli2-projektissa käytetystä aikataulusta on liitteessä 1.

Äidinkielen kirjoitusvalmiuksien (20 min.) kartoitus tapahtuu valmiilla lomakkeella, jossa on omakielinen tehtävänanto (esimerkki liitteessä 2). Lomakkeesta on tekeillä kieliversioita yleisimmillä maahanmuuttajakielillä, ja ne valmistuvat kevään 2012 aikana. Tehtävänanto ohjaa maahanmuuttajaa kirjoittamaan vapaasti itsestään, perheestään, elämästään Suomessa ja kotimaassa. Maahanmuuttaja voi halutessaan käyttää myös jotakin muuta vahvaa kieltä kuin äidinkieltään. Jos hän on käynyt koulunsa jollakin muulla kielellä kuin äidinkielellään, koulukieli on kirjallisessa viestinnässä vahvempi kuin äidinkieli. Tehtävän tekoa ohjaa ja havainnoi 1–2 ohjaajaa. Havainnot merkitään valmiille havaintolomakkeelle. Havaintoja tehdään mm. siitä, kuinka nopeaa ja sujuvaa kirjoittaminen on ja kysyykö maahanmuuttaja apua ohjaajalta tai muilta testattavilta. Kirjoitustehtävän eri kieliversiot ovat tekeillä, ja ne tulevat myöhemmin julkiseen jakoon.

Äidinkielellä kirjoittamisen tehtävä on helppo ja nopea tapa kerätä tietoa maahanmuuttajan kirjallisista valmiuksista, jotka ovat olennaisia, kun mietitään sopivaa kielikoulutusta. Kirjallisten valmiuksien selvittämiseksi kiinnitetään huomiota tekstin pituuteen ja kirjoittamisen sujuvuuteen. Runsaasti tekstiä tuottava maahanmuuttaja on mitä todennäköisimmin tottunut kirjalliseen ilmaisuun ja voi hyödyntää tätä taitoa oppimisessaan. Jos tekstin tuottaminen on niukkaa, hidasta ja vaivalloista, maahanmuuttajan kokemus kirjallisesta viestinnästä saattaa olla vähäinen tai kirjallinen viestintä ei ole hänen vahva alueensa. Näin ollen maahanmuuttajan suomen kielen opiskelu onnistunee alkuvaiheessa parhaiten puhe- ja toimintapainotteisesti. Alkukartoituksen kannalta kirjoituksen sisällöllä ei ole merkitystä, mutta ohjauspalvelut voivat myöhemmin käyttää tekstejä hyödyksi maahanmuuttajan ohjauksessa.

Matemaattiset valmiudet selvitetään peruslaskutaitoja mittaavalla testillä (4 min. + 20 min). Testauksesta vastaa ohjauspalvelujen psykologi. Ennen testiä ohjaaja näyttää esimerkkien avulla peruslaskutoimitusten symbolit, jotta kulttuuriset erot symbolien käytössä eivät vaikuttaisi testin tulokseen. Nämä esimerkkilaskut ovat näkyvillä koko testin ajan. Testi on ammatinvalintapsykologien käyttämä vakioitu testi, jossa testataan, kuinka monta tehtävää testattava suorittaa oikein 4 minuutissa. Laskut on ratkaistava annetussa järjestyksessä. Alkukartoituksessa testiä on

sovellettu siten, että tämän 4 minuutin osuuden jälkeen merkitään, kuinka monta laskua testattava on annetussa ajassa ratkaissut. Tämän jälkeen testattava saa laskea jäljelle jääneitä laskuja 20 minuutin ajan. Testi paljastaa nopeasti ja tehokkaasti matemaattisten peruslaskutaitojen puutteet. Se on myös on hyödyllinen ammatinvalinnan ja uraohjauksen apuväline. Maahanmuuttajaa voidaan jo varhaisessa vaiheessa ohjata täydentämään taitojaan etenkin, jos hänen tavoitteensa on suuntautua matemaattisia taitoja vaativille aloille, kuten monille hoiva- ja palvelualoille.

Muistin ja hahmotuskyvyn kartoittamisessa (1,5 tuntia) käytetään työ- ja elinkeinotoimiston ja työelämän palvelukeskuksen ammatinvalintapsykologien käyttämiä vakioituja testejä. Testien ohjaamisesta ja tulosten tulkinnasta vastaa ohjauspalvelujen psykologi. Jokaisesta tehtävästä näytetään tai tehdään yhdessä esimerkki ennen varsinaisia testitehtäviä. Testitilanteessa on mukana kaksi avustajaa, jotka auttavat testin ohjaajaa testitilanteen järjestämisessä: jokaisen testattavan on aloitettava testi oikeaan aikaan ja käytettävä vain sallittuja työvälineitä (osassa testeistä esimerkiksi kumin käyttö ei ole sallittua). Lisäksi testissä on mukana 1–2 havainnoijaa, jotka seuraavat testattavien reaktioita testitilanteessa. Havainnot kirjataan havainnointilomakkeeseen.

Vuoden 2011 loppuun mennessä projektissa on kokeiltu 3–4 erilaista muisti- ja hahmotustestiä hyvin tuloksin. Esimerkiksi muistia mittaavasta testistä saadusta keskitasoa huonommasta tuloksesta voidaan päätellä, että uuden kielen oppiminen on hidasta. Muistitestin tulos auttaa ohjaamaan maahanmuuttaja koulutukseen, jonka opiskelutahti on hänelle sopiva.

Opiskeluvalmiuksien kartoituksessa (6 tuntia) tehdään oppimistehtäviä suomen kielellä pienissä ryhmissä. Ryhmää ohjaa suomi toisena kielenä -opettaja ja työskentely tapahtuu suomeksi. Oppimistehtäviä tarkkailee opettajan lisäksi 1–2 havainnoitsijaa. Oppimistehtävät rakentuvat opetustuokiosta, suullisista yksilö- ja paritehtävistä (esim. yksinkertaisista haastatteluista) sekä itsenäisistä kirjallisista tehtävistä. Opittavat asiat ovat suomen kielen alkeita, kuten esittely, itsestä ja perheestä kertominen sekä näihin teemoihin liittyvät alkeisrakenteet.

Opiskeluvalmiuksien kartoitus perustuu yksinkertaisimmillaan siihen, että maahanmuuttaja asetetaan oppimistehtävän eteen ja havainnoidaan, miten hän selviää siitä. Tehtävistä selviäminen kertoo kokeneelle suomi toisena kielenä -opettajalle oppijan kielenoppimisen valmiuksista, ja siksi ohjaajaksi ja havainnoijaksi tarvitaan kokenut suomi toisena kielenä -ammattilainen. Oppimistilanteissa tarkkaillaan mm. oppimisen nopeutta, analyyttisyyttä ja soveltamiskykyä, korjaavan palautteen tarvetta ja siihen reagointia, itseohjautuvuutta, pari- ja ryhmätyöskentelytaitoja, eri tehtävätyyppien tuntemusta ja sovelluskykyä sekä taitoa kääntää ja käyttää sanakirjaa. Huomiot kirjataan havainnointilomakkeeseen (liite 3). Havainnot auttavat määrittelemään, millainen kielenopiskelun tapa sopii kullekin maahanmuuttajalle juuri testihetkellä.

Kielitaidon testauksesta vastaa suomi toisena kielenä -opettaja. Se sisältää samat osiot sekä lyhyessä että pitkässä alkukartoituksessa: latinalaisten aakkosten

lukutaidon testin, sanelun, puhetestin ja kirjallisen kielitestin. Lukutaito ja puhuminen testataan jokaiselta testattavalta henkilökohtaisesti samassa testitilanteessa (20 min.). Kirjallinen testi ja sanelu tehdään ryhmätestinä (1,5 tuntia). Testeillä pyritään mittaamaan eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoasteikon A1-tasoa, lähinnä A1.1–A1.2-tasoja. Sen lisäksi, että testi osoittaa suomen kielen taidon, se myös todentaa opiskeluvalmiuksia: sitä, kuinka paljon maahanmuuttaja on kyennyt oppimaan kieltä alkukartoituksen aikana ja pystyykö hän soveltamaan ja osoittamaan kielitaitonsa testitilanteessa.

Kirjallinen testi sisältää seuraavat osiot: sanasto ja rakenne, tekstinymmärtäminen ja kirjoittaminen. Puhumisen testi sisältää haastattelun ja tehtävän, jossa testattavaa pyydetään kertoman kuvasta. Lukutesti sisältää äänteitä, tavuja, sanoja, lauseita ja lyhyen tekstin. Sanelussa puolestaan tunnistetaan tavuja ja sanoja sekä kirjoitetaan sanoja ja muutama lyhyt lause. Lukutestin ja sanelun tavoitteena on selvittää mekaanisen lukutaidon taso, lukusujuvuus, kirjain–äänne-vastaavuus ja lukutaidon harjaannuttamisen tarve.

Kaikki testit on suunniteltu niin, että ne etenevät helpommasta vaikeampaan. Puhetestissä ja kirjallisessa testissä ensimmäiset tehtävät mittaavat alkukartoituksen oppimistehtävien sisältöjä ja niiden soveltamista, ja tehtävät vaikeutuvat niin, että viimeiset tehtävät mittaavat taitotasoa laajemmin ja yleisemmin. Testien esikuvana on käytetty mm. Hanna Tanin laatiman Kielo-oppaan testejä. Testeistä on kokeiltu erilaisia versioita ja niiden kehitystyö jatkuu edelleen.

Lyhyt alkukartoitus (2,5-4 tuntia)

Lyhyt alkukartoitus alkaa haastattelulla (1 tunti), jossa selvitetään muun muassa testattavan koulutus, työkokemus, kielitaito, elämäntilanne sekä työllistymis- ja koulutustavoitteet (haastattelurunko liitteenä). Haastattelija on ohjauspalvelujen ohjaaja, jolla on koulutus ja pitkä kokemus maahanmuuttajien ohjauksesta. Paikalla on myös työ- ja elinkeinotoimiston työvoimaohjaaja. Haastattelu käydään haastattelijan ja haastateltavan sujuvasti osaamalla kielellä (tällä hetkellä englanti tai venäjä), ja tarvittaessa voidaan käyttää tulkkia. Haastattelussa esille tulleet tiedot kirjataan työ- ja elinkeinotoimiston asiakasrekisteriin ja niitä hyödynnetään myöhemmin kotoutumissuunnitelmassa.

Lyhyt alkukartoitus jatkuu kielitaidon kartoituksella (20 min–2 tuntia), jonka laajuus vaihtelee yksilöllisesti maahanmuuttajan suomen kielen taitotason mukaan. Testaaja on suomi toisena kielenä -opettaja. Kartoituksen sisältö on sama kuin pitkässä alkukartoituksessa. Ensin testataan puhuminen ja latinalaisten aakkosten lukutaito. Jos testattava osaa puhua suomea, hänet ohjataan kirjalliseen suomen testiin ja saneluun. Jos hän ei osaa puhua suomea, hän tekee puhe- ja lukutestin yhteydessä vain sanelun.

Lyhyen alkukartoituksen voi periaatteessa järjestää yhden päivän aikana. Palapeli2-projektissa lyhyt alkukartoitus on jaettu käytännön syistä 2–3 päivälle: ensimmäisenä päivänä maahanmuuttaja osallistuu alkuinfoon ja toisena päivänä

järjestetään haastattelu sekä kielitaidon testeistä puhe- ja lukutesti. Kirjallinen testi järjestetään pitkän alkukartoituksen viimeisenä päivänä, ja siihen siis osallistuvat sekä pitkän alkukartoituksen kartoitettavat että ne lyhyen alkukartoituksen kartoitettavat, jotka siihen on erikseen ohjattu.

Ohjaus eteenpäin ja toimenpiteet alkukartoituksen jälkeen

Alkukartoituksen tuloksista kootaan opiskelijakohtainen koontilomake (liite 4). Koontilomakkeeseen kirjataan niin testitulokset kuin havainnot. Koonnit käsitellään ja tuloksista keskustellaan kokouksessa, johon osallistuvat kaikki alkukartoitusta tehneet asiantuntijat: ohjauspalvelujen ohjaaja, psykologi, suomi toisena kielenä -opettajat ja muut projektin työntekijät, jotka ovat olleet havainnoijina eri testeissä ja oppimistilanteissa. Lisäksi kokoukseen osallistuu työ- ja elinkeinotoimiston kotouttamispalvelujen työvoimaohjaaja, ja jatkossa suosituskokouksissa on paikalla myös kaupungin maahanmuuttajapalvelun edustaja.

Kokouksessa tehdään suositus kullekin maahanmuuttajalle sopivasta kotoutumiskoulutuksesta. Suositukseen vaikuttavat sekä kielitaidon taso että opiskeluvalmiudet. Suositus kirjataan työ- ja elinkeinotoimiston asiakasrekisteriin. Koulutusvalinnoista vastaa työ- ja elinkeinotoimisto.

Alkukartoituksen jälkeiset kotoutumiskoulutusvaihtoehdot Jyväskylässä ovat:

- Luku- ja kirjoitustaidon alkeiskurssi (primaari- ja sekundaarilukutaidottomat)
- Luku- ja kirjoitustaidon jatkokurssi (heikko luku- ja kirjoitustaito)
- Alkeiskurssi (Palapeli2-projekti)
  - Nopea (hyvät opiskeluvalmiudet)
  - Perus (perustason opiskeluvalmiudet)
  - Hidas (heikot opiskeluvalmiudet)
  - Heikko luku- ja kirjoitustaito ja/tai primaari- ja sekundaarilukutaidottomat
- Työvoimapoliittiset maahanmuuttajakoulutukset
  - Suomi 1 nopea (hyvät opiskeluvalmiudet)
  - Suomi 1 perus (perustason opiskeluvalmiudet)
  - Suomi 1 hidas (heikot opiskeluvalmiudet)
- Muu omaehtoinen koulutus, esimerkiksi aikuislukion tai kansalaisopiston S2-kurssit (hyvät opiskeluvalmiudet)
- Työelämävalmennus (riittävä suomen tai muun yhteisen kielen taito)
- Muu räätälöity koulutus (erityistarpeet, esim. terveysrajoitteet tai erityisen vaativa elämäntilanne).

Suurin osa alkukartoitukseen osallistuneista aloittaa opiskelun Palapeli-alkeiskurssilla (83 prosenttia syksyn 2011 alkukartoituksiin osallistuneista). Alkukartoitusjaksot ajoitetaan niin, että opiskelu alkaa 2–3 viikon kuluessa alkukartoitusjaksosta. Maahanmuuttajan näkökulmasta alkukartoitus johtaa siis suurimmalla osalla nopeasti ilman turhaa odotusaikaa käytännön kotoutustoimenpiteeseen eli

kielen opiskeluun. Alkukartoituksessa saadut tiedot hyödyttävät suoraan Palapelin opetusjärjestelyjä: tietojen perusteella tehdään Palapeli-kurssin ryhmäjako sekä järjestetään täydentäviä opintoja niitä tarvitseville (mm. lukemisen, kirjoittamisen ja matematiikan tukiopetusta). Kuten mainittu, tietoja käytetään myös kotoutumissuunnitelmassa.

Erittäin tärkeää on myös alkukartoituksen yhteys ohjaukseen: alkukartoitus aloittaa pitkäjänteisen ohjausprosessin, jossa hyödynnetään alkukartoituksen tuottamaa tietoa. Ohjauspalvelujen ohjaajat tekevät alkukartoitusta haastattelemalla, testaamalla ja havainnoimalla. Samalla maahanmuuttaja ja ohjaaja tutustuvat toisiinsa ja ohjauspalvelujen olemassaolo tulee maahanmuuttajalle konkreettisesti näkyväksi. Ohjaus jatkuu Palapelin opiskelujaksolla: jokainen opiskelija saa oman ohjaajan, jonka kanssa hän tekee koulutussuunnitelman ja jolta hän voi kysyä neuvoa muihinkin kotoutumisen kysymyksiin.

Alkukartoituksessa voidaan päätyä siihen, että maahanmuuttajalle sopii parhaiten jokin muu, esimerkiksi vaativamman tason kielikoulutus kuin Palapeli-alkeiskurssi. Vaikka edellä luetellut Jyväskylän seudun koulutusvaihtoehdot ovat teoriassa olemassa, yleensä sopivaan koulutukseen pääsyä joutuu odottamaan. Haasteellista alkukartoituksen jälkeisessä ohjauksessa onkin se, että vaikka tiedetään, mikä koulutusvaihtoehto olisi kullekin maahanmuuttajalle paras, juuri sillä hetkellä sitä ei ole tarjolla. Esimerkiksi luku- ja kirjoitustaidon alkeiskurssi alkaa Jyväskylässä vain kerran vuodessa, eikä Suomi 1 -kursseista ole aina tarjolla yhtä aikaa kaikkia vaihtoehtoja (nopea, perus ja hidas). Jos maahanmuuttaja joutuu odottamaan hänelle sopivan koulutuksen aloittamista, suosituksissa pyritään antamaan myös toinen koulutusvaihtoehto odotusajaksi. Ohjauspalvelut tukevat myös niitä, jotka alkukartoituksen jälkeen jäävät ilman koulutuspaikkaa. Välittömällä ohjauskontaktilla pyritään löytämään jokaiselle maahanmuuttajalle jokin jatkotoimenpide alkukartoituksen jälkeen.

Ohjauspalvelujen tarjoama ohjaus on avointa kaikille alueen maahanmuuttajille riippumatta työmarkkinatilanteesta, kotoutumiskoulutukseen osallistumisesta tai siitä, kuinka kauan on asunut maassa. Näin ohjauspalvelut syventävät ja täydentävät kotoutumiskoulutusten ja työ- ja elinkeinotoimiston tarjoamaa ohjausta. Kun ohjauskontakti on luotu jo alussa, se on helppo uudistaa aina tarvittaessa. Maahanmuuttajan on luontevaa ja vaivatonta palata ohjauspalveluihin aina, kun kokee tarvitsevansa ohjausta. Ohjauspalvelut myös ottavat aktiivisesti yhteyttä sekä maahanmuuttajiin että kotoutumiskoulutuksen kouluttajiin ja tiedustelevat ohjauksen tarvetta, jolloin ohjausta voidaan kohdentaa sitä tarvitseville. Ohjauksen merkitys korostuu etenkin koulutuspolun nivelvaiheissa ja tilanteissa, jolloin maahanmuuttaja on jäänyt koulutuksen ja muiden toimenpiteiden ulkopuolelle ja on vaarassa syrjäytyä. Ohjauksen tukena käytetään myös kielitestejä, esimerkiksi silloin kun maahanmuuttaja etsii sopivaa kotoutumiskoulutusta vanhempainvapaan tai työelämävalmennuksen jälkeen, haluaa hakeutua ammatilliseen koulutukseen tai jos hän on muuttanut Jyväskylään muualta Suomesta. Palapeli2-projektin ohjauspalvelut

toimivat siis sellaisena alueellisena ohjausyksikkönä, jota Osallisena Suomessa -kehittämissuunnitelmassa (2010, 86–90) tarjotaan kattavan ja pitkäjänteisen ohjauksen toimintamuodoksi.

Lain tarkoittama alkukartoitus projektin näkökulmasta

Palapelin alkukartoitusmalli vastaa melko pitkälle kotoutumisen edistämiseen liittyvästä alkukartoituksesta annettua valtioneuvoston asetusta (VNa 570/2011). Lyhyen alkukartoituksen haastattelussa selvitetään ne asiat, mitä asetuksen 1 §:ssä luetellaan alkuhaastattelun ja tarkentavien toimenpiteiden sisällöksi (ks. liite 5). Valmiuksien selvittämiseen vaikuttavat luonnollisesti maahanmuuttajien yksilölliset erot: se, mitä maahanmuuttaja voi tai haluaa haastattelussa kertoa esimerkiksi erityistaitoihin liittyvästä osaamisestaan ja muista vahvuuksistaan (1 §, kohta 5) tai elämäntilanteestaan (1 §, kohta 7). Tarkentavien toimenpiteiden kohta 1, henkilön osaamisen kartoitus ja tunnistaminen, toteutuu vain siinä määrin, mikä keskustelemalla on mahdollista. Jos haastattelussa saadaan selville, että osaamisen kartoitus vaatisi tarkempaa kartoitusta, haastattelussa voidaan tätä ehdottaa, mutta tällä hetkellä alkukartoitukseen ei kuulu tarkempaa osaamisen kartoitusta.

Näkyvin ero asetukseen on se, että lyhyessä alkukartoituksessa on haastattelu, mutta pitkässä alkukartoituksessa on vain muita toimenpiteitä (VNa 570/2011 1 §). Tämä palvelee Palapeli2-projektin toimintaa, sillä suurin osa alkukartoituksen osallistujista aloittaa opiskelun Palapelissä, jolloin heillä on ohjauskeskustelu tai -keskusteluja välittömästi alkukartoituksen jälkeen alkavalla opintojaksolla. Järjestelyllä pyritään siis välttämään päällekkäisyyttä. Ne maahanmuuttajat, jotka eivät aloita opiskelua Palapelissä ja jotka eivät ole käyneet haastattelussa alkukartoituksen aikana, ohjataan erikseen haastatteluun alkukartoituksen lopuksi. Palapeli2-projektin alkukartoitusmallia on helppo kehittää niin, että myös pitkään alkukartoitukseen osallistuvilla maahanmuuttajilla on samanlainen haastattelu kuin lyhyessä alkukartoituksessa. Tällöin haastattelijoiden työresurssi on suurempi kuin nykyisessä mallissa ja se on otettava huomioon aikataulussa (ks. liite 1, alkukartoituksen aikataulu).

Palapeli2-projektin alkukartoitusmallissa keskitytään opiskelutaitojen ja -valmiuksien selvittämiseen (VNa 570/2011 1 §, tarkentavat toimenpiteet, kohta 4), joka on pitkän alkukartoituksen laajin yksittäinen osa-alue. Opiskeluvalmiuksien tarkempaan selvittämisen kannattaa alkukartoituksessa panostaa, sillä opiskeluvalmiudet ovat alkuvaiheen kielenopiskelussa tärkein kriteeri sopivan koulutuksen löytämiseksi: alkuvaiheessa on välttämätöntä löytää kielikoulutus, jonka sisältö, menetelmät ja opiskelun etenemisen nopeus ovat yksilölle sopivia, jotta maahanmuuttaja voisi edetä mahdollisimman nopeasti mutta omien edellytystensä mukaisesti tavoitteeseensa eli kotoutumiseen ja työllistymiseen. Liian nopeasti etenevä kielikoulutus aiheuttaa epäonnistumisen kokemuksia kielenoppimisen alkuvaiheessa. Tällaisilla kokemuksilla on pitkäkestoisia kielteisiä vaikutuksia kielenoppimiseen ja ne saattavat johtaa kurssikierteeseen. Hidas, puhe- ja toimintapainotteinen alkuvaiheen kielikoulutus on olennaista, jos on tarpeen harjaannuttaa opiskelutaitoja. Liian hitaasti

etenevä kielikoulutus puolestaan turhauttaa ja vähentää motivaatiota; silloin myös hukataan kotoutumisaikaa ja resursseja, joita saatettaisiin tarvita koulutuspolun myöhemmässä vaiheessa.

Palapeli2-projektin kokemusten mukaan opiskeluvalmiuksia ei voida selvittää pelkästään taustatietojen perustella, vaikka henkilön koulutuksesta, koulutuksen kestosta, kulttuuritaustasta, kielitaidosta ja kielenopiskelun kokemuksesta voidaan tehdä päätelmiä hänen oppimisvalmiuksistaan. Samasta kulttuurista ja samanlaisista taustoista tulleet maahanmuuttajat voivat kuitenkin olla oppimisvalmiuksiltaan täysin erilaisia. Opiskeluvalmiuksien selvittämistä ei voi jättää pelkästään haastattelun varaan eteenkään, jos henkilö ei ole tottunut itsearviointiin. Itsearvioinnin taito vaihtelee yksilöllisesti eikä voida olettaa, että siihen kykenevät edes kaikki ne maahanmuuttajat, jotka tulevat Suomen koulutusjärjestelmää muistuttavasta koulukulttuurista, puhumattakaan niistä maahanmuuttajista, joilla on vähän koulutusta tai jotka ovat kasvaneet erilaisessa koulukulttuurissa. Tällöin ainoa tapa saada tietoa oppimisvalmiuksista on oppimisen järjestelmällinen havainnointi ja havaintojen kirjaaminen.

Asetuksessa säädetään, että alkukartoitus järjestetään maahanmuuttajan äidinkielellä tai kielellä, jota maahanmuuttajan voidaan todeta ymmärtävän riittävästi (VNa 570/2011 2 §). Palapeli2-projektissa alkukartoitusta tehdään tällä hetkellä vain osittain omakielisenä. Opiskeluvalmiuksien kartoitus tehdään suomeksi, sillä tavoitteena on selvittää juuri suomen oppimisen valmiuksia, ja suomen kielen käyttö on tällöin perusteltua.

Matematiikan testi sekä muisti- ja hahmotustestit on tähän asti tehty ilman tulkkeja, apuna selkosuomi ja eleet. Testien ohjeistukset on laadittu suomi toisena kielenä -opettajan kanssa sellaisiksi, että ne ovat mahdollisimman havainnollisia ja yksinkertaisia. Tulkkaus vähentäisi riskiä, että testi epäonnistuu, koska testattava ei ymmärrä testin tarkoitusta ja tehtävänantoa. Tästä syystä tulkkaus on erittäin suositeltavaa. Suomeksi tehdyt testit täytyy aina uusia ja tehdä tulkattuna, jos on vähänkään aihetta epäillä testin epäonnistuneen ymmärtämisongelmien ja yhteisen kielen puuttumisen vuoksi. Muisti- ja hahmotustestejä on pidetty luotettavina, vaikka niitä ei olekaan tulkattu: muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta yksilön testitulokset ovat olleet samassa linjassa muiden alkukartoituksessa hänestä saatujen tulosten, havaintojen ja tietojen kanssa. Niinä muutamina kertoina, jolloin tuloksissa on ollut ristiriitaa, on muisti- ja hahmotustestit toistettu tulkattuina.

Kotoutumislaki säätää eri viranomaisten sekä eri toimenpiteiden ja palvelujen tuottajan tiedoksisaantioikeudesta (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010 87 §). Tällä hetkellä alkukartoituksen koontilomaketta tai sen sisältämiä tietoja ei sellaisenaan siirretä Palapeli2-projektin ulkopuolelle. Työ- ja elinkeinotoimistoon toimitetaan vain koulutussuositus. Lisäksi kotoutumissuunnitelmassa hyödynnettäviä, mm. koulutusta ja työkokemusta koskevia, tietoja tallennetaan työ- ja elinkeinotoimiston asiakasrekisteriin. Jatkossa olisi suunniteltava, mitkä alkukartoituksen tuloksista ovat laissa tarkoitettuja välttämättömiä tietoja ja miten näitä tietoja siirretään esimerkiksi koulutuksen järjestäjille. Esimerkiksi tieto yksilön heikoista

opiskeluvalmiuksista on erittäin tärkeä, jotta koulutuksen järjestäjä kykenee valitsemaan oikeat opetusmenetelmät opiskeluvalmiuksien harjaannuttamiseksi. Tietojen tallentamisessa ja siirtämisessä on otettava huomioon, että monet alkukartoituksen tulokset, kuten muistitestin tulos, kertoo yksilön sen hetkisestä tilanteesta. Tilanne voi muuttua, joten määritelmät eivät saisi jäädä rekistereihin lopullisiksi leimoiksi, jotka määräävät maahanmuuttajan koulutuspolkua pitkään alkukartoituksen jälkeenkin.

Oppeja matkan varrelta

Palapeli2-projektin alkukartoitusmallin voisi olettaa sopivan sellaisille alueille, jotka kooltaan ja maahanmuuttoprofiililtaan vastaavat Jyväskylää ja Keski-Suomea. Mallia ei ole kehitetty keskeytymättä jatkuvaksi toiminnaksi vaan se on kehitetty säännöllisesti tietyin väliajoin toistettavaksi palveluksi. Se palvelee parhaiten kotoutumiskoulutusten opiskelijavalintaa ja ryhmäjakoa. Alkukartoitusmallin toteuttajaksi sopii Palapeli2-projektin kaltainen alkukartoitus-, kielitestaus- ja ohjausyksikkö, mutta mallia voisi aivan hyvin käyttää esimerkiksi kotoutumiskoulutuksen järjestäjä, jolta palvelu ostetaan.

Toimintamallin toimivuuden takia on tärkeä huolehtia, että alkukartoituksen aikataulutus suunnitellaan huolellisesti. Alkukartoituksen ajankohdat vuodenkierrossa on suunniteltava toimintaympäristöön sopivaksi niin, että maahanmuuttaja pääsee alkukartoitukseen mahdollisimman pian maahantulon jälkeen mutta ennen kuin alueen kielikoulutukset alkavat, jotta turhilta odotusajoilta vältyttäisiin. Alkukartoituksen ajankohtien täytyy olla selvillä tarpeeksi ajoissa (esimerkiksi puoleksi vuodeksi, mielellään vuodeksi eteenpäin), jotta eri viranomaiset voivat vaivattomasti ja luotettavasti ohjata asiakkaitaan alkukartoitukseen. Lisäksi kunkin alkukartoitusjakson aikataulu on laadittava niin, että se on sopiva, vaivaton ja looginen sekä kartoitukseen osallistuvalle maahanmuuttajalle että alkukartoituksen tekijöille.

Alkukartoituksen alkuinfo on todettu Palapeli2-projektissa erittäin tärkeäksi: maahanmuuttajan on tiedettävä ennen alkukartoitusta toimenpiteiden tarkoitus ja saatava tämä tieto omakielisenä. Vaikka alkuinfo tulkataan, mikä on välttämätöntä, alkuinfossa täytyy silti kiinnittää huomiota käytettyyn kieleen ja määritelmiin. Monet alkukartoitukseen liittyvät määritelmät ja termit ovat abstrakteja ja vaikeasti käännettäviä alkaen jo sanoista alkukartoitus ja kotoutumiskoulutus. Määritelmät on avattava ja selitettävä. Selkeä ja konkreettinen kieli on toimivin ratkaisu.

Lisäksi alkuinfossa on syytä täsmentää, että alkukartoitus ei ole mikään testi, jossa määritellään, kuka on sopiva tai hyvä opiskelija. Ensimmäisten alkukartoitusten perusteella monella maahanmuuttajalla on se harhakäsitys, että koulutuksiin pääsevät vain ns. hyvät opiskelijat, ja tämä kasaa heille suorituspaineita, jotka saattavat vääristää alkukartoituksen tuloksia. Alkuinfossa on täsmennettävä, että alkukartoituksen tarkoituksena on löytää jokaiselle sopiva kielikurssi. Sen tarkoituksena ei ole laittaa maahanmuuttajia paremmuusjärjestykseen. Muutenkin alkukartoituksessa on syytä kiinnittää huomiota hyvän ja välittömän ilmapiirin luomiseen,

sillä se edistää sekä alkukartoituksen toteuttamista että kotoutumisen alkua: alkukartoitus on kuitenkin monelle maahanmuuttajille yksi ensimmäisistä kosketuksista suomalaiseen yhteiskuntaan.

Palapeli2-projektin alkukartoituksessa on päädytty siihen, että läsnäolo on pakollista koko alkukartoituksen ajan ja poissaolo siirtää alkukartoituksen seuraavaan alkukartoitusjaksoon. Alkukartoitus on edellytys kotoutumiskoulutukseen hakemiseen, mutta se ei takaa, että maahanmuuttaja pääsee välittömästi alkukartoituksen jälkeen suosituksen mukaiselle kurssille. Näistä seikoista maahanmuuttajaa tiedotetaan jo ennen alkukartoitusta, kun hänet ohjataan hakemaan alkukartoitukseen, ja asia kerrataan vielä alkuinfossa.

Se, ohjataanko maahanmuuttaja pitkään vai lyhyeen alkukartoitukseen, ei ole ongelmatonta, koska ryhmäjako täytyy tehdä pelkästään esitietojen perusteella. Kuten edellä mainittiin, jakoperusteena pidetään sitä, voidaanko maahanmuuttajan olettaa kykenevän itsearviointiin ja kertomaan opiskeluvalmiuksistaan haastattelussa. Vaikka lyhyt alkukartoitus on kevyempi toimenpide kuin pitkä alkukartoitus, ongelmatapauksissa on suositeltavaa ohjata maahanmuuttaja mieluummin pitkään kuin lyhyeen kartoitukseen. Kuten aiemmin painotettiin, sopivan kotoutumiskoulutuksen löytämiseksi alkukartoituksessa on tärkeä selvittää opiskeluvalmiudet, joiden selvittämiseen keskitytään juuri pitkässä alkukartoituksessa. Pitkän ja lyhyen alkukartoituksen ryhmäjako on hyvä järjestää joustavaksi, jotta alkukartoitusjakson aikataulu mahdollistaa tarvittaessa siirtymisen ryhmästä toiseen; esimerkiksi jos lyhyen alkukartoituksen haastattelussa tulee esille tarve selvittää opiskeluvalmiuksia tarkemmin, maahanmuuttaja voidaan ohjata vielä saman alkukartoitusjakson aikana pitkän alkukartoitusryhmän oppimistuokioihin.

Palapeli2-projektin alkukartoitusmallin ytimenä on toimiva poikkihallinnollinen ja moniammatillinen yhteistyö, jota tehdään monella tasolla. Ensinnäkin olennaista on yhteistyö eri viranomaisten ja alkukartoituksen järjestäjän välillä. Erityisesti työ- ja elinkeinotoimiston kotouttamispalvelut ja Palapeli2-projektin alkukartoittajat tekevät tiivistä yhteistyötä, koska lähes kaikki alkukartoitukseen osallistujat ovat työ- ja elinkeinotoimiston asiakkaita. Yhteistyön vaivattomuuteen vaikuttaa olennaisesti se, että tahot kuuluvat samaan hallinnonalaan, mikä mahdollistaa esimerkiksi yhteisten tietojärjestelmien käytön. Alkukartoituksen tuottamaa tietoa käytetään suoraan kotoutumissuunnitelmassa, mikä helpottaa ja nopeuttaa suunnitelman tekoa. Se tekee prosessista kevyemmän myös maahanmuuttajalle, sillä hänen ei tarvitse toistuvasti selvittää samoja asioita eri tahoille. Yhteistyö ulottuu myös käytännön kartoitustyöhön: kotouttamispalvelujen työvoimaohjaajat ovat esimerkiksi toimineet alkukartoituksessa testien ja oppimistuokioiden havainnoijina. Tämä toki vaatii heiltä työaikaa, mutta toisaalta havainnointi on heidän kokemuksensa mukaan tuonut uutta näkemystä asiakkaan tilanteeseen ja omaan työhön. Jatkossa myös kaupungin maahanmuuttajapalvelujen työntekijät osallistuvat alkukartoituksen havainnointiin ja suosituskokoukseen. Poikkihallinnollista yhteistyötä kehitetään edelleen.

Yhteistyö korostuu myös alkukartoituksen toteuttajien eli Palapeli2-projektin työntekijöiden kesken. Alkukartoituksessa vaaditaan asiantuntijuutta ja asiantuntijoiden välistä yhteistyötä. Kukin asiantuntija vastaa omasta vastuualueestaan, ja suositukset laaditaan keskustelemalla. Ohjaajan, psykologin ja suomi toisena kielenä -opettajien lisäksi työryhmään kuuluu myös muita Palapeli2-projektin työntekijöitä, joiden työpanos alkukartoituksen järjestämisessä on olennainen niin havaintojen tekemisessä kuin alkukartoituksen käytännön järjestelyissä. Alkukartoituksessa tarvitaan myös koordinaattoria, joka vastaa alkukartoituksen aikatauluista, tehtävänjaosta, kokouksista ja muista yleisistä asioista sekä toimii yhteyshenkilönä. Alkukartoitus aloitetaan suunnittelukokouksella, johon osallistuvat kaikki alkukartoituksen tekijät, ja jossa käydään läpi tulevan alkukartoitusjakson osa-alueet, aikataulut, ryhmäjaot, kunkin tekijän vastuualueet ja tehtävät sekä muut käytänteet. Toimintamallin kehittämisestä tulee myös huolehtia säännöllisellä yhteisellä palautekeskustelulla jokaisen alkukartoitusjakson jälkeen; vaikka itse alkukartoitusmalli olisikin vakiintunut, käytännön järjestelyt vaativat tietoista tarkkailua. (ks. alkukartoituksen aikataulu, liite 1.)

Työ- ja elinkeinotoimiston kotouttamispalvelujen palautteen mukaan Palapeli2-projektin tekemä alkukartoitus on monella tapaa hyödyllinen maahanmuuttajien ohjauksessa, neuvonnassa ja niiden organisoinnissa. Palapeli2-projektin alkukartoituksessa maahanmuuttaja-asiakas on yleensä testattavana pitempään ja silloin saadaan selville enemmän, kuin esimerkiksi työ- ja elinkeinotoimiston lyhyessä haastattelussa. Työvoimaohjaajien mukaan heidän osaamisensa ei riitä kielitaidon arvioimiseen etenkään, jos samalla tulee arvioitavaksi mahdolliset oppimisen esteet. Muistin, hahmottamisen, opiskeluvalmiuksien ja matemaattisten taitojen testaaminen on työvoimaohjaajien mielestä tarpeen. Jo syksyn 2011 kokemusten perusteella on tehty merkittäviä havaintoja asiakkaiden valmiuksista, jotka selvästi vaikuttavat kykyyn suoriutua tarjolla olevasta koulutuksesta. Tarpeeksi perusteellinen alkukartoitus säästää aikaa ja selvästi myös taloudellisia resursseja: asiakkaalle voidaan suunnitella tarvittavia tukitoimia tai häntä ei valita vääräntyyppiseen koulutukseen. Koulutusvalinnoissa käsitellään lyhyessä ajassa kymmenien ihmisten tietoja. Koska hakijoita on paljon, työ- ja elinkeinotoimiston valintaryhmä ei voi mitenkään tuntea jokaista hakijaa tai muistaa jokaisesta hakijasta valinnan kannalta olennaisia piirteitä. Tämän vuoksi alkukartoituksen tuottamat selkeät yhteismitalliset testitulokset auttavat tekemään mahdollisimman hyviä koulutusta koskevia valintoja.

2.2 Palo/Testori

Toimintaympäristön lyhyt kuvaus

Turussa on asukasmäärään suhteutettuna Suomen neljänneksi suurin maahanmuuttajavähemmistö (7,6 %) ja Turun lähiö Varissuo on maan monikulttuurisin asuinalue (vieraskielisiä 36 % väestöstä). Vieraskielisten osuus Turun asukasluvusta on

noussut tasaisesti viime vuosikymmenen aikana lähes 650 asukkaan vuosivauhtia, ja se on määrällisesti ohittanut ruotsinkielisen vähemmistön Turussa.[1]

Suurimmat vieraskieliset ryhmät muodostavat venäjä, arabia, kurdi, albania, viro ja somali. Kansalaisuuksista etenkin virolaisten ja somalien määrät ovat viimeisen viiden vuoden aikana lisääntyneet merkittävästi, kun taas venäläisten, irakilaisten ja iranilaisten osuudet ovat joko vähentyneet hieman tai pysyneet samoina.[2] Muuhun Suomeen verrattuna Turussa asuu paljon pakolaistaustaisia maahanmuuttajia.[3]

Kielitaidon ja oppimisen alkukartoituskeskus Testori on osa Turun kaupungin, valtion ja Euroopan sosiaalirahaston rahoittamaa maahanmuuttajien palveluohjaushanketta (Palo). Testori on kartoittanut turkulaisten ja lähikuntien maahanmuuttajien opiskelu- ja oppimistaitoja loppuvuodesta 2009, ja hanke jatkuu vuoden 2012 loppuun asti.

Palo-hankkeen tiloissa toimii myös matalan kynnyksen neuvontapalvelu Infotori, josta asiakas saa tietoja ja neuvontaa ongelmiin ja kysymyksiin omalla kielellään. Maksutonta neuvontapalvelua tarjotaan 14 kielellä, ja se on avointa kaikille maahanmuuttajille maahantulosyistä riippumatta. Lisäksi samoissa tiloissa neuvoa tarjoaa neljällä kielellä työperäisen maahanmuuton edistämisen hanke Spurtti. Infotorilla työskentelevät omakieliset neuvojat eivät tee päätöksiä, vaan ohjaavat tarvittaessa oikean palvelun piiriin.

Toimintamallin kehittäminen

Palo-hankkeen aloittaessa Testorin alkukartoitusjaksot kestivät kolme viikkoa, ja niihin kuului yhden haastattelun lisäksi kolme testauspäivää. Keväällä 2011 siirryttiin yhden viikon kartoitukseen, mikä koettiin hankalaksi erityisesti tulkkien varauksen ja kartoittajan muun ajankäytön (mm. testin tarkistaminen) vuoksi. Malli muutettiin syksyllä 2011 kahden viikon testausjaksoksi, johon kuuluu 2 keskustelua ja 1–3 testauspäivää. Tämä malli on osoittautunut joustavaksi ja asiakaslähtöiseksi tavaksi tehdä alkukartoitus:

Asiakaslähtöinen avoimuus: asiakas saa alkukeskustelusta lähtien tietää, mitä alkukartoituksessa tehdään ja miksi.

Toimenpiteiden tehokkuus ja joustavuus: viranomainen saa tietoja asiakkaasta silloin, kun niitä tarvitaan.

Käytännön ajankäyttö: kartoittajan on helppo varata tulkkeja, kun keskusteluajat eivät ole päivän päälle sidottuja. Aikaa jää myös tehtävien valikoimiseen, tarkistamiseen ja arvioiden kirjoittamiseen.

---

1 http://www.turku.fi/Public/default.aspx?contentid=6005
2 http://www.turku.fi/Public/default.aspx?contentid=6005
3 Osallisena Suomessa –hankedokumentti, Regina Ruohonen ja Markku Lehtinen

Testorin alkukartoitusmallin tarkoituksena on suositella oikeaa kotoutumiskoulutusta haastattelu- ja testaustietojen perusteella. Tämän lisäksi Testori palvelee asiakkaan kanssa olennaisesti työtä tekeviä viranomaisia (TE-toimisto, sosiaalipalvelut) antamalla heille perustietoa asiakkaasta. Näiden tietojen perusteella viranomainen voi tarkentaa omia toimenpiteitään ja palvella asiakasta entistä paremmin. Testori on sopinut paikallisten viranomaisten kanssa työnjaosta, jonka mukaan alkukartoituksen tekijät keräävät asiakkaan perustiedot ja antavat ne koottuna viranomaiselle ennen kotoutumissuunnitelman tekoa. Näin asiakkaan ei tarvitse kertoa samoja asioita joka luukulla, ja viranomaisella säästyy aikaa omien toimenpiteiden hoitamiseen.

Toimintamalli

Asiakas pääsee kartoitusjaksolle viranomaislähetteellä, jonka yleensä antaa TE-toimisto, sosiaaliviranomainen tai oppilaitos. Turussa työhallinnon ja sosiaalitoimen yhteisasiakkaista ottaa vastuun TE-toimisto. Maahanmuuttajalla on oikeus pyytää pääsyä alkukartoitukseen, mutta omatoimisesti hän ei voi saapua testausjaksolle.

Yhdellä kartoittajalla on kahden viikon testausjaksolla 12–14 asiakasta, mikä tarkoittaa yhteenlaskettuna noin 250 asiakasta vuodessa. Asiakkaat ovat ensisijaisesti juuri maahantulleita TE-toimiston ja sosiaalitoimen asiakkaita, mutta myös maassa pidempään olleilla on oikeus alkukartoitukseen. Asiakkaalla täytyy olla oleskelulupa-asiat kunnossa ollakseen oikeutettu alkukartoitukseen.

Testausjakso kestää keskusteluineen ja testeineen kaksi viikkoa, jonka aikana on 3–5 kontaktipäivää. Testorissa ollessaan asiakas osallistuu kahteen henkilökohtaiseen keskusteluun (à 1h) ja 1–3 testauspäivään (à 4h). Tavanomaisimmin testauspäiviä on yksi tai kaksi. Näiden aikana tehdään alkukartoitukseen liittyvät kirjalliset tehtävät. Kolmas testauspäivä on optio tarkempaa kartoitusta tarvitseville asiakkaille, ja siihen voi liittyä kartoittajan lisäksi muiden ammattilaisten tekemiä (esim. psykologi, erityisopettaja) toimenpiteitä.

Testorin kaikki testit on suunniteltu niin, että ne voi tehdä kotoutumiskoulutuksen ja S2-opetuksen tunteva opettaja. Näin alkukartoituksen toteuttaminen on tehokasta sekä kustannusten että asiakastyön kannalta.

Testorin prosessikuvaus

Testorin prosessi on kuvattu liitteessä 6.

Lähete ja kutsu testijaksolle

Viranomainen ilmoittaa asiakkaan alkukartoitusjaksolle lähetteellä, johon tulee asiakkaan perustietojen lisäksi viranomaisen omat yhteystiedot. Lähetteen vastaanottaja varaa asiakkaalle tulkit ja kutsuu asiakkaan kartoitukseen. Lähetteistä ja tulkkien varauksesta vastaavan olisi hyvä olla joku muu kuin itse kartoittaja, ettei kartoittajan työmäärä kasvaisi kohtuuttomaksi.

Asiakas saa kotiin lähetettynä kutsun saapua kartoitukseen. Kirjeessä lukee asiakkaan hallitsemalla kielellä ja suomeksi, minä päivinä hänen tulee saapua

kartoitusjaksolle. Alkukartoitukseen osallistuminen on laissa määritelty (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010 10 §) positiivinen velvoite, johon asiakkaan tulee osallistua viranomaisen pyynnöstä. Asiakkaalla on velvollisuus ilmoittaa kartoittajalle, jos hän ei pääse paikalle ilmoitettuna aikana. Jos asiakas ei saavu kartoitukseen eikä peruuta aikaa, lähettävä viranomainen voi ottaa käyttöön organisaation sisällä sovitut seuraamukset viranomaisen toimenpiteestä kieltäytymisestä.

Alkukeskustelu

Ennen keskustelun alkua asiakkaalta pyydetään hänen omalle kielelleen käännetty kirjallinen suostumus tietojen tallentamiseen ja niiden välittämiseen muille asiakkaan kanssa olennaisesti toimiville viranomaisille ja (tulevalle) opettajalle. Lupapaperissa on erikseen mainittu oikeus tallentaa ja välittää terveyteen liittyviä seikkoja. Ilman annettua lupaa alkukartoittajalla ei ole oikeutta arvioida taitoja eikä tallentaa asiakkaan tietoja. Lupapaperi kannattaa käydä läpi asiakkaan kanssa selvästi selittäen, mitä lupaa pyydetään ja miksi (tietosuojalaki on monelle tuntematon asia). Asiakkaalle on hyvä korostaa, että kaikki hänen kertomansa on luottamuksellista ja että kartoittajalla on oikeus kertoa kuulemansa asiat vain asiakkaan kanssa olennaisesti toimiville viranomaisille.

Keskustelun alussa asiakkaalle kerrotaan, mitä alkukartoitus tarkoittaa ja mitä hyötyä hänelle siitä on. Tällöin asiakas ymmärtää, millaisia asioita alkukartoitukseen liittyy ja miksi hänen tulee osallistua siihen. Kartoittajan on hyvä myös kertoa tulevista testeistä ja ettei niissä suoriutuminen vaikuta kurssille pääsyyn, vaan ne auttavat oikean kotoutumistoimenpiteen löytämisessä.

Alkukeskustelussa käydään läpi asiakkaan koulutushistoria, työkokemus, kielten osaaminen, elämäntilanne kotimaassa ja nyt Suomessa, opiskelumahdollisuuksiin liittyvä terveydentila, muisti, nukkuminen sekä tulevaisuuden toiveet ja tavoitteet. Jos asiakas ei osaa hyvin suomea tai kartoittajalla ja asiakkaalla ei ole muuta yhteistä kieltä, keskustelussa on mukana tulkki. Molempien tulee osata yhteistä kieltä hyvin tai erinomaisesti, jotta tarvittavat asiat pystytään saamaan selville. Oma puoliso tai muu tuttu ei voi toimia tulkkina. Tulkkia tilatessa huomioidaan mahdollisuuksien mukaan asiakkaan sukupuoli, jotta keskustelutilanne olisi mahdollisimman rento ja vapaa.

Alkukeskustelun yhteydessä kartoittaja testaa asiakkaan latinalaisten aakkosten lukutaidon luetuttamalla lyhyitä ja pitkiä suomen kielen sanoja. Kartoittaja kirjaa asiakkaan lausumat sanat vastauskaavakkeelle myöhempää tarkastelua varten (ovatko äänteet oikeilla paikoilla, tunnistaako asiakas suomen kielelle tyypilliset äänteet yms.). Samalla testataan asiakkaan mahdollinen suomen kielen puhumisen taito Hanna Tanin Kielo-oppaan[4] mukaisesti.

Keskustelun ja suomen kielen lukemisen ja puhumisen perusteella kartoittaja valitsee asiakkaalle tehtävät kielitaitoa ja oppimis- ja opiskeluvalmiuksia mittaavat

4 Tani, H: Kielo. Helsinki: OPH, 2008.

testit. Kaikkia testejä ei tehdä kaikille, vaan ne valitaan asiakaskohtaisesti. Testien valintaan vaikuttavat mm. asiakkaan koulutus, elämäntilanne ja itsereflektio eli osaako asiakas arvioida itseään ja omia taitojaan realistisesti. Jos asiakas on esimerkiksi suorittanut lukion tai korkeakoulututkinnon pohjoismaalaisessa oppilaitoksessa, hänen oppimis- ja opiskelutaitojaan ei pääsääntöisesti ole tarpeellista testata. Tällöin keskustelussa voidaan keskittyä jatkotoimenpiteistä sopimiseen: mitä tapahtuu seuraavana, haetaanko töihin, kurssille tms. Asiakas on näin itse mukana omaa tulevaisuuttaan koskevassa suunnittelussa ja toteutuksessa.

Testit

Asiakas osallistuu Testorissa 1–3 testipäivään. Testit tehdään ryhmässä, jossa on 12–14 opiskelijaa yhtä kartoittajaa kohden. Suomen kielen testejä lukuun ottamatta kaikki testit ovat asiakkaan äidinkielellä tai esimerkein tehtäviä kielettömiä testejä. Testien tarkistamisen jälkeen kartoittaja kirjoittaa asiakkaalle todistuksen testien ja haastattelun pohjalta. Alkukartoituksen suunnittelijan on hyvä huomioida, että testien valikoimiseen, niiden tarkistamiseen ja todistuksen kirjoittamiseen tulee varata kartoittajan työaikaa noin tunti yhtä asiakasta kohden.

Testorin kehittämä toimintamalli perustuu omakielisen lukutaidon ja oppimistaitojen eli uuden asian sisäistämis- ja sovelluskyvyn testaukseen. Taustalla on ajatus, että oman äidinkielen osaaminen on edellytys vieraan kielen opiskelulle: jos koulutustaustaa ei ole tai se on vähäistä, kielen oppiminen voi vaikeutua ja hidastua. Tämän vuoksi Testori testaa asiakkaan omakielisiä taitoja laajasti peruslukutehtävistä kielellisiin sovellustehtäviin.

Kielellisten taitojen testaus on sekä luetun ymmärtämistä että kielellistä soveltamista. Luetun ymmärtämisen osuudessa on mm. kyllä/ei-perusteisia (Koiralla on kolme jalkaa.) ja sanavarastoon liittyviä (Mikä on vaalean vastakohta?) tehtäviä. Kielellisessä soveltamisessa testattavan tulee päätellä kielellisiä sääntöjä annettujen esimerkkien avulla. Näissä tehtävissä käytetään asiakkaan oman kielen rinnalla keksittyä kieltä, joka voi hämmentää vähemmän kouluja käynyttä asiakasta. Sovellustehtävissä on kolme taitotasoa, joista ensimmäisessä on yksinkertaista sananjohtamislogiikkaa, toisessa monikon muodostamista ja kolmannessa lausetasoinen käännöstehtävä, jollaisia käytetään Suomessa kielitieteiden pääsykokeissa. Omakielisten sovellustehtävien lisäksi testataan asiakkaan kielellistä logiikkaa. Tässä tehtävässä asiakkaan tulee ryhmitellä suomen kielen sanoja eri strategioita käyttäen, ja se ohjeistetaan mahdollisimman kielettömästi esimerkkejä käyttäen. Kielellisten taitojen testit auttavat kartoittajaa antamaan arvion asiakkaan tulevan kotoutumiskurssin etenemisnopeudesta.

Hahmotuskyvyn testeissä keskiössä ovat kuvan ja todellisuuden vastaavuuden ymmärtäminen ja tilallinen hahmottaminen. Näitä testataan piirtämisen tehtävillä, joissa kuvio täytyy kopioida tai sitä täytyy täydentää. Kartoittaja havainnoi samalla kynänhallintaa ja asiakkaan itsereflektiota omasta suoriutumisesta. Hahmottamisen vaikeudet voivat vaikeuttaa kielen opiskelun lisäksi asiakkaan muuta elämää

(esim. eksyminen, hienomotoriikan ongelmat), jota monet asiakkaat eivät ole aiemmin tulleet ajatelleeksi.

Matemaattisista taidoista testataan peruslaskutoimitusten hallinta: yhteen-, vähennys-, kerto- ja jakolaskut sekä laskujärjestys ja lukujonon täydentäminen. Laskutehtävissä on vastausten laskemista ja yksinkertaista soveltamista (mikä luku puuttuu tästä laskusta?) numeroalueella 1–1500.

Muistitehtävä testaa asiakkaan työmuistia, jota ilman kielen opiskelu vaikeutuu huomattavasti. Tehtävä tehdään mahdollisimman kielettömästi esimerkkejä näyttäen, jotta kaikki asiakkaat voivat osallistua sen tekemiseen. Testorin käyttämä muistitesti ei edellytä psykologin käyttöä, koska testin perusteella ei tehdä diagnoosia muistin tilanteesta. Näin ollen testin voi suorittaa opettajan koulutuksen saanut kartoittaja.

Suomen kielen luku- ja kirjoitustaidon testaukseen käytetään Hanna Tanin tekemää Kielo-opasta, joka on valmis testimateriaali taitotasoille A1-B1. Korkeampien taitotasojen arvioinnissa voidaan käyttää esimerkiksi peruskoulun päättäville S2-oppilaille suunnattua kielitaidon arvioinnin materiaalia (taitotaso B1.1.–B.1.2) tai koota tehtäviä S2-oppikirjoista[5]. Lukemisessa ja kirjoittamisessa saa käyttää aikaa enintään 45 minuuttia tehtävää kohden.

Suomen kielen äännetunnistuksen tehtävä koostuu kahdesta osasta. Sanasanelussa asiakkaan tulee kirjoittaa äänteellisesti haastavia sanoja, jotka kartoittaja sanoo kaksi kertaa. Äänteiden erottamisessa asiakkaan tulee erottaa maahanmuuttajilla helposti sekaantuvat äänteet ja äänteiden pituudet toisistaan. Tässä tehtävässä sanat sanotaan vain yhden kerran. Jos asiakkaalla on ollut suuria vaikeuksia alkukeskustelussa tehdyssä suomen kielen lukemisessa, äännetunnistuksen tehtävän voi jättää pois. Kielitaidon ja äännetunnistuksen arvioinnissa olennaista on kartoittajan oma asiantuntijuus S2:sta ja kotoutumiskoulutuksessa opettamisesta.

Jos asiakkaalla on ollut vaikeuksia suomen kielen lukutehtävässä tai on muuten aihetta epäillä ongelmia oppimisen kanssa, hän tekee **suomenkielisen tekstin kopiointitehtävän**. Tästä kartoittaja näkee esimerkiksi, onko asiakkaalla vaikeuksia hahmottaa ja tuottaa latinalaisia aakkosia ja suomen kielelle ominaisia kirjaimia (ä, ö, y), ovatko kirjaimet oikein päin (p, b) ja pystyykö hän seuraamaan rivejä ylempänä paperia ja tuottamaan kirjaimet eri kohtaan.

Testori julkaisee kaikki testit käännöksineen ja käyttö- ja arvosteluohjeineen syksyllä 2012. Kehitteillä on myös omalla äidinkielellään luku- ja kirjoitustaidottomille asiakkaille testipakettia, joka valmistuu vuoden 2012 aikana. Nämä testit on suunnattu erityisesti primaari- eli omalla äidinkielellään luku- ja kirjoitustaidottomille opiskelijoille, mutta niitä voidaan käyttää myös vain vähän koulua käyneiden sekundaari- eli latinalaisilla aakkosilla luku- ja kirjoitustaidottomien opiskelijoiden testaamisessa.

---

5 Esimerkiksi Harjoitus tekee mestarin 4 (Art House 2008), jossa on valmistautumismateriaalia yleisen kielitutkinnon keskitasolle (3-4, eurooppalaisen viitekehyksen B1-B2).

Kirjallisten, paperilla olevien testien teettämisen lisäksi kartoittaja havainnoi asiakkaiden opiskelu- eli koulussa olemisen taitoja. Tarkkailtaviin asioihin kuuluu esimerkiksi ajanhallinta, opiskeluvälineistä huolehtiminen ja lunttaaminen. Näistä seikoista näkyy, miten valmis asiakas on suomalaiseen koulumaailmaan ja kuinka paljon taitojen harjoittelua ja tukea hän tarvitsee. Opiskelutaidoista keskustellaan asiakkaan kanssa palautekeskustelussa ja korostetaan, kuinka tärkeä asia esimerkiksi ajanhallinta on Suomessa. Tuleva kotoutumiskoulutus on kielen ja kulttuurin oppimisen lisäksi johdantokurssi suomalaisen työelämän käytäntöihin, joihin asiakas voidaan tutustuttaa jo alkukartoituksen aikana.

Palautekeskustelu

Testijakson tuloksista kirjoitettu arviointitodistus kielitaidosta ja oppimisvalmiuksista annetaan asiakkaalle palautekeskustelussa, jossa ovat läsnä asiakas, kartoittaja ja tarvittaessa tulkki. Asiakas kuulee omalla kielellään, millainen opiskelija hän on (mm. vahvuudet ja heikkoudet koulutyöskentelyssä) ja kerrataan, mistä jatkotoimenpiteistä on aiemmin yhdessä sovittu. Sa-malla tarkistetaan, ovatko kaikki kirjatut tiedot oikein ja tehdään tarvittavat korjaukset.

Asiakas, lähettävä viranomainen ja oppilaitos saavat kaikki saman todistuksen. Todistuksessa on kohta, jossa kartoittaja voi pyytää viranomaista ottamaan yhteyttä saadakseen lisätietoa asiakkaasta ja kartoitusjakson tuloksista. Kartoittajan tulee pitää huolta, että viranomainen saa todistuksen käyttöönsä ennen mahdollisen kotoutumissuunnitelman tekoa. Testori ottaa lähiaikoina käyttöön Koulutusportti-hallintajärjestelmän, jonka avulla kurssisuositus saadaan välitettyä TE-toimistolle sähköisesti.

Testorin todistus on viranomaisille apuväline, josta löytyy helposti asiakkaan perustiedot ja kurssisuositus. Se ei käy viralliseksi kielitaitotodistukseksi esimerkiksi kansalaisuuden hakemista varten. Opettajalle todistus antaa tietoa asiakkaan oppimis- ja opiskeluvalmiuksista sekä suomen kielen taitotasosta. Kun opettajat saavat tietoa opiskelijan taidoista, heidän on helpompi tehdä homogeenisempia opetusryhmiä ja antaa opiskelijalle tukea hänen henkilökohtaisten tarpeidensa mukaan.

Jatkotoimenpiteet

Testorin kartoituksen jälkeen asiakas pääsee kotouttaviin jatkotoimenpiteisiin (esim. tehdään kotoutumissuunnitelma ja liitetään oikeaan kotoutumiskurssijonoon). Kartoittajan vastuulla on välittää asiakkaasta saatu tieto kaikille asiakkaan kanssa olennaisesti työtä tekeville viranomaisille.

Testorin kartoittajat tekevät jatkotoimenpiteistä suosituksia, joita viranomaiset noudattavat oman asiantuntemuksensa ja harkintansa mukaan. Viranomaisten välinen yhteistyö ja tiedonvaihto on olennaista, jotta kaikki kotoutumisaikaan osallistuvat tahot ovat ajan tasalla asiakkaan tarpeista ja hänelle tarjotuista mahdollisuuksista.

Turkulaisille maahanmuuttajille tarjotaan kotoutumiskoulutusta työvoimapoliittisena ja omaehtoisena koulutuksena. Näillä kursseilla opiskelijan on mahdollista edetä itselleen sopivalla nopeudella (hidas – normaali – nopea). Akateemisen tutkinnon suorittaneille on tarjolla oma nopeatempoinen alkeiskurssi sekä työhön ja jatko-opintoihin orientoiva kurssi. Luku- ja kirjoitustaidottomien koulutuksesta vastaavat oppilaitokset ovat jakaneet vastuun iän mukaan (nuoret – aikuiset). Syksyllä 2011 pyörii työpajatyyppinen pienryhmäkurssi oppimisvaikeuksista kärsiville maahanmuuttajaopiskelijoille.

Lain tarkoittama alkukartoitus projektin näkökulmasta

Testorin alkukartoitusmallin lähtökohtana on asiakkaan tilanteen ja taitojen perusteellinen arviointi, jota ei voi tehdä pelkästään keskustelemalla asiakkaan kanssa. Koska useimmat asiakkaat liitetään kotoutumiskurssijonoon alkukartoituksen perusteella, kartoittajan tehtävä on ottaa selvää asiakkaan opiskelu- ja oppimistaidoista ja mahdollisesta suomen kielen taidosta. Näitä asioita ei saada selville ilman valtioneuvoston alkukartoitusta koskevassa asetuksessa (VNa 570/2011) mainittuja tarkentavia toimenpiteitä.

Testorin alkukeskustelussa käydään läpi valtioneuvoston asetuksen alkuhaastattelun (VNa 1 § 1 momentti) asioista seuraavat: asiakkaan suomen kielen taito (kohta 2), aikaisempaa koulutus ja työkokemus (kohta 4), omat työllistymis- ja koulutustoiveet (kohta 6), elämäntilanne ja siitä johtuva palveluntarve (kohta 7) sekä alustavasti erityistaitoihin liittyvä osaaminen ja muut vahvuudet (kohta 5), joita oman alansa ammattilaiset tarkentavat. Lisäksi alku- ja palautekeskustelussa kartoitetaan asiakkaan palvelutarpeita (VNa 1 § 2 momentti, kohta 6).

Testorin testit selvittävät asiakkaan luku- ja kirjoitustaidon (asetuksen alkuhaastattelun kohta 1 ja tarkentavien toimenpiteiden kohta 2), opiskelutaidot (tarkentavien toimenpiteiden kohta 4) ja suomen kielen osaamisen (alkuhaastattelun kohta 2 ja tarkentavien toimenpiteiden kohta 3).

Valtioneuvoston asetuksen mukaan alkuhaastattelu ja tarkentavat toimenpiteet tulee tehdä asiakkaan äidinkielellä tai kielellä, jota hän osaa riittävästi (VNa 1 § 2 momentti). Suomen kielen testejä lukuun ottamatta kaikki asiakkaan testit ovat omakielisiä tai mahdollisimman kielettömiä (ks. muistitesti). Jos asiakkaan äidinkieli ja koulunkäyntikieli eivät ole samoja, kirjalliset testit tehdään koulutuksen kielellä ja haastattelu äidinkielellä.

Alkukartoituksen tavoitteena on asiakkaan oikeanlainen ohjaus kartoituksen jälkeisiin toimenpiteisiin (VNa 1 § 2 momentti). Testori selvittää asiakkaan kielitaidosta riippuvat palvelutarpeet (esim. työelämään siirtyminen, kotoutumiskoulutus) ja ohjaa tarvittaessa tarkempiin toimenpiteisiin (esim. tarkempi oppimisvaikeuksien kartoitus, muistivaikeuksien selvittäminen).

Oppeja matkan varrelta

Kartoittamisen mielekkyys – Alkukartoituksessa ei tule kartoittaa asioita, joilla ei ole merkitystä asiakkaan kotoutumiselle. Tehtäviä ja toimenpiteitä ei teetetä paperityön ilosta, vaan kaikella toiminnalla tulee olla käyttöperusteet.

Joustavuus – Alkukartoituksen aikataulullinen joustavuus takaa parhaan palvelun sekä asiakkaalle että viranomaiselle. Alkukeskustelu tulee tehdä mahdollisimman pian asiakkaan ilmoittautumisen jälkeen, ja kartoittaja voi antaa sen tulokset eteenpäin viranomaiselle jo ennen kirjallisten testien tekemistä. Testit voidaan jättää myöhempään ajankohtaan ja tehdä ne silloin, kun niistä on eniten hyötyä (esim. asiakas siirtyy vanhempainvapaalta kotoutumiskurssille).

Asiakaslähtöisyys – Alkukartoitus tulee mitoittaa asiakkaan tarpeiden mukaan ja olla hänelle mahdollisimman avoin ja ymmärrettävä prosessi. Ei ole tarpeellista teettää kaikkia mahdollisia testejä kaikilla opiskelijoilla, vaan ne valitaan asiakkaan tarpeiden mukaan. Esimerkiksi vähän koulua käyneen opiskelutaitojen, kuten ajanhallinnan ja itsenäisesti työskentelyn, selvittäminen on hyvin olennaista, koska ne ovat suomalaisen koulu- ja työmaailman perusedellytyksiä. Korkeakoulututkinnon suorittaneella asiakkaalla taas on lähtökohtaisesti hyvät opiskelutaidot, jolloin kartoituksessa voidaan keskittyä kielellisten taitojen selvittämiseen.

Alkukartoituksen järjestäjätaho – Alkukartoituksen tulisi olla työvoimapoliittista kotoutumiskoulutusta tarjoavista oppilaitoksista erillinen taho, jolla ei ole intressejä opiskelijavalinnan suhteen. Näin kartoitusta järjestävä oppilaitos ei pääse valitsemaan kursseilleen vain nopeasti oppivia ja korkeasti koulutettuja opiskelijoita, vaan opiskelijat jakautuvat tasa-arvoisesti ja oikeudenmukaisesti koulutusta tarjoavien oppilaitosten kesken.

Omakielisyys – Testaukset ja keskustelut tulee käydä asiakkaan omalla äidinkielellä tai kielellä, jota hän osaa tarpeeksi hyvin. Näin asiakas ymmärtää alkukartoituksen merkityksen, suoriutuu tehtävistä todellisten taitojensa mukaan ja väärinkäsityksiltä vältytään.

Ajankäyttö – Alkukartoitus tulee tehdä huolella ja oikein suhteutettuna asiakkaan todellisiin tarpeisiin. Asiakaslähtöisyyden tulee näkyä myös alkukartoitukseen käytetyssä ajassa, esimerkiksi korkeasti koulutettu asiakas tarvitsee vähemmän kartoittajan työaikaa kuin kaksi vuotta alakoulua käynyt asiakas.

Oman alueen asiantuntijakontaktit – Kartoittajan tulee tietää oman alueensa asiantuntijat jatko-ohjausta varten, esimerkiksi kuka on paikkakunnan muistihoitaja ja onko jossain mahdollisuutta saada diagnoosia oppimisvaikeuksista. Yleisimpien oppimisvaikeuksien tuntemus on kartoittajalle etu, joten hänen on hyvä hankkia koulutusta niiden pääpiirteiden tunnistamiseen. Alkukartoituksen tarkoituksena ei ole diagnosoida oppimisvaikeuksia, vaan tarvittaessa ohjata asiakas eteenpäin alan asiantuntijoille tarkempiin testeihin. Testori kokoaa vuoden 2012 aikana Turun seudulle aikuisten maahanmuuttajien oppimisvaikeuksien diagnosoinnin asiantuntijaverkostoa. Sellainen olisi hyvä koota ainakin kaikissa suuremmissa maahanmuuttajakeskittymissä. Suomessa aikuisten maahanmuuttajien oppimisvaikeuksien

diagnosoinnin ammattilaisia ei ole tarpeeksi, joten alalle kaivataan lisää tutkijoita ja asiantuntijoita.

2.3 Erkki

"Taas me voimme ajatella omaa elämää ja ymmärtää paremmin mitä haluamme", totesi Elena alkukartoituksen jälkeen, kun häneltä kysyttiin, mitä hyötyä hänelle on alkukartoituksesta ollut.

Toimintaympäristön lyhyt kuvaus

Etelä-Pohjanmaalla asui vuoden 2010 lopulla 2100 maahanmuuttajaa eli noin 1,1 % koko väestöstä. Suurimmat syyt muutolle Etelä-Pohjanmaalle ovat työskentely, avioliitto tai opiskelu. Ainoastaan Seinäjoen kaupunki vastaanottaa pakolaisia.

Noin puolet Etelä-Pohjanmaan kunnista on päivittänyt kotouttamisohjelmiensa viimeisen kahden vuoden aikana. Maahanmuuttoasioiden koordinointi kunnissa tapahtuu maahanmuuttoyhdyshenkilöiden toimesta, jotka hoitavat tehtävänsä pääsääntöisesti oman työn ohella.

Kotoutumissuunnitelmia tehdään TE-toimistojen asiakkaille sekä (joissakin kunnissa) kunnan sosiaalitoimen asiakkaille. Ennen uuden kotoutumislain voimaantuloa työperäisille maahanmuuttajille tai opiskelijoille ei tarjottu aktiivisesti ohjaus- ja neuvontapalveluita.

ERKKI – Maahanmuuttajien ohjauskeskus Etelä-Pohjanmaalla -hankkeen puitteissa (2.3.2009-29.2.2012) on kehitetty yhdessä kuntien, viranomaisten, oppilaitosten ja muiden sidosryhmien kanssa erilaisia malleja, jotka tukevat kotouttamistyötä: mm. kunnan maahanmuuttotoimikunnan työskentely, kotouttamisohjelman runko, malli suomen kielen opiskelusta sekä alkukartoituksesta.

Koska uudessa kotoutumislaissa kohderyhmä, jolla on oikeus saada alkukartoituksia sekä kotoutumissuunnitelmia, on laajempi (työperäiset maahanmuuttajat, tutkinto-opiskelijat), tarkoituksena on kannustaa kuntia olemaan aktiivisia alkukartoitusten ja kotoutumissuunnitelmien teossa.

Toimintamalli

Osaamiskartoitus sisältää viisi tapaamista kohderyhmän kanssa korkeintaan kolmen viikon sisällä. Kukin tapaaminen kestää neljä tuntia ja sisältää luentoja, keskusteluja, haastatteluja, aktiviteetteja ja ryhmätöitä. Ryhmän koko on 6-10 henkilöä. Osallistujien tulee olla mahdollisuuksien mukaan eri maista ja heillä on oltava peruskielitaito. Toinen vaihtoehto on suorittaa alkukartoitus englannin kielellä tai, mikäli ryhmän jäsenet ovat samasta maasta, heidän äidinkielellään tulkin avulla. Eri aktiviteettien avulla ja eri ammattilaisten yhteistyöllä pyritään selvittämään paremmin mm. maahanmuuttajan taustaa, koulutusta, (erikois)osaamista, (työ) kokemusta, vahvuuksia, motivaatio- ja oppimistyyliä. Tämän perusteella voidaan

tehdä tehokkaat kotoutumissuunnitelmat ja sitouttaa sekä maahanmuuttaja että mukana olevat tahot kotoutumissuunnitelman toteuttamiseen.

Tällaista kartoitusta voidaan suorittaa perinteisesti ”istumalla luokassa” tai se voidaan yhdistää sopiviin tapahtumiin, joita muutenkin järjestetään yrityksissä, oppilaitoksissa, kunnassa jne. Jälkimmäisessä tapauksessa rento ilmapiiri ja mielenkiintoinen ohjelmakokonaisuus voivat saada aikaiseksi parempia tuloksia. Kartoituksen kesto ja sisältö voidaan myös soveltaa kohderyhmän mukaisesti (korkeasti koulutetut ja työssä olevat henkilöt, ”kotiäidit”, tutkinto-opiskelijat jne.).

Sisältö

Tahot, jotka tekevät alkukartoituksia, voivat tehdä sen soveltaen ja luovasti. Alkukartoituksen avulla on kuitenkin käsiteltävä ja selvitettävä mm. seuraavat asiat:

1. Yhteiskunnan/opiskelun/työelämän pelisäännöt. Ympäristö tutuksi.
2. Taustatiedot, perhetilanne, koulutus, kokemus, osaaminen.
3. Omat vahvuudet ja kehittämiskohteet.
4. Ammatit ja harrastukset.
5. Miten henkilö oppii parhaiten? Mikä häntä motivoi parhaiten?
6. Ansioluettelon ja henkilökohtaisen suunnitelman tekeminen.
7. Jos kyseessä on (korkeasti) koulutettuja maahanmuuttajia, voidaan käyttää myös valmiita osaamiskartoitustestejä[6].

Menetelmät

Myös alkukartoituksen toteutuksessa suorittava taho saa käyttää eri menetelmiä, jotka parhaiten sopivat kyseiselle kohderyhmälle:

- Jonkin asian/aiheen esittely ja perustelut, miksi kyseinen asia on tärkeä kotoutumisen/työllistymisen kannalta
- Parityöskentely: lisää osallistujien aktiivisuutta ja kannustaa keskustelemaan suomen kielellä
- ryhmätyön esittely: kehittää osallistujien esiintymistaitoa ja kannustaa muitakin osallistumaan keskusteluun
- Kotitehtävät: osallistujat ymmärtävät, että oma aktiivisuus on tärkeä suomen kielen opiskelussa/työpaikan saannissa ja että saadaan aikaan tuloksia, jos tehdään tiettyjä asioita säännöllisesti
- Tehtävien tarkistaminen ja purku: osallistujat ymmärtävät että seuranta on tärkeää, että he saavat ”opettajalta” palautetta ja että sovituista asioista pidetään kiinni

Asiantuntijat

Kartoitusta suorittavat eri alojen **asiantuntijat yhdessä** (3–4 henkilöä). He ovat mukana suunnittelemassa ja soveltamassa kartoituksen sisältöä kohderyhmälle

6 Esim. Insight Discovery: www.nivial.com

sopivaksi sekä analysoimassa osallistujien suoritusta. Resurssien ja asiantuntemuksen keskittäminen alkuvaiheeseen tuovat mukaan prosessiin laajempaa näkemystä.

- Vetäjä: valmennus, alueen työ-/elinkeinoelämän tuntemus, eri kulttuurien tuntemus
- Kielen opettaja: osallistujille sopivat opiskelumenetelmät
- Psykologi: osallistujien vahvuudet/heikkoudet, motivaatiotyyli, sopivuus eri toimenpiteisiin/ammatteihin
- Yrittäjä, muu asiantuntija (tarpeen mukaan): osallistujien mahdolliset yrittäjän/muut ominaisuudet

Tulos

Alkukartoituksen tuloksista keskustellaan henkilökohtaisesti jokaisen maahanmuuttajan kanssa. Kartoituksen tuloksena jokaiselle osallistujalle tehdään suositukset, joiden perusteella luodaan henkilökohtainen (ja juuri hänelle sopiva) kotoutumis-/työllistymissuunnitelma. Joillekin se voi tarkoittaa jopa täysin uusia urasuunnitelmia kuin mitä hän olisi kuvitellut. Lisäksi maahanmuuttaja ymmärtää paremmin, että kotoutuminen ja työllistyminen riippuvat paljon omasta aktiivisuudesta.

Oppeja matkan varrelta

- Alkukartoituksesta saadaan hyödyllistä tietoa kun:
- alkukartoituksen sisältö on suunniteltu sopivaksi juuri kyseiselle kohderyhmälle
- asiantuntijoilla on riittävä ammattitaito sekä yhteistyökyky
- luodaan ryhmätoiminnalle uskottava, turvallinen ja rento ilmapiiri
- käytetään vähemmän lomakkeita ja enemmän keskusteluja ja aktiivista toimintaa
- kielitaidon puute ei saa olla esteenä toiminnalle
- maahanmuuttajalle annetaan henkilökohtaisesti palautetta alkukartoituksen tuloksista

Alla olevassa kuvassa on kuvattu Erkki-hankkeen osallistavan alkukartoituksen malli.

Kuvio 2. Toimintamalli: Osallistava osaamiskartoitus

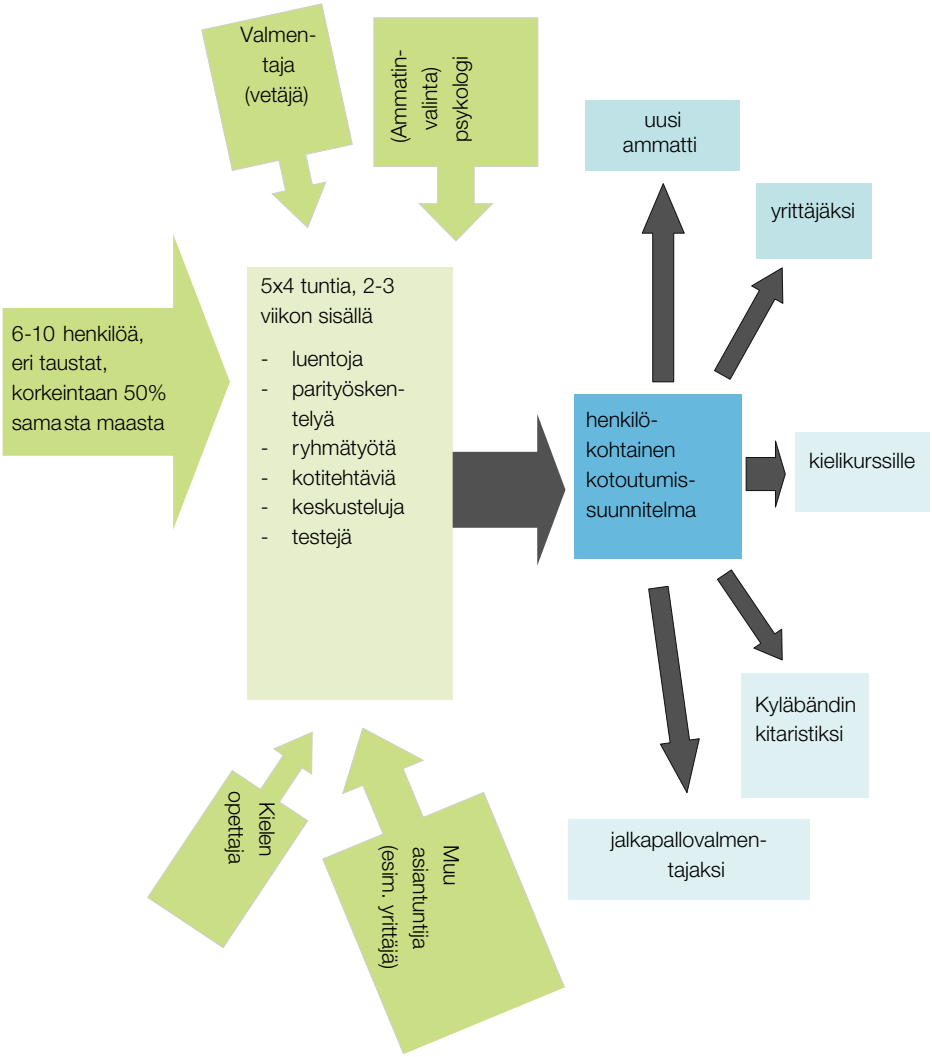

2.4 Kotoraide/Testipiste

Toimintaympäristön lyhyt kuvaus

Testipiste toimii pääkaupunkiseudulla, missä asuu arviolta puolet Suomen noin 155 000 henkilön maahanmuuttajaväestöstä. Vuodesta 1990 vuoteen 2010 ulkomaan kansalaisten määrä pelkästään Helsingissä on kasvanut yli 36 000 henkilöllä eli yli seitsenkertaistunut. Vuodenvaihteessa 2009/2010 helsinkiläisistä 7,2 prosenttia oli ulkomaan kansalaisia.[7]

7 Helsingin ulkomaalaisväestö vuonna 2010. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tilastoja 30/2010.

Testipisteen perustamisen taustalla olivat vallalla olevat alkutestauksen monenkirjavat käytännöt sekä maahanmuuttajien määrän jatkuva kasvu. Maahanmuuttajien alkutestauksen järkeistäminen koettiin tarpeelliseksi, jotta resurssit saataisiin tehokkaaseen käyttöön ja maahanmuuttajat testattaisiin oikeudenmukaisin ja yhdenvertaisin periaattein. Oikean koulutuspolun löytämistä maahantulon alkuvaiheessa ja sen merkitystä kotoutumisprosessin käynnistymisen yhteydessä korostivat myös useat selvitykset.

Testipisteen asiakkaina ovat työttömäksi työnhakijoiksi rekisteröityneet aikuiset maahanmuuttajat, joiden alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma laaditaan TE-toimistossa. Malli soveltuu myös muiden maahanmuuttajaryhmien kielitaidon testaukseen, kunhan ensin määritellään, millaiseen tarkoitukseen ja millä testitulosta tullaan hyödyntämään. Kokeiluluonteisesti testausmallia onkin käytetty kotona olevien vanhempien kurssivalintojen yhteydessä sekä sopivan omaehtoisen koulutuksen löytämisessä.

Testipisteen asiakasryhmät kuvastavat Suomen maahanmuuttajaväestön kirjoa. Suurimmat ryhmät ovat venäjän-, englannin-, arabian-, somalin-, kurdin-, viron-, espanjan-, kiinan-, thain- ja turkinkieliset. Testatuista arviolta puolet sijoittuu peruskoulutuspolulle, noin kolmasosa hitaasti etenevälle koulutuspolulle ja loput nopeasti etenevälle koulutuspolulle tai muualle, esim. nuorten peruskoulutukseen, YKI-kurssille yms.

Toimintamallin kehittäminen

Kotoraiteen ja Testipisteen kehitystyössä on pyritty huomioimaan eettisesti kestävät menettelytavat kaikkien testauksen osatekijöiden suhteen: niin arvioitavan, arvioijan, prosessin kuin yhteiskunnankin kannalta.[8]

Arvioitavan kannalta testissä keskeistä on se, että vakioidun testimenettelyn ansiosta kaikkia testattavia kohdellaan yhtäläisesti, oikeudenmukaisesti ja tasaarvoisesti. On tosin huomattava, että ainakaan tässä kehitysvaiheessa testistä ei ole olemassa versioita, jotka soveltuisivat esimerkiksi vammaisille koulutukseen ohjattaville, ja tällaisia mahdollisuuksia tulisikin menetelmän jatkokehityksessä punnita.

Testin oikeudenmukaisuuden kannalta on tärkeää, että arvioitava tuntee oman asemansa ja testin merkityksen Näin ei aiemmin ole ollut. Alkukartoitustestissä keskeistä on se, että sen ensisijaisena tavoitteena on tarjota apua oikeaan koulutukseen ohjaamiselle, ei rajata joitakuita testiin osallistuvia koulutuksen ulkopuolelle. Opiskelijan aseman ja testin tarkoituksen selvittämiseksi on tuotettu ja käännätetty testiohje, jossa testin tavoitteet kuvataan pääpiirteissään noin 20 kielellä.

Arvioitavan asema testitilanteessa on pyritty turvaamaan siten, että kaikkia testiosioita on koekäytetty 250–400 kotoutujalla ja niitä on muokattu käyttökokemusten mukaan mahdollisimman tarkoituksenmukaisiksi. Jotta väsymys ei vaikuttaisi

8 Kuparinen & Polgar (2010). Kotoraiteen testaajan opas, osa 1.

olennaisesti testisuoritukseen, on kokonaisuus laadittu siten, että yksittäisen arvioitavan kohdalla testien tekeminen kestää enintään kolme tuntia.

Palautteena suorituksestaan arvioitava henkilö saa kotoutumissuunnitelmaa laadittaessa tiedon kurssisuosituksestaan. Diagnostinen testi ei anna luotettavaa taitotasoarviota, joten sellaista tulosta testi ei arvioitavalle tuota. Näin pyritään myös välttämään tulosten käyttämistä muuhun kuin koulutukseen ohjaukseen, koska testikokonaisuus tarjoaa arvioinnin työkaluja vain siihen tarkoitukseen.

Arvioijan osalta testin luotettavuuden edellytyksenä on, että arvioija tuntee hyvin testiaineiston, arviointiperusteet ja testin käyttörajoitteet. Tämä tukee arvioijan johdonmukaista ja yhteisesti sovittua linjaa arvioinnissa. On syytä huomata, että usean arvioijan yhtenäisen linjan ylläpitäminen vaatii vaalimista: yhteistä keskustelua, arviointia ja jatkuvaa harjaantumista.

Ammattitaitoinen arvioija osaa punnita realistisesti omaa asiantuntemustaan ja tunnistaa omat ennakkoasenteensa, jotta ne eivät pääse vaikuttamaan arvion oikeudenmukaisuuteen. Arvioija on aina valta-asemassa arvioitavaan nähden, ja tätä asemaa tulee käyttää oikein: hyvä arvioija osaa luoda testitilanteesta myönteisen ja luottamusta herättävän, ja hän pystyy tarjoamaan testattavalle tilaisuuden tuoda esille parhaan osaamisensa.

Arviointiprosessin tarkoituksenmukaisuutta on kehitetty monien koekäyttökertojen avulla. Prosessi oli käytössä kutakuinkin kuviossa 3 esitetyssä muodossa ensimmäistä kertaa tammikuussa 2009, ja siitä lähtien sitä on pääpiirteissään sovellettu Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla yhteistyössä Testipisteen, TE-toimistojen ja testausta järjestävien oppilaitosten kanssa.

Toimintamalli

Asiakasohjaus

Testipisteen testausasiakkaat ohjautuvat palvelun piiriin TE-toimiston lähettämänä. Testausaika varataan Koulutusportti-järjestelmän kautta työnhakijaksi ilmoittautumisen yhteydessä tai kotoutumissuunnitelman laatimisen yhteydessä. Testattava saa kutsun ja tulo-ohjeet sekä suomeksi että omalla äidinkielellä. Testiajan saamisen yhteydessä testattava allekirjoittaa suostumuksen tietojen vaihtoon Testipisteen ja TE-toimiston välillä.

Resurssit

Testaukset järjestetään non-stop periaatteella ja niitä on joka toinen viikko maanantaista perjantaihin.

Yhtenä testipäivänä on 32 testipaikkaa ja kuukaudessa testipaikkoja on tarjolla lähes 300. Testausresursseina on käytössä neljä haastattelijaa/suomen kielen arvioijaa sekä kaksi testivalvojaa ja assistentti. Assistentti ottaa vastaan ilmoittautumisen, antaa järjestysnumeron sekä tilaa tarvittaessa puhelintulkkauksen.

Testi kestää n. 1–4 tuntia riippuen henkilön suomen kielen taidosta. Kielitestien ymmärtämistaitojen osiot toteutetaan sähköisinä tietokonepohjaisina testeinä. Niiden tekemistä varten on käytössä tietokoneluokka Internet-yhteyksineen sekä kuulokkeet. Testit on toteutettu ja niitä hallinnoidaan Wondersharen Quiz Creator –sovelluksen ja hallinnointijärjestelmän avulla[9].

Testausprosessi ja työkalut

Testipisteessä on käytössä Kotoraide-projektissa kehitetty toimintamalli sekä työkalut, joita kehitetään käytöstä saatujen kokemusten ja saadun palautteen perusteella eteenpäin. Toiminnan lähtökohtana on vakioidun testimenettelyn käyttö, jotta kaikkia testattavia kohdellaan yhtäläisesti, oikeudenmukaisesti sekä tasa-arvoisesti. Eri testien avulla arvioidaan testattavan kielenopiskelun lähtötaso eurooppalaisen viitekehyksen mukaisesti sekä opiskeluvalmiudet sopivalle koulutuspolulle ohjaamista varten.

Kuvio 3. Testipisteen arviointiprosessi

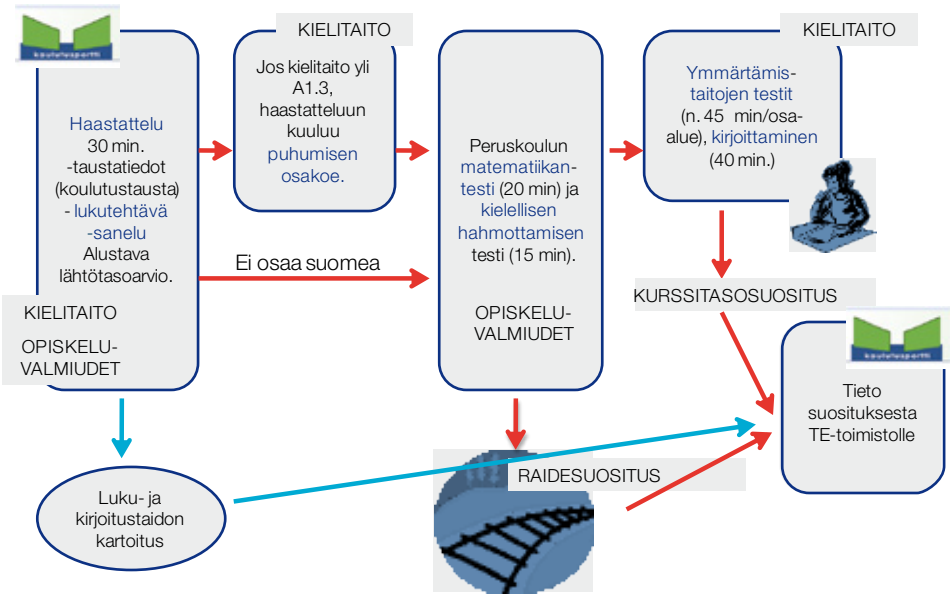

Testeille on asetettu aikarajat ja testiä järjestettäessä on otettava huomioon, että testitilanteessa on riittävästi valvojia, jotta aikarajasta pystytään pitämään kiinni. Luonnollisesti on myös tärkeää, ettei testattava pääse kopioimaan tuloksia muilta. Testattavat eivät saa poistua testipapereiden kanssa eikä niitä palauteta testattaville. Tehdyt testit on arkistoitava paikassa, joihin muilla kuin testaajilla ei ole pääsyä.

9 http://www.quiz-creator.com

Haastattelu

Alkutestaus alkaa haastattelulla, jolla on kaksi tavoitetta: haastateltavan suullisen kielitaidon alustava arviointi ja sopivan koulutuspolun löytäminen hakijalle. Haastateltavan taustatiedot on pyrittävä selvittämään haastattelussa mahdollisimman tarkasti, sillä monet niistä vaikuttavat olennaisesti sopivan koulutuspolun valintaan.

Haastatteluun on varattu aikaa n. 30 minuuttia ja se sisältää 21 kysymystä. Haastattelu aloitetaan aina suomeksi, koska haastattelun tarkoituksena on myös saada alustava arvio haastateltavan suomen kielen taidosta. Mikäli henkilö ei osaa suomea, haastattelu tehdään jollakin muulla yhteisellä, mahdollisimman vahvalla kielellä tai tulkin avustuksella. Jokaisella kysymyksellä on oma tarkoituksensa (ks. liite 7), esimerkiksi ensimmäiset kysymykset koskevat henkilötietoja, jolla kartoitetaan taustatietojen vaikutusta opiskeluun, seuraavaksi siirrytään suomen kielen ja muiden vieraiden kielten opiskelukokemuksiin kielen opiskelun harjaantuneisuuden selvittämiseksi jne. Haastattelu etenee progressiivisesti helpoista kysymyksistä (selviytyy myös A1.3 tasolla) vaikeampiin (B1.1 taso). Lisäksi haastattelussa on tarkoitus myös saada selville, onko hakija motivoitunut opiskelemaan. Kielikoulutus on pitkä ja se vaatii tulevalta opiskelijalta sitoutumista, pitkäjänteisyyttä ja ennen kaikkea motivaatiota. Tarkemmat tiedot haastattelusta ja siinä yhteydessä huomioitavista seikoista löytyvät Kotoraide-projektin oppaasta, johon voi tutustua Testipisteessä.

Tarkentavat testit

Testipisteen testipatteristo koostuu kahdesta osasta: opiskeluvalmiuksien arviointiin tarkoitetuista testeistä ja kielikoulutuksen lähtötason arviointiin tarkoitetuista testeistä.

Opiskeluvalmiuksien arviointia varten on Testipisteessä käytössä seuraavat testit:

- Sanelu
- Lukutehtävä
- Matematiikan testi
- Kielellisen hahmottamisen testi.

Lukutehtävä ja sanelu

Lukutehtävä ja sanelu toteutetaan haastattelun aikana. Nämä testit tehdään kaikille haastateltaville sen varmistamiseksi, että haastateltava osaa lukea ja kirjoittaa latinalaisin aakkosin. Lisäksi nämä auttavat sopivan koulutuspolun valinnassa. Jos hakija ei suoriudu tarkentavista tehtävistä, hänet ohjataan luku- ja kirjoitustaitokartoituksiin. Lukutehtävän ja sanelun arviointiin on laadittu arviointikriteerit.

Sekä lukutehtävä että sanelu on haastattelun tapaan rakennettu progressiivisesti helposta vaikeampaan. Mikäli tehtävä on tekijälle liian vaikea, voidaan toteuttaa siitä vain helpoimmat osat.

Matematiikka

Testin tavoitteena on selvittää, onko testattavalla kokemusta koulunkäynnistä. Kokemustemme mukaan tämän pienimuotoisen testin avulla saadaan tietoa siitä, onko testattava joskus laskenut samankaltaisia laskutoimituksia. Tämä tieto tukee käsitystä testattavan aiemmasta koulunkäynnistä ja näin ollen testiin on valittu suomalaisen peruskoulun sisältöjä – sellaisia laskutoimituksia, jotka asiakkaan pitäisi tunnistaa osatakseen toimia itsenäisenä aikuisena yhteiskunnassa.

Matematiikan testin suorittamiseen on asetettu 20 minuutin aikaraja. Aika on tarkoituksella lyhyehkö, jotta testauksen kokonaisaika ei muodostuisi liian pitkäksi ja väsyttäväksi niille, jotka tekevät kaikki mahdolliset testiosiot.

Kielellisen hahmottamisen testi

Testin tavoite on tuottaa tietoa testattavan opiskelutaidoista ja näin tukea jo haastattelussa hankittua tietoa koulutustaustasta. Testissä on kolme tehtävätyyppiä ja niihin kaikkiin opiskelija voi saada ohjeen 20 kielellä. Testattavilla on 15 minuuttia aikaa tehtävien tekemiseen. Aikaraja on asetettu koekäyttöjemme perusteella: tässä ajassa valtaosa perusraiteelle ohjatuista ehtii suoriutua kaikista tehtäväosioista. Hitaammilla etenijöillä ainakin viimeisin tehtävistä jää usein tekemättä, ja juuri tämänkaltaisia opiskelutaitojen eroa tällä testillä haetaan. Myös kielellisen hahmottamisen testin aika on tarkoituksella lyhyehkö, jotta testauksen kokonaisaika ei muodostuisi liian pitkäksi ja väsyttäväksi niille, jotka tekevät kaikki mahdolliset testiosiot.

Suomen kielen lähtötaitotason arviointi

Keskeinen osa alkuvaiheen arviointia on suomen kielen lähtötaitotason kartoittaminen. Eri osa-alueita tutkitaan lähemmin, mikäli testattavan taidot viittaavat haastattelussa tason A1.3 tai sitä kehittyneempiin taitoihin. Kaikki tähän testiin ohjatut tekevät puhumisen, kirjoittamisen, tekstin ja puheen ymmärtämisen testit.

Kirjoittamisen osuus sopii samaan yhteyteen muiden paperilla tehtävien testiosuuksien – matematiikan ja kielellisen hahmottamisen – kanssa. Ymmärtämistaidon testit tehdään tietokoneella, mikäli opiskelija hallitsee tietokoneen käytön perustaidot. Tarvittaessa tekstin ymmärtämisen voi tehdä myös paperilla, mutta puheen ymmärtämistä ei, koska kuunteleminen edellyttäisi tietokoneen käyttöä studiossa. Mikäli tietokoneen käyttötaitoa ei ole, puheen ymmärtämisen osatesti jää pois.

Myös suomen kielen testiosioille on asetettu omat aikarajansa, jotka perustuvat koekäyttöjen kokemuksiin. Puhumisen tehtävään on käytännössä aikaa noin 15 minuuttia, kirjoittamiseen enintään 40 minuuttia ja sekä tekstin että puheen ymmärtämiseen 45 minuuttia.

Käytössä olevien testien luotettavuus on pyritty validoimaan ennen niiden käyttöönottoa, jotta testit todella mittaisivat arvioinnin kohteena olevaa ominaisuutta. Tämän varmistamiseksi kaikki testit on koekäytetty keskimäärin 200–250 kokelaalla ja tuloksista on laadittu analyysit. Lisäksi kielitestit on analysoitu IRC-menetelmällä

Jyväskylän yliopiston soveltavan kielentutkimuksen keskuksessa. Testien reliabiliteetin varmistamiseksi on kaikille testeille asetettu pilotointitulosten perusteella pisterajat ja laadittu yhtenäiset arviointikriteerit. Kaikki testien kehittäjät ovat perehtyneet testien laadinnan teoriaan (kielitestit on laadittu Hughesin ja Bachman & Palmerin teorian pohjalta) sekä osallistuneet Cambridge ESOLin ja ALTEn järjestämälle kielitaidon arvioinnin ja testien laadinnan koulutukseen.

Puhumisen testi

Puhumisen tehtävät tehdään haastattelijan kanssa haastattelun yhteydessä. Puhumisen testissä käytetään kahta kuvasarjaa. Kuvasarjat liittyvät asumiseen ja ihmisen elämänkaareen, joiden toivotaan tarjoavan mahdollisimman monelle testattavalle jonkinlaisia samastumisen mahdollisuuksia.

Kuvasarjat toimivat vain lähtökohtana puhetestille, kuvista saa, voi ja täytyykin yrittää irrottautua. Puhumisen testissä ei ole niin sanottuja oikeita vastauksia, vaan kuvien ja apukysymysten tarkoituksena on antaa testattavalle mahdollisuus osoittaa suullinen kielitaitonsa mahdollisimman laajasti ja monipuolisesti. Haastattelija voi helpottaa tai vaikeuttaa kysymyksiä tilanteen mukaan. Tärkeintä on saada edustava näyte haastateltavan kielitaidosta. Testin maksimiaika on 20 minuuttia, johon sisältyvät alkuseremoniat ja varsinainen puhetesti.

Arvioinnissa noudatetaan holistista kriteeriviitteistä arviointia: kriteerilistaa käytetään yleisenä ohjeena, joka ohjaa kiinnittämään huomiota olennaisiin seikkoihin: tuotosta ei analysoida kriteeri kriteeriltä. Arvioija muodostaa yleisvaikutelman, joka perustuu arviointiasteikoissa (kriteerien avulla) ilmaistuihin vaatimuksiin. Tämän kokonaisvaltaisen arvion peruspilarit ovat näin ollen ymmärrettävyys, sujuvuus sekä laajuus. Tasoarvio päätetään sen mukaan, mikä tasokuvauksista vastaa parhaiten arvioitavaa suoritusta.

Kirjoittamisen testi

Kirjoittamisen osakoe tehdään matematiikan ja kielellisen hahmottamisen testien jälkeen. Siihen varataan aikaa n. 40 minuuttia.
Kirjoittamisen osakoe koostuu 3 tehtävästä:

- Kuvasarjasta kirjoittaminen
- Epävirallisen sähköpostin kirjoittaminen
- Puolivirallisen sähköpostin kirjoittaminen

Kirjoittamisen osakokeen ensimmäisen tehtävän pohjana käytetään samoja kuvia kuin puhumisen osakokeessa. Ajatuksena on, että kun testattava on puhekokeessa saanut tutustua kuviin ja puhua niistä, kirjoittamisen kokeessa kynnyskysymykseksi ei nouse se, ettei testattava keksisi mitään kirjoitettavaa.

Kirjoitustehtävän yleiset ohjeet ovat testattavan apuna koepaperissa, mutta ne on hyvä käydä myös suullisesti läpi ennen testin aloittamista. Tarvittaessa yleiset ohjeet voi selittää myös muilla kielillä: tärkeintä on, että opiskelija ymmärtää, mitä häneltä kirjoittamisen osakokeessa odotetaan. Ohjeet ovat seuraavat:

- Kirjoita niin paljon ja niin hyvin kuin osaat.
- Muista, että tämä ei ole kielioppikoe. On tärkeää, että lukija ymmärtää mitä haluat sanoa.
- Pienet virheet eivät haittaa.
- Vastaa kaikkiin kysymyksiin, jos osaat.
- Kirjoita selvällä käsialalla.
- Sinulla on 40 minuuttia aikaa.

Kirjoittamisen osakoe arvioidaan samalla tavalla kuin puhumisen koe.

Puheen ymmärtämisen testi

Puheen ymmärtämisen tehtävistä käytössä on kaksi testikokonaisuutta, jotka molemmat sisältävät seitsemän kuuntelutekstiä. Testi tehdään aina tietokoneella. Tämä testiosio jätetään pois, mikäli testattava ei osaa käyttää tietokonetta. Testauksessa tulee olla mukana valvoja/ohjaaja, joka auttaa testattavaa pääsemään alkuun ja opastaa tarvittaessa teknisissä ongelmissa.

Kuuntelutekstien aihepiirit ovat arkipäiväisiä ja niissä käytetään konkreettista ja arkista yleispuhekieltä. Testikokonaisuudessa ensimmäiset kuusi kuuntelutekstiä on tarkoitettu taitotasoille A2.1-A2.2 ja viimeinen taitotasoille A2.2-B1.1. Jokainen kuuntelutehtävä sisältää tekstin ja kolmesta neljään monivalintaosiota. Teksti kuunnellaan ensin kertaalleen läpi, ja toisella kuuntelukerralla osioihin vastataan kahdessa osassa. Tehtävätyypiksi on valittu monivalintatehtävä siksi, että tehtävään vastaaminen ei edellytä testiin osallistujalta tuottamista. Sähköinen testi antaa testistä saavutetun pistemäärän heti testin päätyttyä. Kustakin oikeasta vastauksesta testattava saa yhden pisteen.

Tekstin ymmärtämisen testi

Tekstin ymmärtämisen tehtävistä on tehty kaksi testikokonaisuutta, jotka molemmat sisältävät kuusi tekstitehtävää. Tekstien lukemiseen ja osioihin vastaamiseen on varattu aikaa yhteensä 45 minuuttia. Tehtäväosiota on yhdessä kokonaisuudessa 27. Testiä laadittaessa pyrkimyksenä oli, että testi ei kuormittaisi osallistujaa liikaa mutta olisi kuitenkin mahdollisimman luotettava.

Osakoe tehdään lähtökohtaisesti tietokoneella, mutta mikäli testattava ei osaa käyttää konetta, se voidaan tehdä myös paperiversiona. Testauksessa tulee olla mukana valvoja/ohjaaja, joka auttaa testattavaa pääsemään alkuun ja opastaa tarvittaessa teknisissä ongelmissa.

Tekstien aihepiirit ovat arkielämästä. Tekstit on löydetty eri lähteistä ja kieli on erilaista eri tekstilajeissa. Kaikki tekstit ovat tosielämän tekstejä arkisista medioista eivätkä esimerkiksi oppikirjatekstejä. Testikokonaisuudessa tekstit 1-2 on tarkoitettu taitotasoille A1.3-A2.1, tekstit 3-4 taitotasoille A2.1-A2.2 ja tekstit 5-6 taitotasoille A2.2 tai sen yli. Jokainen tekstitehtävä sisältää tekstin ja yhdestä neljään monivalintaosiota. Tekstin viereen on liitetty kuvasymboli, joka kertoo, mistä tekstilajista on kyse. Teksti on koko ajan ruudulla näkyvillä ja tehtäväosiot tulevat ruudulle yksi

kerrallaan. Tehtäväosiot etenevät samassa järjestyksessä kuin teksti, ja alkupään osiot ovat loppupään osioita helpompia.

Testisuorituksia ei tarvitse erikseen arvioida vaan testitulokset saadaan nopeasti ja helposti heti testitilanteen jälkeen. Näin myös koko testausprosessi nopeutuu. Testin lopuksi testattava näkee ruudulla testistä saamansa kokonaispistemäärän.

Ohjaus eteenpäin ja seuraavat toimenpiteet

Testauksen tavoitteena on antaa opiskelijalle ja häntä ohjaavan viranomaisen käyttöön suositus mahdollisimman hyvin sopivaan koulutukseen tai jollekin muulle polulle. Suositusta laadittaessa tulee ottaa huomioon haastattelussa esiin nousseet seikat ja kaikkien testien tulokset. Tulokset eivät välttämättä viittaa yksiselitteisesti jollekin sopivalle koulutuspolulle ja tasolle. Tyypillisesti tulkintaa vaativia tilanteita syntyy, kun hakijan suullinen kielitaito on kovin eritasoinen kuin kirjallinen. Tulkintaa vaaditaan myös silloin, kun hakijalle sopii opiskelutaitojen puolesta perusraide, mutta poikkeuksellinen elämäntilanne viitoittaa tietä hitaasti etenevälle raiteelle. Tällaisissa tilanteissa on tärkeää kuulla hakijan mielipidettä eri vaihtoehdoista: esimerkiksi kahden kielitaitotason väliin osuvista hakijoista jotkut hakevat varmuutta ja aloittavat aavistuksen omaa tasoa alemmalta kurssilta. Toisia motivoi nopea eteenpäin pääsy ja kiriminen hieman omaa tasoa korkeammalle. Suosituksen laatijan tulee pitää ohjenuoranaan hakijan etua: mahdollisista suosituksista tulee valita se, joka todennäköisesti tuottaa suurimman hyödyn tulevalle opiskelijalle. Pääkaupunkiseudulla tarjolla on alla olevassa kuviossa esitetyt vaihtoehdot.

Kuvio 4. Testausta seuraavat toimenpiteet

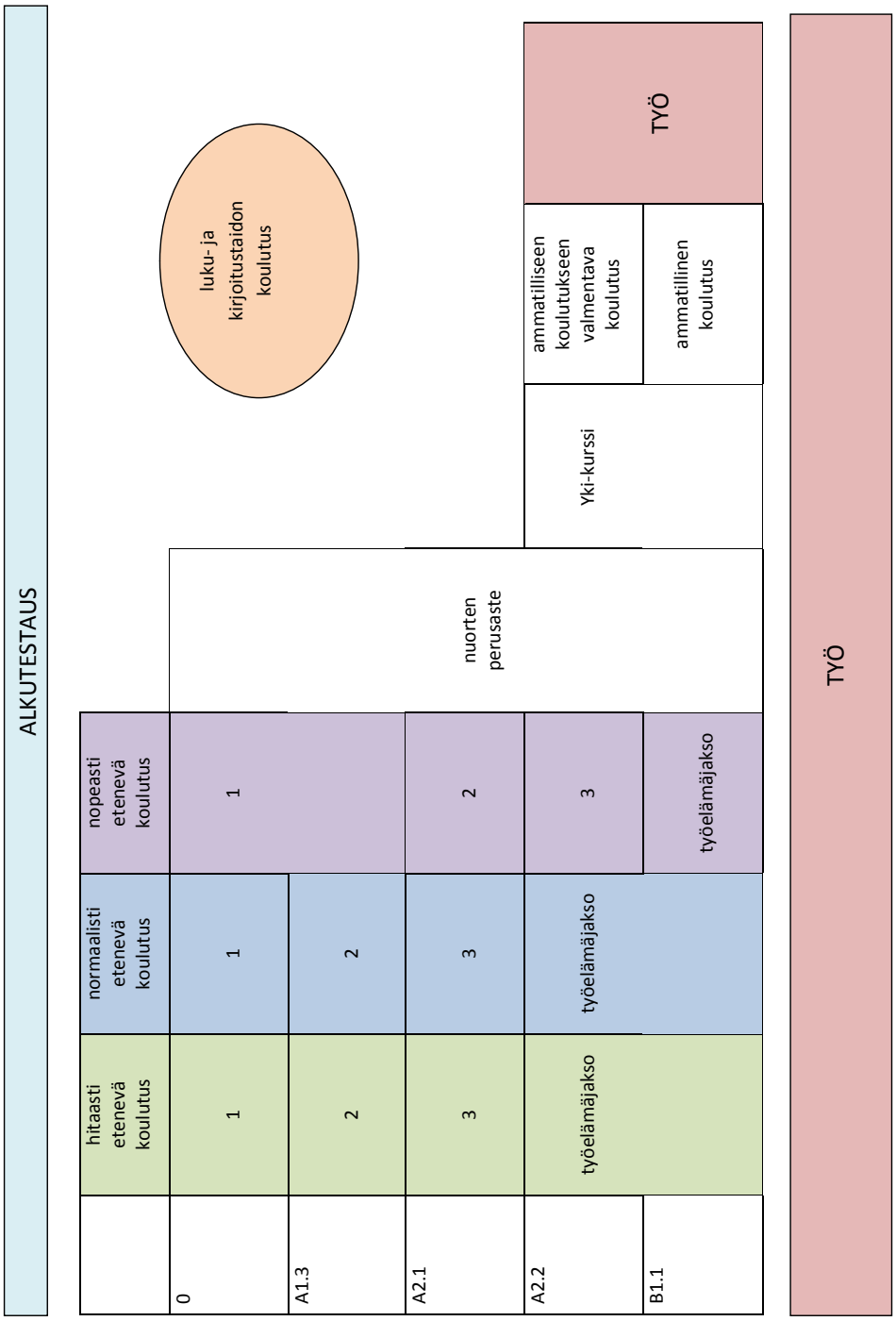

Tulokset lähetetään viranomaiskäyttöön (TE-toimistoon) Koulutusportti-tietojärjestelmän kautta. Opiskelija laitetaan tuloksen perusteella hänelle sopivan koulutuksen jonoon. Kun sopiva koulutuspaikka löytyy, hyväksyy viranomainen opiskelijat koulutukseen. Opiskelijalle lähetetään sähköpostitse tieto hänelle sopivasta koulutuksesta noin viikon kuluessa testauksesta. Hän voi hyödyntää tulosta esimerkiksi omaehtoiseen koulutukseen hakeutuessaan. Koulutusportti on tarkemmin kuvattu seuraavassa luvussa.

Lain tarkoittama alkukartoitus toimintamallin näkökulmasta

Yhtenä osana lain edellyttämää alkukartoitusta on suomen kielen ja opiskeluvalmiuksien kartoitus sopivaan kotouttamiskoulutukseen ohjaamista varten. Tätä varten selvitetään opiskelijan luku- ja kirjoitustaito latinalaisin aakkosin, suomen kielen suullinen ja kirjallinen taito (mikäli henkilö osaa suomea), vieraiden kielten opiskelukokemus, opiskelu- ja koulutustausta kotimaasta, työkokemus, elämäntilanne sekä tulevaisuuden suunnitelmat.

Testipiste tarjoaa näiden asioiden selvittämiseen hyväksi koetun ja tehokkaan mallin sekä työkalut, jotka on kehitetty nimenomaan tätä tarkoitusta varten ja Suomen oloihin. Testauksen tuloksia voidaan hyödyntää laajasti: mikäli paikkakunnalla ei löydy kaikille opiskelijoille omia opiskeluryhmiä, voidaan testituloksia hyödyntää henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laadinnassa ja opetuksen eriyttämisessä.

2.5 Väline alkukartoituksen avuksi: Koulutusportti

Toimintaympäristön lyhyt kuvaus

Koulutusportti-Maahanmuuttajien alkuvaiheen ohjauksen kehittämishanke on Uudenmaan ELY-keskuksen oman tuotannon hanke, jonka toiminta-alueena on Helsinki, Espoo ja Vantaa. Projektin tehtävänä on kehittää välineitä ja menetelmiä alueen TE-toimistoissa tehtävän maahanmuuttajien alkuvaiheen ohjauksen tueksi. Uusien menetelmien tarve on tullut ilmeiseksi kotoutujien määrän kasvaessa pääkaupunkiseudun TE-toimistoissa koko 2000-luvun.

Projektin tärkein tehtävä on sähköisen, selainpohjaisen koulutuspaikkojen varaus- ja opiskelijatietojen hallintajärjestelmän, Koulutusportin, suunnittelu ja hankkiminen. Ennen sitä ei esimerkiksi jonoista koulutukseen ollut saatavissa tilastotietoa ja niitä voitiin hallinnoida ainoastaan URA:ssa tai virkailijoiden tekemissä excel-taulukoissa olevilla listoilla. Lisäksi tiedonvälitys suomen kielen kouluttajien ja TE-toimiston välillä hoidettiin kirjeitse, faksitse tai sähköpostitse.

Vuonna 2011 pääkaupunkiseudulla käyttöön otetun Koulutusportin välityksellä TE-toimistojen virkailijat ovat yhteydessä kielitaidon testaajiin ja suomen kielen kouluttajiin. Järjestelmä ja siihen liittyvä asiakasprosessimalli on suunniteltu tehostamaan maahanmuuttajien suomen kielen koulutukseen ohjausta, toimimaan

tietoturvallisena tiedonvälityskanavana suomen kielen kouluttajien, kielitaidon testaajien ja viranomaisten välillä sekä tuottamaan tilastotietoa siinä käsiteltävistä asioista. Järjestelmä toimii suomen ja ruotsin kielellä ja se voidaan ottaa käyttöön missä hyvänsä TE-toimistossa.

Toimintamalli

Koulutusportti-järjestelmä mahdollistaa paikan varaamisen kielitaidon testaukseen, testituloksen välittämisen TE-toimistoon, paikan varaamisen koulutuksesta sekä ilmoittamisen TE-toimistoon koulutuksen aloittamisista, päättämisistä ja keskeyttämisistä sekä opiskelijoiden jatkosuunnitelmista.

Projektin aluksi tutkittiin Helsingin, Espoon ja Vantaan TE-toimistojen maahanmuuttoyksiköiden alkuvaiheen asiakasprosessit. Niiden pohjalta suunniteltiin projektin suositus Koulutusportti-järjestelmän kanssa käyttöön otettavaksi asiakasprosessimalliksi, jossa kotoutuja ohjataan kielitaidon testauksen kautta kotoutumissuunnitelman laatimiseen ja koulutukseen:

Kuvio 5. Asiakasprosessimalli

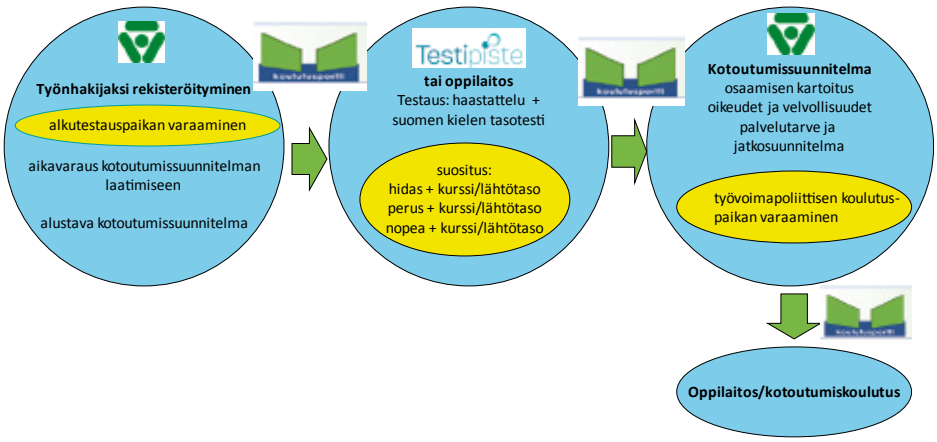

Kun kotoutuja tulee ilmoittautumaan asiakkaaksi TE-toimistoon, virkailija näkee Koulutusportti-järjestelmästä kielitaidon testauspaikkojen reaaliaikaisen tilanteen ja voi varata siitä testausajan asiakkailleen. Koulutusportin kautta tieto paikkavarauksesta siirtyy testaajalle. Järjestelmästä tulostetaan asiakkaalle ilmoitus testiajasta ja paikasta. Tämä dokumentti on tulostettavissa Koulutusportista suomen ja ruotsin lisäksi 14 muulla kielellä.

Helsingin ja Espoon TE-toimistojen asiakkaiden kielitaidon testaus tehdään aikuisten maahanmuuttajien kielitaidon arviointikeskus Testipisteessä. Vantaan TE-toimiston asiakkaat testataan yhteisesti vantaalaisten suomen kielen kouluttajien toimesta. Enintään yhden päivän kestävässä testissä selvitetään asiakkaan

suomen kielen taito ja opiskeluvalmiudet. Näihin perustuen testaaja antaa kullekin asiakkaalle suosituksen soveltuvasta suomen kielen koulutuksen etenemistavasta sekä lähtötasosta eurooppalaisen viitekehyksen mukaisesti. Tiedon koulutussuosituksesta hän välittää Koulutusportin kautta TE-toimistolle. Paitsi yksittäisten asiakkaiden koulutukseen ohjaamisessa, koulutussuosituksia voidaan hyödyntää koulutusten suunnittelussa ja eriyttämisessä tarpeen mukaan eri tavoin eteneviin ja eri lähtötasoilta alkaviin ryhmiin.

Testissä asiakkaalle annettu koulutussuositus taustatietoineen on TE-toimiston virkailijan käytettävissä heti, kun testaaja on lähettänyt tiedon Koulutusportissa. Näin ollen koulutussuositus on TE-toimiston käytettävissä esim. haastattelussa (kotoutumissuunnitelman laatimistilaisuus) ja virkailija voi käyttää sen myötä saamiaan asiakkaan koulutus- ja työhistoriatietoja hyväkseen tehdessään haastattelua.

Järjestelmään vietävään testin tulokseen on mahdollista kirjata kohtalaisen laajasti asiakkaan koulutus-, ammatti- ja työkokemustietoja. Tämä mahdollistaa niiden hyödyntämisen kotoutumissuunnitelman laatimisessa. Lisäksi työnvälityksen avuksi järjestelmässä on paikka asiakkaan suullisen kielitaidon tason arviolle.

Haastattelussa virkailija käy läpi asiakkaan koulutus- ja työhistorian sekä työtoiveet, tarkistaa tämän työ- ja opiskelutodistukset, määrittelee hakuammatit ja tekee tarvittavat URA-merkinnät. Asiakkaan kanssa käymäänsä keskusteluun perustuen virkailija päättää, onko tälle tarpeen laatia kotoutumissuunnitelma ja arvioi tämän koulutustarpeen. Jos asiakas ei osaa kieltä, virkailija varaa hänelle Koulutusportin reaaliaikaisesta koulutuspaikkavalikoimasta paikan sopivasta työvoimapoliittisesta kielikoulutuksesta tai laittaa hänet koulutusjonoon. Lisäksi virkailija selittää asiakkaan oikeudet ja velvollisuudet työnhakijana.

Myöhemmässä vaiheessa järjestelmään on tarkoitus saada myös pääkaupunkiseudun kotoutumistuella tuettavat omaehtoiset koulutukset. Järjestelmästä voi tulostaa ilmoituksen asiakkaalle varatusta koulutuspaikasta suomen ja ruotsin lisäksi 14 muulla kielellä.

Kun asiakas on aloittanut koulutuksen ja kun koulutus päättyy tai asiakas keskeyttää sen, kouluttaja ilmoittaa asiasta TE-toimistoon Koulutusportin kautta. Samalla hän ilmoittaa asiakkaan saavuttaman kielitaidon tason ja jatkosuunnitelman.

Projektin suositteleman prosessimallin etu, yhdistettynä Koulutusportti-järjestelmän käyttöön, on myös se, että asiakas saa työnhakijaksi ilmoittautuessaan tiedon aikavarauksesta kielitaidon testaukseen. Kotoutumissuunnitelman laatimisen yhteydessä hän saa tiedon koulutuspaikan varaamisesta henkilökohtaisesti sen sijaan, että saisi ne esimerkiksi URA:n e-kirjeenä. Lisäksi Koulutusportti-järjestelmästä on mahdollista tulostaa nämä ilmoitukset monikielisinä. Näin vältytään monilta turhilta asiakaskäynneiltä. Niitä saattaa aiheutua, jos maahanmuuttaja ei ymmärrä e-kirjeenä saapuneen suomen- tai ruotsinkielisen kutsun sisältöä. Näin vältytään myös turhilta selvityspyynnöiltä.

Jos koulutusta ei ole tarjolla, järjestelmässä voidaan tarvittaessa laittaa asiakkaat koulutussuosituksensa mukaiseen jonoon. Koulutuksen lähtötasoittain ja

etenemistavoittain järjestetyistä jonoista on helppo valita myös kesken koulutuksen vapautuneeseen opiskelijapaikkaan sopiva, uusi opiskelija. Lisäksi toimistokohtaiset jonot toimivat koulutussuunnittelun apuna tuoden tarkasti esille sen, minkä tyyppistä koulutusta tarvitaan ja kuinka monelle henkilölle. Koulutusportti kerää myös tilastoja muun muassa odotusajoista kielitaidon testauksesta koulutukseen pääsyyn sekä esimerkiksi koulutuksen aloittamisista, päättämisistä ja keskeyttämisistä.

Lain tarkoittama alkukartoitus toimintamallin näkökulmasta

Pääkaupunkiseudun TE-toimistojen näkökulmasta lain tarkoittama alkukartoitus koostuu suomen kielen ammattilaisten tekemästä kielitaidon alkutestistä ja haastattelusta, joiden kautta asiakas ohjataan kotoutumiskoulutukseen. Pääkaupunkiseudun suurten asiakasmäärien kyseessä ollessa alkukartoitusta ei pystytä toteuttamaan esimerkiksi monipäiväisenä tai jopa -viikkoisena kuten joillain muilla paikkakunnilla. Toisaalta lain 9 §:n mukaan alkukartoituksen tarkoitus onkin arvioida maahanmuuttajan työllistymis- ym. valmiudet ja palvelujen tarve nimenomaan alustavasti, jolloin oleellista on, että kartoituksen avulla kotoutuja saadaan ohjattua hänelle sopivaan koulutukseen tai muuhun palveluun.

Pääkaupunkiseudulla kotoutumissuunnitelman laatiminen saattaa olla ainoa tilaisuus, jossa kotoutuja tapaa TE-toimiston virkailijan tulkin läsnä ollessa ja/tai niin, että aikaa on käytettävissä kohtalaisen runsaasti. Silloin oleellista on asiakkaan ammatti-, koulutus- ym. tietojen kattava siirtyminen kielitaidon testaajalta TE-toimistoon, jotta kotoutumissuunnitelman laatimisen yhteydessä käytettävissä oleva aika voidaan hyödyntää asiakkaan kannalta mielekkäästi eikä sitä jouduta käyttämään jo testissä kertaalleen läpikäytyjen asioiden kyselemiseen alusta asti uudelleen.

Pitkäjänteisesti maahanmuuttajan kotoutumisen edistämiseen voidaan panostaa muissa, alkukartoituksen jälkeen tarjottavissa palveluissa, joista kotoutumiskoulutus on TE-toimiston asiakkaiden kannalta ensisijainen. Voidaankin ajatella, että käytännössä jossain mielessä alkukartoitus jatkuu koko kotoutumiskoulutuksen ajan ja sen lopputuote on kotoutumiskoulutuksen päättyessä tehtävä jatkosuunnitelma. Vasta koulutuksen lopulla opiskelijalla on riittävästi tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta, työelämästä ja opiskelu- ym. vaihtoehdoista niin, että hänellä on edellytykset ottaa kantaa oman suunnitelmansa sisältöön.

Kuitenkin edelleen kotoutumiskoulutuksen jälkeen monilla kotoutujilla on merkittäviä ohjaustarpeita[10]. Jos kotoutuja ei esimerkiksi työllisty kotoutumiskoulutuksen aikana tai heti sen jälkeen, on tärkeää huomioida, että monen kohdalla suurimmat ohjaustarpeet ajoittuvat nimenomaan kotoutumiskoulutuksen jälkeiseen aikaan, jolloin varsinainen alkukartoitusvaihe on jo takanapäin.

---

10 Koulutusportti-projektin toukokuussa 2011 kotoutumiskoulutuksen loppuvaiheessa oleville maahanmuuttajille tekemässä kyselytutkimuksessa 89 vastaajasta 40 ilmoitti tarvitsevansa lisää tietoa erilaisista opiskeluvaihtoehdoista ja 17 työnhausta.

Oppeja matkan varrelta

Otettaessa käyttöön Koulutusportti-järjestelmän kaltainen uusi työväline sen käyttäjien voi olla vaikeaa luopua vanhoista päivittäiseen työhön liittyvistä työtavoista. Tällöin saattaa käydä niin, että järjestelmää käytetään vain osittain tai niin, että käytetään sekä sitä että vanhoja taulukoita päällekkäin. Tällä tavalla järjestelmästä ei ole mahdollista saada täysimittaista hyötyä.

Koulutusportti-järjestelmän käyttöönottoa ei voi tehdä päälle liimaamalla se totuttuihin työtapoihin ja -prosesseihin. Uuden järjestelmän myötä työtä saattaa siirtyä eri työprosessin vaiheeseen kuin ennen. Vastaavasti joissakin prosessin vaiheissa työmäärä voi vähentyä tai jokin työvaihe jäädä kokonaan pois. Siksi Koulutusportti vaatii alkuvaiheessa käyttäjiltään varsin paljon halua ja valmiuksia organisaatiossa tehtävän työn kyseenalaistamiseen, suunnitteluun ja uudelleenorganisointiin. Töiden organisointi ei välttämättä onnistukaan kerralla vaan saattaa olla, että joudutaan kokeilemaan eri malleja ennen kuin löytyy se tapa, jolla uudesta työvälineestä saadaan eniten hyötyä. On siis oltava valmis kokeilemaan ja jopa tekemään virheitä, jotta kehitystä voi tapahtua ja toimintaa saadaan tehostettua. Uusien työvälineiden tarjoamat mahdollisuudet onkin erityisesti suurissa kaupungeissa otettava täysimääräisesti käyttöön. Näin voidaan hallinnolliset tehtävät hoitaa puutteellisista resursseista huolimatta mahdollisen tehokkaasti ja panostaa niiden sijasta asiakkaiden työllistymisen ja kotoutumisen edistämiseen.

3 Hyvän alkukartoituksen kriteerit

Alla esitetään teoksen laatijoiden yhdessä laatimat suositukset, jotka tulee erityisesti huomioida alkukartoitusten järjestämistä suunniteltaessa kunnissa ja TE-toimistoissa.

Omakielisyyden merkitys on suuri

Alkukartoituksen sisältämät testit ja kanssakäyminen tulee pyrkiä toteuttamaan maahanmuuttajan omalla kielellä tai mahdollisella muulla vahvalla yhteisellä kielellä. Kieli ei siis saa olla alkukartoituksessa esteenä.

Arviointi edellyttää erityistä asiantuntemusta

Testien toteuttajien tulee olla arvioitavien asioiden ja osaamisalueiden arvioinnin asiantuntijoita (esim. kielen opettajia tai psykologeja). Asiantuntijoiden tulee myös tehdä keskenään yhteistyötä. Arviointien tulee myös olla laaja-alaisia siten, että esimerkiksi kielen osaamista arvioitaessa arvioidaan kielitaitoa kokonaisuudessaan – ei vain kielen puhumista. Erilaisia alkukartoitusmalleja luomalla voidaan myös vastata erilaisiin arviointitarpeisiin esimerkiksi siten, että valikoimassa on suppeampi ja laajempi alkukartoitus asiakkaan tarpeista riippuen.

Alkukartoitus ei saa jäädä irralliseksi toimenpiteeksi

Alkukartoitus on nähtävä osana laajempaa kotoutumisprosessia. Oleellista on se, että alkukartoituksen tuloksia käytetään aidosti asiakkaan kotoutumispolun laadinnassa. Alkukartoituksen tuottamien tietojen tulee olla käytettävissä kotoutumissuunnitelmaa laadittaessa. Myös kartoituksen jälkeen tapahtuvan ohjauksen tulee tapahtua osaavasti ja ohjauksen ammattilaisen toimesta. Ohjaajan on tunnettava olemassa olevat koulutusvaihtoehdot ja muut vaihtoehdot, jotta asiakas ohjataan hänelle soveltuvaan toimenpiteeseen eikä esimerkiksi yksilöllisistä tarpeista riippumatta vaikkapa työvoimapoliittiselle suomen kielen kurssille. Kotoutumissuunnitelmien päivityksen ja seurantaprosessin tulee niin ikään olla kunnossa.

Alkukartoituksen järjestäminen tulee suunnitella asiakaslähtöisesti

Alkukartoitusten toteutus alueellisesti ja paikallisesti on suunniteltava asiakaslähtöisesti. Lisäksi tulee kartoittaa niitä asioita, joita voidaan aidosti hyödyntää jatkotoimenpiteitä mietittäessä ja jotka oikeasti hyödyttävät asiakkaita. Ei siis tule testata mitään vain testaamisen vuoksi!

Alkukartoituksen tulee täyttää lain ja asetuksen vaatimukset ja sen tarkempien sisältöjen on oltava asiakkaan henkilökohtaisista tarpeista lähteviä. Joidenkin asiakkaiden kohdalla tarvitaan enemmän tarkentavia toimenpiteitä kuin joidenkin muiden.

Paikallisesti tai alueellisesti tulee sopia parhaiten soveltuvista alkukartoitusmalleista ja -käytännöistä

Alkukartoituksen toteutuksen ja sisällön ei tulisi vaihdella yksittäisestä viranomaisesta tai virkailijasta toiseen. Paikallisesti ja alueellisesti on järkevää toimijoiden kesken sopia yhteisistä toimintatavoista. Erityisen tärkeää on sopia yhteistyökäytännöistä kuntien ja TE-toimistojen välillä. Alueellista ja/tai paikallista alkukartoitusmallia kannattaa rohkeasti räätälöidä omiin tarpeisiin sopivaksi. Pienessä kunnassa alkukartoituksia voisi järjestää sopivin määrävälein - jossain toisessa kunnassa niihin tulee päästä non-stop -pohjalta. Alkukartoitusta voisi myös ”palastella” esimerkiksi siten, että alkuhaastattelu tehtäisiin nopeasti ja sitten muu testaus sopivan ja riittävän ryhmän löytyessä tehtäisiin myöhemmin. Lisäksi useampi kunta voisi tehdä yhteistyötä alkukartoitusten järjestämisessä, jotta ne saataisiin tehtyä asiakkaan kannalta riittävän nopeasti.

Viestiminen alkukartoituksesta asiakkaille

Alkukartoituksesta viestiminen tulee suunnitella huolella, jotta maahanmuuttaja ymmärtää alkukartoituksen sisällön oikein ja sen, että kartoituksen laadinnasta on hänelle oikeasti hyötyä. Viestinnässä on käytettävä selkokieltä, käännöksiä sekä tarvittaessa tulkkausta. Alkukartoituksen tavoitteet ja sisältö on avattava asiakkaalle, ettei synny kuvaa, että asiakasta testataan ”salassa”. Lisäksi on huomioitava, että asiakkailla voi esiintyä epäilyjä ja pelkoja viranomaisia kohtaan. Läpinäkyvä ja selkeä viestintä alkukartoituksen tavoitteista ja sisällöstä auttaa hälventämään mahdollisia epäluuloja.

Liite 1

Palapelin alkukartoituksen aikataulu

Palapeli

Työ- ja elinkeinotoimisto

Alkukartoituksen aikataulu
Edellinen viikko:
- **Aloituskokous**

Alkukartoitusviikko:

	maanantai		tiistai		keskiviikko	torstai	perjantai
8.15–9.45	**Alkukartoitusinfo** Vastuuhenkilö:		**Pitkä AK** **Opiskelu-valmiudet** Vastuuhenkilö: Opettaja: Havainnoitsijat:	**Lyhyt AK** **Haastattelut** Vastuuhenkilö: Haastattelijat:	**Pitkä AK** **Muisti- ja hahmotustestit** Vastuuhenkilö: Ohjaaja: Havainnoitsijat:	**Kirjallinen testi** Vastuuhenkilö: Valvoja:	**Koonti-lomakkeiden viimeistely**
10–11.30	**Pitkä AK** **Äidinkielellä kirjoittaminen** Vastuuhenkilö: Ohjaaja: Havainnoit-sijat: **Matematiikka** Vastuuhenkilö: Ohjaaja: Havainnoit-sijat:	**Lyhyt AK** **Haastattelut** Vastuu-henkilö: Haastattelijat:	**Pitkä AK** **Opiskelu-valmiudet** Vastuuhenkilö: Opettaja: Havainnoitsijat:		**Pitkä AK** **Opiskeluvalmiudet** Vastuuhenkilö: Opettaja: Havainnoitsijat:	**Pitkä AK** **Luku- ja puhetesti** Vastuuhenkilö: Testaajat:	**Tulosten tutkimista, prosessointia, analysointia, ajattelua**
12–13.30	**Lyhyt AK** **lukutesti, sanelu ja puhetesti** Vastuuhenkilö:		**Lyhyt AK** **lukutesti, sanelu ja puhetesti** Vastuuhenkilö:		**Pitkä AK** **Luku- ja puhetesti** Vastuuhenkilö: Testaajat:		

Seuraava viikko:
- **Suosituskokous**

- **Palautekokous**

Palapeli2-projekti
Jyväskylän työ- ja elinkeinotoimisto
Väinönkatu 1B Puh.050 531 info@palapel
40100 Jyväskylä www.palapel

JYVÄSKYLÄ

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Vipuvoimaa EU:lta

Liite 2

Palapelin äidinkielen kirjoitusvalmiuksien kartoitus

Palapeli

Työ- ja elinkeinotoimisto

Äidinkielellä kirjoittaminen, englanti/english
Nimi _____
PVM _____

Could you, please, write **in English or in your mother tongue** about yourself, your family and your country of origin.
You can, for example, say what your name is, what language(s) you speak, what country you come from, what kind of family you have, where you live, what kind of place your country of origin is and what life was like in your country of origin.

Palapeli2-projekti
Jyväskylän työ- ja elinkeinotoimisto
Väinönkatu 1B Puh.050 531 3780 info@palapeli2.fi
40100 Jyväskylä www.palapeli2.fi

JYVÄSKYLÄ

Vipuvoimaa EU:lta

Liite 3

Palapelin havainnointilomake

Pitkä alkukartoitus
OPISKELUVALMIUKSIEN HAVAINNOINTI
15.–19.8.2011

Ryhmä _____
Aika (pvm, klo) _____
Havainnoija _____

Merkintätavat:	
–	ei hallitse / heikot valmiudet
OK	hallitsee perusteet / hallitsee osittain
+	erinomaiset valmiudet, ei tuota vaikeuksia

Testattavan nimi	Oivaltaminen (kuinka nopeasti ymmärtää	Yksilöohjauksen ja korjaavan palautteen	Oman toiminnan korjaaminen	Aktiivisuus (viittaaminen, osallistuminen)	Keskittyminen (opetukseen, tehtäviin)	Sanakirjan käyttö	Muistiinpanojen tekeminen	Pari- ja ryhmätyöt	Itsenäinen työskentely	Kotitehtävät	Eri tehtävätyyppien tuntemiseen	Suomen kielen taito (sanasto ja fraasit)	Muuta

Palapeliä-projekti:
Jyväskylän työ- ja elinkeinotoimisto
Vaunukatu 1B PL40 50 551
40100 Jyväskylä
info@palapeli
www.palapeli

Liite 4

Palapelin henkilökohtainen koontilomake

Nimi
PVM

Suomen testi	Puhuminen	
	Kirjoittaminen	
	Tekstinymm.	
	Rakenne	
	Lukutesti +sanelu	
Muisti- ja hahmotustestit	Merkkijono	
	Symmetria-tehtävä	
	Visuaalinen työmuisti	
Matematiikka		
Äidinkielellä kirjoittaminen		
Havainnot opiskeluvalmiuksista (havainnointilomake)		
Yleistä / muuta		
Suositus		

Palapeli2-projekti
Jyväskylän työ- ja elinkeinotoimisto
Väinönkatu 1B Puh.050 531
40100 Jyväskylä
info@palapel
www.palapel

Liite 5

Palapelin haastattelulomake

Palapeli

Työ- ja elinkeinotoimisto

Lyhyt alkukartoitus
Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma

HENKILÖTIEDOT:

PVM_____

NIMI	
OSOITE	
PUHELIN	
SÄHKÖPOSTI	
ÄIDINKIELI + muut kielet	
KOTIMAA	
KANSALAISUUS	
ASUNUT SUOMESSA	
AJOKORTTI	

LÄHTÖTASON KARTOITUS

PERUSKOULUTUS (Kuinka kauan, missä, mitä aineita?)	
AMMATILLINEN KOULUTUS	
ATK-TAIDOT	
TYÖKOKEMUS	
OMAT VAHVUUDET	

Palapeli2-projekti
Jyväskylän työ- ja elinkeinotoimisto
Väinönkatu 1B Puh.050 531 3780
40100 Jyväskylä
info@palapeli2.fi
www.palapeli2.fi

JYVÄSKYLÄ

Vipuvoimaa EU:lta

HARRASTUKSET	

KOTOUTUMINEN

SUOMEN KIELEN OPISKELU

Kuinka paljon olet opiskellut suomea? Muita vieraita kieliä?	
Oletko käynyt kielitestissä (esim. Palapelissä)? Suositus?	
Vieraiden kielten kouluarvosanat	
Miten ja missä opiskelet vierasta kieltä?	
Millainen oppija olet? Miten opit vierasta kieltä parhaiten oman kokemuksesi mukaan? (Mikä on sinulle hyvä ja tehokas tapa opiskella?)	

Miten opiskelet itsenäisesti?	
Suomen kielen käyttö, missä?	

JATKOSUUNNITELMAT

AMMATTITAVOITE	
MITÄ KURSSEJA	
TYÖHARJOITTELU Missä haluaisit olla?	
MISSÄ NÄET ITSESI 5 VUODEN JÄLKEEN?	

_____
Paikka ja aika

_____ _____
Opiskelija Ohjaaja

Lyhyt alkukartoitus
Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma

Työ- ja elinkeinotoimisto

MINUN KOULUTUSPOLKUNI

Palapeli2-projekti
Jyväskylän työ- ja elinkeinotoimisto
Väinönkatu 1B Puh.050 531 3780
40100 Jyväskylä
info@palapeli2.fi
www.palapeli2.fi

JYVÄSKYLÄ

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Vipuvoimaa EU:lta

Liite 6

Testorin prosessikuvaus

turku

SOSIAALI- JA TERVEYSTOIMI

TESTORI

Testorin prosessikuvaus

LÄHETE JA KUTSU
Viranomainen lähettää asiakkaan tiedot lähetteellä alkukartoittajalle. Alkukartoittaja tilaa tulkit ja kutsuu asiakkaan alkukartoitukseen.

Testausjaksot alkavat 2 viikon välein.

ALKUKESKUSTELU
Alkukeskustelussa selvitetään asiakkaan tausta ja nykytilanne sekä testataan latinalaisten aakkosten lukutaito ja suomen kielen puhuminen.

TESTIT
Testi kestävät 1-3 päivää. Suomen kielen testejä lukuun ottamatta kaikki testit ovat asiakkaan äidinkielellä. Kartoittaja kirjoittaa alkukeskustelun ja testien perusteella todistuksen asiakkasta.

Asiakkaan läsnäolopäivät sijoittuvat enintään 2 viikon ajalle.

PALAUTEKESKUSTELU
Palautekeskustelussa asiakas kuulee omalla äidinkielellään, millainen opiskelija hän on. Samalla kerrataan, mistä jatkotoimenpiteistä on yhdessä sovittu.

JATKOTOIMENPITEET
Asiakas siirtyy alkukartoituksen jälkeen jatkotoimenpiteisiin, esim. kotoutumissuunnitelman tekoon ja kotoutumiskurssijonoon.

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Vipuvoimaa EU:lta

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

SUOSTUMUS TIETOJEN TALLENTAMISEEN

Testorissa kerätyt tiedot kootaan sähköiseen asiakasrekisteriin. Jokaisella asiakkaalla on oikeus katsella omia tietojaan asiakasrekisteristä. Tiedot välitetään myös kouluttajalle ja sinun kanssasi olennaisesti työskenteleville viranomaisille (esimerkiksi työvoimaviranomainen, sosiaalitoimi, oppilaitos, pakolaisten vastaanottokeskuksen työntekijä). Oppimiseen vaikuttavat terveydelliset seikat välitetään myös kouluttajalle ja sinun kanssasi olennaisesti työskenteleville viranomaisille.

☐ Annan suostumukseni tietojeni tallentamiseen sähköiseen asiakasrekisteriin.

☐ Annan suostumukseni tietojeni välittämiseen kouluttajalle ja kanssani olennaisesti työskenteleville viranomaisille.

☐ Annan suostumukseni opiskeluuni vaikuttavien terveystietojen siirtämiseen kouluttajan ja kanssani olennaisesti työskentelevien viranomaisten tietoon.

Nimi: _____

Päiväys _____ Allekirjoitus _____

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto
Vipuvoimaa EU:lta
Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Liite 7

Testorin haastattelurunko

Milloin muutit Suomeen?
Miksi muutit Suomeen?
Millaista elämäsi on nyt Suomessa?
Millainen perhe sinulla on?
Onko koko perheesi Suomessa?
Onko puolisosi suomalainen?
Onko lasten päivähoito kunnossa, jos pääset kurssille?
Millainen tilanne läheisilläsi on kotimaassasi?
Kuinka monta tuntia yössä nukut?
Onko sinulla vaikeuksia nukahtaa?
Heräiletkö öisin?
Muistatko hyvin asioita?
Kun olet kaupassa, muistatko, mitä sinun piti ostaa? Muistatko bussissa jäädä pois oikealla pysäkillä?
Onko sinulla terveyteen liittyviä ongelmia, jotka vaikuttavat opiskeluun?
Onko migreeniä, selkäsärkyä tms. vaivaa?
Onko sinulla lääkitystä johonkin vaivaan tai sairauteen?
Onko lapsillasi erityistarpeita, joiden vuoksi voi tulla poissaoloja?
Kuinka monta vuotta olet ollut koulussa?
Oliko sinulla koulua joka päivä?
Oliko teillä oppikirjoja? Oliko niissä kuvia vai vain tekstiä?
Miten koulu sujui? Mikä asia oli helppoa tai vaikeaa? Jäivätkö opetetut asiat helposti mieleen?
Millä kielellä olet opiskellut peruskoulussa?
Mitä vieraita kieliä olet opiskellut?
Kuinka monta tuntia viikossa niitä opetettiin?
Oletko käyttänyt kieltä koulun ulkopuolella, esim. työssä tai vapaa-ajalla?
Millainen kieli suomi on?
Vertaile suomea ja omaa äidinkieltäsi, mikä on erilaista tai samaa tms.
Anna esimerkkejä suomen kielen rakenteesta tms.
Oletko opiskellut aiemmin suomea?
Missä ja kuinka kauan?
Opiskeletko nyt suomea kurssilla?
Onko sinulla toiveita suomen kielen opiskelun suhteen?
Haluatko opiskella päivällä vai illalla?
Millä tahdilla haluaisit opiskella? (hidas, tavallinen, nopea)
Mikä sinun ammattisi on?
Kuinka monta vuotta olet tehnyt tätä työtä?

Oletko työskennellyt Suomessa?
Kuinka pitkään olet ollut työttömänä?
Onko sinulla suomalaisia työlupia (esim. tulityö- tai työturvallisuuskortti)?
Millaista työtä haluaisit tehdä Suomessa?
Mitä sinä teet vapaa-ajalla?
Missä asiassa olet erityisen hyvä?
Osaatko käyttää tietokonetta?
Osaatko käynnistää koneen, käyttää hiirtä, avata tekstinkäsittelyohjelman ja etsiä tietoa internetistä?

Liite 8

Testorin todistus

turku SOSIAALI- JA TERVEYSTOIMI | Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus | Vipuvoimaa EU:lta | Euroopan unioni Euroopan sosiaalirahasto

TESTORI

Arviointi kielitaidosta ja oppimisvalmiuksista

Nimi _____ Syntymäaika _____

Kansalaisuus _____

Arvioinnin ajankohta _____

Kuntaan rekisteröitymispäivä / maahantuloaika _____

Kielitaito

Äidinkieli [ ]

Muu kielitaito [ ]

Koulutushistoria

Ei koulutusta ☐

Peruskoulu ☐

Lukio ☐

Ammatillinen koulutus ☐

Ammattiala [ ]

Korkeakoulu ☐

Oppiaineet [ ]

Lisätietoja koulutuksesta [ ]

Lisätietoja ammatista [ ]

Arviointi

Luku- ja kirjoitustaito [ ]

Latinalaisten aakkosten osaaminen [ ]

Lisätietoja luku- ja kirjoitustaidosta [ ]

Suomen kielen taito

Luetun ymmärtäminen

Kirjoittaminen

Puheen tuottaminen

Kuullun ymmärtäminen

Lisätietoja suomen kielen taidosta

Oppimis- ja opiskeluvalmiudet

Opiskelusuositukset

Suositeltavat opinnot

Toivottu ammattiala

Suomen kielen opintojen etenemisnopeus

Suomen kielen opintojen aloitustaso

Toivottu opintojen ajankohta

Haastateltu omalla äidinkielellä ☐

Lisätietoja opinnoista

Kouluttaja: Ota yhteys Testoriin lisätietojen saamiseksi ☐

Viranomaiselle huomioitava

Paikka ja aika

Arvioija

Allekirjoitus

Arvioijan yhteystiedot

Liite 9

Testipisteen alkuhaastattelu

ALKUHAASTATTELU – RAITEEN HAARUKOINTI JA KIELITAIDON ALUSTAVA ARVIOINTI

Alkuhaastattelulla on kaksi tavoitetta: haastateltavan kielitaidon alustava arviointi ja sopivan raiteen löytäminen hakijalle. Sopivan koulutuspolun löytämiseen vaikuttavat monet osatekijät taustatiedoissa, erityisesti koulutustausta. Tästä syystä taustatiedot on pyrittävä selvittämään haastattelussa mahdollisimman tarkasti. Seuraavana esitellään miten haastattelu tulisi järjestää ja annetaan ohjeita haastatteluun. Haastattelijan on syytä perehtyä huolellisesti ohjeisiin ennen haastattelun aloittamista. Seuraavat ohjeet toimivat haastattelijan apuna ja viitoittavat haastattelun kulun.

Haastattelun onnistumisen kannalta on tärkeää, että haastattelutilanne on mahdollisimman rento ja kiireettömän tuntuinen. Haastatteluun varataan puoli tuntia. Tervehtiminen ja kuulumisten kysyminen haastattelun aluksi paitsi rentouttavat ilmapiiriä, mutta samalla myös kertovat haastateltavan kielitaidosta. Tärkeä on, että haastattelija on ystävällinen ja kannustava, keskittyy läsnä olevaan henkilöön ja yrittää olla hoputtamatta. Näin haastateltava tuntee olonsa rennoksi ja turvalliseksi sekä pystyy tuomaan paremmin esille osaamisensa.

Haastattelun apuna voidaan käyttää kahta taulukkoa. Molemmat taulukot löytyvät liitteistä. Ensimmäiseen taulukkoon kirjoitetaan haastateltavan vastaukset sekä arvioidaan hänen kielitaitoaan. Toinen taulukko auttaa tarvittaessa haarukoimaan hakijalle sopivan raiteen. Taulukon värikoodit auttavat haastattelijaa profiloinnissa. Tummanvihreä väri kertoo, että kyseinen raide sopii parhaiten hakijalle. Vaaleanvihreä väri viestittää, että hakija soveltuu tietylle raiteelle. Punainen väri taas kertoo, että raide ei ole sopiva vaihtoehto. Profilointitaulukko on samalla eräänlainen yhteenvetomalli siitä, millaisille hakijoille kukin raide on tarkoitettu. Profilointitaulukko on kätevä työväline varsinkin niille haastattelijoille, joilla ei ole kertynyt vielä pitkää kokemusta alkuhaastattelun tekemisestä ja ohjaamisesta. Kokeneemmillekin haastattelijoille taulukko on oiva apu.

Haastattelu sisältää 19 kysymystä. Taulukossa 1 kysymykset on eritelty sen mukaan, miten hyvin haastateltava osaa vastata kysymyksiin. On mahdollista, että puhuja ymmärtää kysymyksen suomen kielellä, mutta ei osaa kertoa asiaa suomeksi. Hän voi tapailla suomen kielen sanoja, mutta ei kykene muodostamaan lauseita. Jos haastateltava ei ymmärrä kysymystä, haastattelijan tulisi pyrkiä helpottamaan ja laajentamaan kysymyksiä. Haastattelu aloitetaan suomeksi, koska haastattelun tarkoitus on saada alustava arvio haastateltavan suomen kielen taidosta. Haastattelun edetessä kysymykset vaikeutuvat. Haastattelija joutuu käyttämään kaikkia mahdollisia keinoja (elekieli, piirtäminen, muut kielet, tulkit) saadakseen tarvittavat tiedot.

Vastaukset ja arvio vastauksesta on hyvä kirjoittaa jo haastattelun aikana, sillä jälkikäteen ei välttämättä enää muista vastauksia. Lisäksi merkitään, millä kielellä

haastattelu on tehty. Taulukossa on erillisenä sarakkeena haastattelussa käytetty kieli. Haastattelun päätyttyä haastattelija antaa alustavan arvion kielitaidosta. Profilointitaulukko voidaan täyttää vasta haastateltavan lähdettyä. Haastateltavan motivaatio arvioidaan asteikolla hyvä / epäselvä / heikko. Jos haastattelijan mielestä haastateltavan motivaatio on epäselvä tai heikko, olisi tärkeää eritellä syitä, miksi haastattelija on päätynyt tähän käsitykseen.

Haastattelun lopuksi tehdään kaksi tarkentavaa testiä: lukutehtävä ja sanelu. Tarvittaessa on mahdollista teettää myös kopiointitehtävä. Kaikki kartoitettavat tekevät lukutehtävän ja sanelun sen varmistamiseksi, että haastateltava osaa lukea ja kirjoittaa latinalaisin aakkosin. Suoritusten arvioinnissa otetaan huomioon, osaako haastateltava suomea lainkaan ja onko suomen äännejärjestelmä hänelle tuttu. Lukutehtävän, sanelun ja kopiointitehtävän arviointikriteerit löytyvät liitteistä. Lukunopeus ja kirjoittamisen harjaantuneisuus ovat keskeisiä tekijöitä, kun hitaalle raiteelle ohjausta harkitaan.

Haastattelun jälkeen kaikki hakijat tekevät kielellisen hahmottamisen ja matematiikan testin ennen mahdollista suomen kielen testiä. Jos haastattelijan arvion mukaan haastateltavan kielitaito on alle A1.3, haastateltava ei tee suomen kielen kirjallisia testejä. Kun kielellisen hahmottamisen testin ja matematiikan testin tulokset ovat selvillä, kirjataan lopullinen arvio sopivasta raiteesta.

Raiteen haarukointi

Alustavan kielitaitoarvioinnin lisäksi alkuhaastattelun toinen tavoite on haastateltavalle sopivan raiteen löytäminen. Raidevaihtoehtoja on seitsemän: luku- ja kirjoitustaidon koulutus (kartoituksen kautta), hidas, perus, nopea, nuori, kotiäiti ja työn ohessa opiskelevien raide. Jos alkuhaastattelun aikana herää epäilys, että hakija saattaa olla luku- ja kirjoitustaidoton, hänet ohjataan luku- ja kirjoitustaitokartoitukseen. Alkuhaastattelun jälkeen hakijaa ei siis ohjata suoraan lukutaitokoulutukseen.

Haastattelun aikana haastattelijalle muodostuu hakijasta kokonaisvaltainen kuva. Tasoarviota ja raidesuositusta tehdessä täytyy muistaa, että kaikki tiedot pitää ottaa huomioon päätöksen teossa. Raidevalinnoissa kaikki taustatieto on merkittävä, mutta yksittäisellä tiedolla saattaa olla enemmän painoarvoa kuin toisella. Seuraavat esimerkkitapaukset kuvaavat tätä.

Esimerkki 1: hakija on lähellä eläkeikää. Nopea raide ei liene paras vaihtoehto, vaikka kaikki muut seikat puoltaisivat nopeaa raidetta. Kuitenkin jos hakija ilmaisee haluavansa nopealle raiteelle ja haastattelija arvioi hänen soveltuvan siihen, mikään ei estä ohjaamasta nopealle raiteelle.

Esimerkki 2: hakija on käynyt kotimaassaan alle 6 vuotta koulua, mutta testisuoritusten perusteella hän sopii perusraiteelle. Jos testitulokset puoltavat perusraidetta, hakija voidaan ohjata perusraiteelle.

Raidevalinnoissa pitää muistaa tarkastella, täyttyvätkö kaikki tai suurin osa raiteen edellytyksistä. Jos joku vastauksista kuitenkin näyttää punaista jonkin raiteen kohdalla, opiskelija ei sovi kyseiselle raiteelle.

Seuraavana esitellään huomioitavat seikat joidenkin kysymysten kohdalla.

Kysymykset 1–8 ovat henkilötietokysymyksiä. Raiteelle ohjaamisessa yksi tärkeä tekijä on hakijan ikä (kysymys 6). Seuraavien esimerkkien avulla esitellään hakijan iän vaikutus raidevalintaan.

Jos hakija on 17–23-vuotias ja vailla perusopetuksen päättötodistusta, paras vaihtoehto on nuorten raide. Nykykäytännössä yli 20-vuotiaat ohjataan kuitenkin aikuisten kursseille.

Yli 50-vuotiaalle hakijalle voidaan suositella hidas-, perus- tai nopeaa raidetta. Elämäntilanteen mukaan yli 50-vuotiaalle hakijalle voi sopia myös kotiäiti- tai työn ohessa opiskelevien raide. Kannatta kuitenkin muistaa, että pelkästään ikä ei ole raidekriteeri, vaan raidevalinnassa pitää ottaa huomioon muutkin taustatiedot.

Kysymyksessä 9 saadaan suoraan tietoa hakijan suomen kielen taidosta: mahdollisesta aiemmasta suomen kielen opiskelusta ja kielitaitotasosta. On tärkeä kiinnittää huomiota siihen, ettei saavutettu taso välttämättä pidä paikkaansa, varsinkaan jos opinnoista on kulunut aikaa.

Kysymykset 10 ja 11 antavat tietoa, millaista kokemusta hakijalla on kielten opiskelusta. Kysymysten tarkoitus ei ole selvittää osaako opiskelija jotakin toista kieltä, vaan nimenomaan sitä, onko hän opiskellut vierasta kieltä. Kysymyksillä selvitetään hakijan kielen opiskelun taustoja: missä hän opiskeli, miten kauan ja millaista kielen opiskelu oli hänen mielestään. Aiemmat opiskelukokemukset vaikuttavat myös myöhempiin opintoihin. Jos hakijan mielestä opiskelu oli vaikeaa, on syytä selvittää, miksi hän ei ole kokenut opiskelua mielekkääksi. Jos hakija kertoo huonoista oppimistuloksista, taustalla voi olla myös oppimisvaikeuksia. Vaikka oppimisvaikeuksien varmistaminen haastattelutilanteessa, vieraalla kielellä, on kutakuinkin mahdotonta, tällaiset kokemukset saattavat puoltaa opiskelijan sijoittamista hitaalle raiteelle – ainakin vaihtoehdosta kannattaa keskustella haastateltavan kanssa. Useampia vieraita kieliä opiskellut soveltuu todennäköisemmin nopealle raiteelle. Jos hakija on kokenut kielten opiskelun vaikeaksi tai epämiellyttäväksi, ei hakijalle kannata suositella nopeaa raidetta.

Kysymysten 12 ja 13 avulla selvitetään haastateltavan koulutustausta. Aiempi koulutushistoria on yksi tärkeimmistä ohjauskriteereistä. Eri maista tulevien haastateltavien koulutustaustan arvioiminen on kuitenkin väliin vaikeaa: koulutuksen kesto vuosina voidaan tulkita monin tavoin ja koulutuksen järjestämistapa voi poiketa huomattavasti länsimaisesta. Koulutukseen osallistumismahdollisuudet voivat riippua esimerkiksi sukupuolesta, asuinalueesta ja sosiaalisesta asemasta. Myös opetuksen sisällöt ja tavoitteet vaihtelevat paljon.

Haastattelun lopussa tarkentavien testien (lukutehtävä, sanelu ja kopiointitehtävä) avulla saadaan varmistusta ja tarkennusta hakijan luku- ja kirjoitustaidosta. Tarkentavat testit auttavat sopivan raiteen valinnassa. Hakija voi selviytyä suhteellisen hyvin tarkentavista tehtävistä, vaikka taustalla on alle 6 vuotta koulunkäyntiä kotimaassa. Mekaanisen lukutaidon voi osoittaa lukemalla lukutehtävä, vaikka suomen äännejärjestelmä ei olisi hakijalle tuttu. Kopiointitehtävä antaa lisätietoa hakijan kirjoitustaidosta. Jos hakija ei suoriudu tarkentavista tehtävistä, hänet

ohjataan luku- ja kirjoitustaitokartoituksiin. Jos hakijalta puuttuu formaali koulutus, tai hänellä on vähän koulutustaustaa, mutta hän suoriutuu tarkentavista testeistä, on todennäköisesti hitaan raiteen opiskelija.

Kysymykset 14–15 selvittävät hakijan työhistoriaa.

Kysymyksessä 16 selvitetään hakijan tietokoneen käyttötaitoa, koska se liittyy opiskeluvalmiuksiin. Esimerkiksi nopealla kurssilla edellytetään tekstinkäsittelyohjelman, sähköpostin ja Internetin hallintaa. Samalla selvitetään, voiko haastateltava suorittaa ymmärtämistaitojen osakokeet tietokoneella vai tekeekö hän paperiversion.

Kysymykset 17–19 auttavat selvittämään hakijan elämäntilannetta, kurssille osallistumisen mahdollisuuksia, tulevaisuuden suunnitelmia ja motivaatiota.

Kysymyksen 17 avulla kartoitetaan hakijan mahdollisuus opiskella kieltä sekä elämäntilanteen ongelmat, jotka mahdollisesti estävät kokopäiväisen opiskelun. Työvoimapoliittisena koulutuksena järjestettäville hitaalle ja perusraiteelle voidaan ohjata ne, jotka voivat opiskella suomea vähintään 35 tuntia viikossa. Työvoimapoliittisilla kursseilla lähiopetustuntien määrä on 20–25 tuntia viikossa, ohjausta ja etäopetusta on 10–15 tuntia viikossa.

Nopealla raiteella viikoittainen lähiopetustuntimäärä on 30 tuntia. Opiskelu työvoimapoliittisessa koulutuksessa vaatii opiskelijalta sitoutumista, koska opiskelu on täysipäiväistä. On tärkeä, että haastattelussa hakijalle kerrotaan mitä kokopäiväinen opiskelu vaatii. Jos hakijan elämäntilanne ei mahdollista kokopäiväistä opiskelua, hänelle tuskin voidaan suositella kokopäiväistä työvoimapoliittista koulutusta.

Hakijan elämäntilanteen salliessa jotkut suomen kielen kurssit ovat rinnastettavissa työvoimapoliittiseen koulutukseen. Rinnasteinen koulutus tarjoaa yksilöllisen vaihtoehdon kotoutumiskoulutukselle. Rinnastuskelpoisilla kursseilla viikoittainen lähiopetuksen tuntimäärä on 20 tuntia. Rinnasteisia suomen kielen kursseja järjestävät esimerkiksi työ- ja kansalaisopistot sekä aikuislukiot.

Kysymyksiä muotoillessa pitää muistaa, että tarkoitus on selvittää vain, onko koulutukseen ohjattavan elämässä seikkoja, jotka haittaavat huomattavasti opiskelua tai jopa estävät sen. Monella pakolaistaustaisella voi olla traumaattisia kokemuksia, joista he kuitenkin saattavat itse kertoa. Haastattelussa varsinkin elämäntilanteeseen liittyvät tiedot tulee käsitellä luottamuksellisesti. Hakijan elämäntilannetta koskevia tietoja voidaan vaihtaa vain hakijan kirjallisella suostumuksella haastattelun tekevän oppilaitoksen edustajan ja viranomaisten (esimerkiksi työviranomaiset ja sosiaalitoimi) välillä.

Jos haastattelija on sitä mieltä, että hakijan nykyinen elämätilanne ei mahdollista tai heikentää ratkaisevasti hänen koulutus- ja myöhemmin työnsaantimahdollisuuksiaan, tulee asiasta keskustella haastateltavan kanssa. On esimerkiksi mahdollista, että tulevan koulutuksen ajankohta voidaan siirtää tai hakijalle voidaan järjestää hänen kotoutumistaan tukevia toimenpiteitä, esimerkiksi kuntoutusta tai vertaistukea. Arkaluonteisia tietoja ei koskaan kirjata kurssisuositukseen, vaan koulutukseen hakija selvittää koulutukseen osallistumisen esteet suoraan viranomaisen kanssa.

Kysymyksessä 18 kartoitetaan hakijan koulutustarpeita, -tavoitteita sekä tulevaisuuden suunnitelmia. Hakijan koulutustausta ja mahdolliset tulevat koulutustarpeet ja opinnot liittyvät toisiinsa kiinteästi. Kysymysten 12 ja 13 avulla selvitettiin hakijan koulutushistoria kotimaassa.

Jos hakijan tavoitteena on kieliopintojen jälkeen työllistyminen tai opiskelu, raidetta valittaessa on tarkasteltava hänen aiempaa koulutustaan ja myös hänen tavoiteammattiaan.

Jos hakija tähtää vaativiin asiantuntijatehtäviin tai hän aikoo jatkaa tai täydentää korkea-asteen opintojaan, nopea raide on sopivin vaihtoehto.

Haastattelun tarkoitus on myös saada selville, onko hakija motivoitunut opiskelemaan. Kielikoulutus on pitkä ja se vaatii tulevalta opiskelijalta sitoutumista, pitkäjänteisyyttä ja ennen kaikkea motivaatiota. Hakijan motivaatiosta otetaan selvää kysymyksessä 19. Viimeisessä kysymyksessä kysytään, miksi hakija haluaa opiskella suomea. Tämän kysymyksen tarkoitus on selventää hakijalle sopivaa opiskeluväylää hänen ammatillisten suunnitelmiensa näkökulmasta: jos esimerkiksi tähtää asiantuntijatyöhön, tarvitaan kunnianhimoa ja tavoitteellisuutta.

Motivaatiota voi arvioida myös sanattoman viestinnän pohjalta. Jos hakija vastaa kysymyksiin vältellen tai ei osoita yhteistyöhalua, se voi kertoa motivaation puutteesta. Hakijan vastaus suoraan kysymykseen siitä, haluaako hän nyt koulutukseen, taas ei välttämättä kerro hänen motivaatiostaan.

Motivaation kannalta on tärkeää tarkistaa, onko hakija ymmärtänyt tulevan koulutuksen tavoitteet ja sen henkilökohtaisen merkityksen. Jos hakijan motivaatio on epäselvä, haastattelijan täytyy lisäkysymyksillä selvittää tilannetta. Kyseessä saattaa esimerkiksi olla pelko vieraan kielen opiskelua kohtaan tai huonot koulukokemukset. Motivaation puutetta voi ilmetä senkin takia, että maahanmuuttoprosessiin liittyy monenlaisia sosiaalisia ja psykologisia ongelmia.

Alkuhaastattelun tärkeimpänä tavoitteena on löytää sopiva koulutuspolku jokaisen hakijan yksilöllisten lähtökohtien, koulutustarpeiden ja tavoitteiden pohjalta. Tulevan koulutuksen tulee pohjautua hakijan aikaisemmin hankkimille tiedoille ja taidoille. On myös tärkeä, että hakija ymmärtää haastattelun painoarvon: haastattelun ja hänen testisuoritusten perusteella hänelle suositellaan kotoutumispolkua, joka vaikuttaa hänen jatkosuunnitelmiin. Haastattelun yhteydessä hakijalle pitää myös selvittää, että opiskelu vaatii sitoutumista ja pitkäjänteisyyttä.

Haastattelussa hankitut tiedot taustoittavat kurssisuositusta, joka kartoituksen tuloksena syntyy. Opiskelijan kirjallisella suostumuksella tietoja voidaan luovuttaa esimerkiksi oppilaitokseen, joka järjestää suosituksen mukaista koulutusta ja johon kartoitettu ohjataan. Tällaiseen menettelyyn ainakin Helsingissä TE-toimistoissa ja oppilaitoksissa käyttöön otettava Koulutusportti-järjestelmä antaa mahdollisuuden.

Liite 10

Testipisteen alkuhaastattelu – Raiteen haarukointi ja kielitaidon alustava arviointi

Kysymykset	Vastaus	käytetty kieli	kertoo sujuvasti	kertoo jonkin verran	ei osaa kertoa	ei ymmärrä kysymystä	muita huomioita
1. Mikä sinun nimi on?							
2. Missä sinä asut? Mikä sinun osoite on?							
3. Mikä sinun puhelinnumero on?							
4. Mistä maasta sinä olet kotoisin?							
5. Mikä sinun äidinkieli on?							
6. Minkä ikäinen sinä olet / Kuinka monta vuotta sinä olet?							
7. Milloin sinä tulit Suomeen (vuosi ja kuukausi)?							
8. Millainen sinun perhe on? Oletko naimisissa? Onko sinulla lapsia? Kuinka vanhoja lapset ovat?							
9. Oletko ollut suomen kielen kurssilla? Milloin olit kurssilla? Missä koulussa opiskelit suomea? Kuinka pitkä kurssi oli? Kuinka monta tuntia opiskelua oli päivässä/viikossa? Mikä taso sinulla on suomen kielessä? Onko suomen kielen opiskelu helppoa, normaalia vai vaikeaa? Miksi?							
10. Mitä kieliä sinä osaat? Osaatko hyvin _____? Opiskelitko _____ koulussa? Kuinka monta vuotta opiskelit _____?							
11. Oliko _____n opiskelu helppoa vai vaikeaa? Miksi?							

Kysymykset	Vastaus	käytetty kieli	kertoo sujuvasti	kertoo jonkin verran	ei osaa kertoa	ei ymmärrä kysymystä	muita huomioita
12. Kuinka monta vuotta olit koulussa kotimaassasi? (yleissivistävä koulutus) Kuinka monta tuntia päivässä oli koulua?							
13. Mikä sinun ammatti on? Missä sinä opiskelit ammatin? Kuinka monta vuotta sinä opiskelit? Onko sinulla tutkinto/diplomi? Mitä sinä opiskelit yliopistossa?							
14. Minkälainen työkokemus sinulla on? Mitä työtä teit kotimaassa? Kuinka monta vuotta/kuukautta olit töissä? Piditkö työstä? Miksi?							
15. Oletko ollut töissä tai työharjoittelussa Suomessa? Missä olit töissä? Kuinka kauan olit töissä Suomessa? Piditkö työstä? Miksi?							
16. Osaatko käyttää tietokonetta? Osaatko käyttää Internetiä ja sähköpostia? Mitä ohjelmia osaat käyttää?							
17. Voitko olla kurssilla joka päivä noin 5 tuntia ja tehdä kotitehtävät? Kuinka monta tuntia päivässä voit opiskella? (Millainen elämäntilanne on?)							
18. Mitä sinä haluat tehdä suomen kielen koulutuksen jälkeen? Mitä työtä haluat tehdä? Haluatko jatkaa omalla alalla? Haluatko opiskella uuden ammatin? Minkä ammatin?							
19. Miksi haluat opiskella suomea?							

Haastattelijan alustava arvio kielitaidosta _____

Liite 11

Testipisteen profilointitaulukko

Profilointitaulukko	sopii kurssille		ei estettä		ei sovi kurssille	

	hidas	perus	nopea	nuori	kotiäiti	työn ohessa
Ikä						
1 17-20						
2 21-25						
3 26-50						
4 51-						
Kielten opiskelu						
1 ei opiskellut vieraita kieliä						
2 opiskellut yhtä vierasta kieltä						
3 opiskellut kahta kieltä						
4 opiskellut kolmea kieltä tai enemmän						
Koulutustausta						
1 luku- ja kirjoitustaidoton						
2 0- 6 vuotta						
3 7 - 9 vuotta						
4 9 - 12 vuotta						
5 yli 12 vuotta						
6 akateeminen						
Aiempi kielten opiskelu						
1 helppoa, mukavaa						
2 normaalia						
3 vaikeaa, epämiellyttävää						
Tietokoneen käyttötaito						
1 perustaidot						
2 vähäinen tai ei osaa käyttää						
Mahdollisuus opiskella kieltä						
1 1 - 6 tuntia viikossa						
2 7 - 19 tuntia viikossa						
3 20 - 29 tuntia viikossa						
4 30 - 39 tuntia viikossa						
5 yli 40 tuntia viikossa						
Koulutustarpeet						
1 luku- ja kirjoitustaito						
2 asiointitilanteet						
3 työelämässä; suorittava työ						
4 työelämässä; palveluammatit						
5 työelämässä; akateeminen tms. työ						
6 toisen asteen koulutus						
7 aikuisten ammatillinen koulutus						
8 korkea-asteen opinnot						
Motivaatio						
1 Hyvä, normaali						
2 Heikko tai epäselvä (esim.opiskelua hidastavia ongelmia)						

Tarkentavat testit	1 piste	2 pistettä	3 pistettä	Muita huomioita
Lukutehtävä				
Sanelu				

Kielellisen hahmottamisen testi	Pisteet 1. tehtävä	Pisteet 2. tehtävä	Pisteet 3. tehtävä	Pisteet yht.	Sopiva raide

Matematiikan testi	Pisteet yhteensä	Muita huomioita	Raide

Arvio sopivasta raiteesta	hidas	perus	nopea	nuori	kotiäiti	työn ohessa

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja Työ ja yrittäjyys 11/2012
Arbets- och näringsministeriets publikationer Arbete och företagsamhet 11/2012
MEE Publications Employment and entrepreneurship 11/2012

Tekijät | Författare | Authors

Hannu-Pekka Huttunen, Risto Karinen, Kristel Kivisik, Ilona Korhonen, Heli Laine, Miia Mikkonen, Jiuliano Prisada, Ilona Ruohomäki, Saara Sallinen

Julkaisuaika | Publiceringstid | Date
Februari 2012

Toimeksiantaja(t) | Uppdragsgivare | Commissioned by
Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet
Ministry of Employment and the Economy

Toimielimen asettamispäivä | Organets tillsättningsdatum | Date of appointment

Julkaisun nimi | Titel | Title

Till hjälp vid inledande kartläggning – Exempel på god praxis vid inledande kartläggning i enlighet med integrationslagen

Tiivistelmä | Referat | Abstract

Denna publikation syftar till att lyfta fram olika metoder för det lagstadgade förfarandet med inledande kartläggning i samband med integration av invandrare. Dessa metoder och sätt att göra den inledande kartläggningen har utvecklas i projekt inom den ESF-finansierade stödstrukturen ALPO, som administrerats av migrationsavdelningen vid inrikesministeriet och sedan 1.1.2012 av arbets- och näringsministeriet. Boken riktar sig till alla aktörer som deltar i integrationsverksamheten, arbets- och näringsförvaltningen samt kommunala myndigheter. Även läroanstalter som ordnar integrations- och språkutbildning kan dra nytta av den.

Projekten inom ESF-stödstrukturen ALPO har sedan 2008 varit med om att utveckla god praxis för vägledningen och rådgivningen i det tidiga skedet samt för den inledande kartläggningen. I denna publikation presenteras metoder för den inledande kartläggningen av Palapeli2-projektet, Palo/Testori, Erkki, Kotoraide/Testipiste samt Koulutusportti. Dessa projekt har olika målgrupper och deras lokala omvärld samt myndighetsnätverk avviker från varandra. Dessa omständigheter måste alltid beaktas när man planerar inledande kartläggning på den egna orten. I denna publikation presenteras god praxis som exempel och för att anpassas. I slutet av publikationen finns god praxis, tips och rekommendationer som utvecklats i projekten. I bilagorna till publikationen finns intervjustommar, blanketter och modeller för återkopplingssamtal samt andra verktyg som visat sig vara bra.

Välgjorda och välplanerade inledande kartläggningar har betydelse för hur fort invandrarkunden kommer in på en utbildning som passar för just honom eller henne eller på någon annan åtgärd. En välorganiserad inledande kartläggning uppfyller följande kriterier:

1) Det egna språket har stor betydelse
2) Det krävs särskild expertis för utvärderingen
3) Den inledande kartläggningen får inte bli en lösryckt åtgärd
4) Den inledande kartläggningen måste planeras på ett kundorienterat sätt
5) Man bör lokalt eller regionalt avtala om bäst lämpade modeller och praxis för inledande kartläggning
6) Man bör omsorgsfullt planera informationen om den inledande kartläggningen, för att invandraren förstår dess innehåll rätt samt det att kartläggningen på riktigt är till nytta för honom eller henne.

Kontaktperson vid arbets- och näringsministeriet: Avdelningen för sysselsättning och företagande/Juha-Pekka Suomi, tfn 010 604 7122

Asiasanat | Nyckelord | Key words

Inledande kartläggning, vägledning och rådgivning för invandrare, testning av språkkunskaper, inlärningsfärdigheter

ISSN
1797-3562

ISBN
978-952-227-617-9

Kokonaissivumäärä | Sidoantal | Pages
77

Kieli | Språk | Language
Suomi, Finska, Finnish

Julkaisija | Utgivare | Published by
Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet
Ministry of Employment and the Economy

Vain sähköinen julkaisu
Endast som elektronisk publikation
Published in electronic format only

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja Työ ja yrittäjyys 11/2012
Arbets- och näringsministeriets publikationer Arbete och företagsamhet 11/2012
MEE Publications Employment and entrepreneurship 11/2012

Tekijät | Författare | Authors

Hannu-Pekka Huttunen, Risto Karinen, Kristel Kivisik,
Ilona Korhonen, Heli Laine, Miia Mikkonen,
Jiuliano Prisada, Ilona Ruohomäki, Saara Sallinen

Julkaisuaika | Publiceringstid | Date
February 2012

Toimeksiantaja(t) | Uppdragsgivare | Commissioned by
Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet
Ministry of Employment and the Economy

Toimielimen asettamispäivä |
Organets tillsättningsdatum | Date of appointment

Julkaisun nimi | Titel | Title

In aid of initial assessment – Examples of best practices for initial assessment compliant to the Act on the Promotion of Integration

Tiivistelmä | Referat | Abstract

The aim of this publication is to present various methods for the statutory initial assessment procedure related to the integration of immigrants. These methods and practices of initial assessment were developed in projects within the ESF-funded ALPO support structure, administered initially by the Ministry of the Interior's Migration Department and now by the Ministry of Employment and the Economy. The book is targeted at all parties participating in integration measures, authorities of the employment and economic development administration, and municipalities. Educational institutions providing integration and language training benefit from it as well.

Since 2008, projects within the ESF-ALPO support structure have contributed to the development of best practices in initial guidance and advisory services, and initial assessment. The Palapeli2-project, Palo/Testori, Erkki, Kotoraide/Testipiste and Koulutusportti present their initial assessment methods in this publication. The target groups of these projects are different and their local operating environments and networks of authorities differ from one another. These circumstances must always be taken into account when planning local initial assessment in one's local area. This publication presents best practices as exam-ples, and for modification. Best practices, tips and recommendations devised by the projects are listed at the end of the publication, while the appendices contain interview outlines, forms and feedback discussion models alongside other tried-and-tested tools.

Well conducted and planned initial assessments influence the pace at which an immigrant customer can access training that specifically suits him/her, or can participate in another measure. Well organised initial assessment meets the following criteria:

1) Own language plays key role
2) Assessment requires special expertise
3) Initial assessment must not remain a separate measure
4) Arrangements for initial assessment must be planned with a customer focus
5) The best suitable initial assessment models and practices must be agreed on locally or regionally
6) Communication regarding the initial assessment must be planned carefully to ensure that the immigrant understands the contents of the assessment correctly, and that completing the assessment will benefit him/her genuinely.

Contacts within the Ministry of Employment and the Economy: Employment and entrepreneurship department/ Juha-Pekka Suomi, tel. +358 10 604 7122

Asiasanat | Nyckelord | Key words

Initial assessment, guidance and advice for immigrants, testing of language skills, abilities to learn

ISSN
1797-3562

ISBN
978-952-227-617-9

Kokonaissivumäärä | Sidoantal | Pages
77

Kieli | Språk | Language
Suomi, Finska, Finnish

Julkaisija | Utgivare | Published by
Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet
Ministry of Employment and the Economy

Vain sähköinen julkaisu
Endast som elektronisk publikation
Published in electronic format only

Alkukartoituksen avuksi – Esimerkkejä kotoutumislain mukaisen alkukartoituksen hyvistä käytännöistä

Tämän julkaisun tavoitteena on tuoda esille maahanmuuttajien kotoutumiseen liittyvän lakisääteisen alkukartoitusmenettelyn erilaisia menetelmiä. Näitä menetelmiä ja alkukartoitustapoja on kehitetty sisäasianministeriön maahanmuutto-osaston, 1.1.2012 alkaen työ- ja elinkeinoministeriön hallinnoiman ESR-rahoitteisen ALPO-tukirakenteen piirissä toimivissa projekteissa. Kirja on suunnattu kaikille kotouttamistoimintaan osallistuville tahoille, työ- ja elinkeinohallinnon sekä kunnan viranomaisille. Myös kotoutumis- ja kielikoulutusta järjestäville oppilaitoksille siitä on hyötyä.

Verkkojulkaisu
ISSN 1797-3562
ISBN 978-952-227-617-9

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET
MINISTRY OF EMPLOYMENT AND THE ECONOMY